VA

Laser '86

LASER

LASER

fenzin SFK Laser 1986 - číslo 5

Obsah:

str. 1 - Obsah
str. 2 - Redakce
str. 3 - J.R.R.Tolkien
/přednáška O.Neffa/
str.14 - J.R.R.Tolkien - Silmarillion
/stručný obsah/
str.16 - J.R.R.Tolkien - Hobit
/stručný obsah/
str.19 - J.R.R.Tolkien - Pán prstenů
/stručný obsah/
str.21 - Pán prstenů - 1.ukázka
str.37 - Pán prstenů - 2.ukázka
str.54 - A.C.Clarke - 2010-Odysea 2
/5.pokračování/
str.64 - Anketa

A co bude v příštím čísle?

Tradiční pokračování Odysey 2
dvě povídky P.Amnuela
povídku Anny Rinonapoli
a další zajímavosti

Určeno pro vnitřní potřebu SFK Laser
Toto číslo neprošlo jazykovou úpravou.
Uzávěrka: 2.12.1986
Adresa redakce: Tomáš Jirkovský, Obrénců míru 942
413 01 Roudnice n.L.

Milý čtenáři!

Dostáváš do ruky páte, pro letošní rok poslední číslo našeho fanzinu LASER. A jak už bývá na konci roku zvykem, budu trochu hodnotit.

V srpnu, kdy jsem se rozhodl, že do prosince musí vyjít pět čísel fanzinu, to vypadalo nereálně. A jak vidíš, vše se podařilo. Podařilo se vydat pět čísel o celkovém rozsahu 235 stránek. Stránek, které jsem se snažil zaplnit co nejzajímavěji. Nejen povídkami a románem na pokračování, ale i recenzemi filmů a některými dalšími zajímavostmi ze světa SF. Ale jak se to podařilo, to musiš posoudit ty.

Sám vím, že výběr a sestavení čísla ne vždy bylo nejlepší, a hlavně, nevyhnul jsem se značnému množství překlepů a občas i chybám. Tohoto nedostatku jsem si vědom a průběžně se ho snažím odstraňovat a proto, buď prozatím shovívavý.

Jak jsem psal již v letošním první čísle, chystáme se experimentovat. Také toto číslo, které držíš v rukou, je do jisté míry experiment. Je to, podle mého mínění, 90% speciál. Proč jen 90%? Protože, kvůli délce, je i zde další pokračování románu A.C.Clarka. Ale vše ostatní je zaměřeno na jedno jediné. Na život a dílo J.R.R.Tolkiena. Nevím, jak se ti bude toto číslo líbit, nevím, zda ten nápad je dobrý. Posouzení je na tobě.

Myslím, že jsem toho již řekl, resp. napsal dost a proto tě již déle nebudu zdržovat od čtení. Jenom na závěr bych chtěl moc poděkovat všem, kteří mi byli nápomocni při tvorbě letošního ročníku. Ať již radou, materiálem, "svaly" či jinak. Ti všichni mají zásluhu na LASERU a proto díky patří jim.

Tom

J.R.R. TOLKIEN

/přednáška Ondřeje Neffa na letošním Parconu/

John Ronald Reuel Tolkien se narodil 3. ledna 1892 v Bloemfonteinu v jižní Africe. Jeho rodiče, Arthur Reuel Tolkieň a Mabel rozená Suffieldoyé se sem nedlouho před tím přestěhovali z Birminghamu. Nebyl to šťastný životní krok. Život v jižní Africe nebyl tak snadný jak si představovali a navíc jejich synek špatně snášel zdejší horké podnebí. V únoru 1894 se Tolkienům narodil druhý syn, Hilary. Tentokrát už nechtěli nic riskovat a přestěhovali se do Kapského města. Ale ani to nepomohlo a proto v dubnu 1895 se maminka s dětmi vrátila do Anglie. Z této doby pochází poslední Ronaldova vzpomínka na otce: vážný muž v černém píše křídou na víko objemného kufru adresu. Následujícího roku totiž otec zemřel.

Jako každé dítě Ronald miloval pohádky a oblíbil si zejména severské, o obrech a dracích. Příběh o Sigurdovi a jeho zápase s drakem Fafnirem ho naplnilnadšením. V sedmi letech napsal první příběh o dracích sám. Později si vzpomínal na jediný detail: maminka mu vyčítala, že nelze napsat "zelený velký drak" a že správně je - "velký zelený drak".

V roce 1900 Mabel Tolkienové přestoupila na katolickou víru. Uvalila na sebe hněv své anglikánské rodiny, které ji doposud podporovala. Od té doby se svými dětmi strádala, a vyčerpala se tak, že roku 1904 umřela. Ronald Tolkien ji považoval za mučednici víry katolické, a sám byl po celý život vroucím katolíkem.

Už jako školák objevil kouzlo welšského jazyka - nedaleko jeho školy stálo nádraží, a na uhelných vozech byly názvy welšských uhelen: Mantyglo, Blean-Rhonda, Tredegar. Už tehdy projevoval nadání pro jazyky. Brzy si osvojil latinu a řečtinu, přitahovala ho i středověká angličtina a skutečné nadšení v něm vyvolal jazyk obyvatel Anglie před normandským nájezdem, tak zvaný Old English. Nezajímal se jen o jazyky a literaturu - byl doposud dítě, a hrál si. Protože to ale byl Ronald Tolkien, hrál si posvém. Vymyslel si jazyk a psal v něm verše - pravzláštní zábava devítiletého chlapce! V té době se pokoušel i o jakési vědecké bádání. V knihovničce spolužáka objevil příručku o základech jazyka starých Gótů, z tohoto jazyka opravdu zbyly jenom základy, jen několik fragmentů. Tolkien se bavil tím, že ztracený jazyk domýšlel. Tato zábava ho velmi zaujala, takže začal vymýšlet i "starší verze" jím vymyšlených jazyků. Nebyl to ale nedužívý chlapec s průhlednou pletí a brejličkami, bavil se a sportoval jako všichni normální angličtí školáci - vynikl zejména v ragby, přestože nebyl mohutně stavěný: soupeři se obávali jeho zuřivosti.

V šestnácti letech se zamiloval. Předmětem jeho lásky byla Edith Brattová, dívka o dva roky starší. Láska mu vydržela na celý život, jak ještě uvidíme. V roce 1911 končil studia na střední škole. V té době objevil Kalevalu a finštinu - jazyk, který ho zaujal složitostí gramatiky a také libozvučností. Na druhý pokus složil přijímací zkoušky v Oxfordu, kde se věnoval svému oblíbenému předmětu, jazykovědě. Jeho učitel Joe Wright ho zasvěcoval do keltštiny - jsou v ní peníze, ujišťoval ho, avšak neopustil ani finštinu a svůj oblíbený epos, Kalevalu. Pro svou zábavu si vymýšlel další soukromý jazyk, tentokrát už ne "novo-gotský", protože byl odvozený z jazyka finského. Nezajímal ho však jen jazykový tvar, přitahoval ho i obsah, severské mytologie. Rád by odkryl mytologii anglickou, a zdá se, že právě v této době pojal úmysl napsat smyšlenou mytologii. V létě 1914 vznikl jeho první literární pokus, poema nazvaná Vesta večerní hvězdy Earendelu. Jenže v létě tohoto roku vypukla světové

válka a všichni mladí muži této generace do ní byli vtaženi, Tolkiena nevyjímaje.

V prvních dvou letech války Tolkien dokončoval studia a na armádní službu se připravoval u útvaru připomínající naše vojenské katedry. Pokračoval v literární práci, napsal poemy Mořský zpěv postaršího dne a Mužík z měsíce snad příliš brzy dolů spad. V této době vrcholil i jeho vztah k Edith. Stýkal se s ní jako středoškolák, přes přísné zákazy svého pěstouna, katolického faráře Otce Francise. Několik let se s ní neviděl a neodvážil se jí ani napsat - veškeré tajné styky, byt třeba písemné, někdo vždycky prozradil a Otec Francis hrozil, že odepře Ronaldovi finanční podporu, což by znamenalo konec studií. V roce 1916 bylo Editě sedmadvacet let, považovali ji tudíž za starou pannu. Vytrvalé Ronalda čekala, až se dočkala: v březnu 1916 Ronald a Edith uzavřeli snatek a byli spolu padesát let! Svatba se konala asi ve stísněné atmosféře. Ronald končil studia a chystal se na frontu, odkud nepřicházely právě povzbuzující zprávy. V létě nastoupil a jeho pluk obsadil úsek zákopů na Sommě, právě v centru nejstrašnějších bojů. Tolkien po několika týdnech onemocněl tak zvanou zákopovou horečkou, odeslali ho do zázemí a už nikdy se na frontu nevrátil, na štěstí pro něho, protože celý jeho pluk byl na Sommě vybit, kdo nepadl byl zajatý, takže domů se vrátila jen hrstka veteránů.

Po válce se pokusil realizovat svůj dávný sen - stvořit anglickou mythologii. To co chtěl stvořit - cituji "mělo mít ton a hodnotu takovou, jakou bych si přál, něco chladného a čistého, prostoupeného vůní / klimatu a půdy Severozápadu, tím myslím Británii a blízké části Evropy, ne Itálii a Egejskou oblast a už vůbec ne Východ/ a jakkoli by to mělo mít /pokud to dokážu/ pohádkovou nepostižitelnou krásu, jíž někteří říkají keltická /ačkoli ji zřídka najdeme v autentických keltských dílech /, mělo by to být "vysoké", očištěné od tíže. /.../ Některé z těch velkých příběhů bych plně vykreslil, jiné bych ponechal jen v obrysech, v náčrtu. Cykly by měly být vzájemně spojeny, a měly by ponechat prostor při jiné mysli a ruce, jež by chtěly malovat a skládat hudbu a dramata. Absurdní."

Po návratu do civilního života Tolkien začal tento - podle jeho slov - absurdní projekt realizovat. Začal podtitulem: Kniha ztracených příběhů - a postupně - po řadu let - psal jednotlivé legendy, které vytvořily složitou stavbu Silmarillionu. Na jednu okolnost je však dlužno poukázat hned zkraje: Silmarillion, ani ostatní Tolkienova díla - není alegorický. Tolkien mnohokrát vyjádřil svou nechuť k alegorii, a co nejrozhodněji odmítal jakýkoli alegorický výklad svých prací. Nelze také vystopovat nějakou vazbu k událostem jeho života, které, ostatně, nebyly nikterak senzační a obecně zajímavé, s výjimkou kruté epizody na Sommě, která pro něho tak dobře skončila. Jeho životopis je vskutku prostý na události. Po návratu do civilu se stal soukromým učitelem v Oxfordu. V roce 1920 odešel na univerzitu v Leedsu, kde se nejdříve stal asistentem, o dva roky později řádným profesorem, na tu dobu v neobyčejně mladém věku. V roce 1925 se stal profesorem anglosasštiny v Oxfordu, o dvacet let později profesorem anglického jazyka a literatury. Měl čtyři děti, cestoval co možná nejméně a psal co možná nejvíce. O životní osudy se tedy nemusíme zajímat, pan profesor ani nestrádal, ani nehýřil ani nikoho nepronásledoval, chodil pravidelně do kostela a hlavně psal a psal.

V Silmarillionu jsou obsažené i některé poemy napsané ještě za války, v nemocnici a v rekonvalescenci. v jedné se vypráví o stvoření světa. Tolkien vychází z norského pojmu Midgrad a stvořil pojem Middle-earth, Střední země. Není to cizí planeta, jak se někteří domnívali. "Umístil jsem příběh do čistě imaginární / i když možné/ etapy minulosti, kdy tvar kontinentálních bloků byl odlišný," prohlásil. Další příběhy vypovídají o osudu tří šperků - Silmarillií - které jsou ve vlastnictví elfů v říši zvané Valinor, dokud se jich

nezmocní zlá síla Morgoth. Další legendy vyprávějí o pokusech získat ukradené šperky nazpět.

Všechno to jsou legendy čistě smyšlené, avšak při jejich psaní Tolkien se udržoval ve víře, že elfové, trpaslíci a zlí orkové skutečně žili a konali činy, o kterých se zde píše. O své tvorbě napsal esej O pohádkách, ve které píše, že Bůh dal člověku dar "náhlého prozření skryté reality nebo pravdy." Věřil, že při psaní Silmarillionu si pouze nevymýšlel: "Příběhy vyvstávaly v mé mysli, jako by to byly dané věci, a jak přicházely nezávisle na sobě, vzájemně se propojovaly. Byla to vyčerpávající, a ustavičně přerušované práce / kromě nezbytností života jsem měl na mysli ještě jiný pol, lingvistiku/: vždycky jsem měl pocit, že zaznamenávám něco, co tu skutečně je, že si nevymýšlím."

Souběžně s tvorbou legend Silmarillionu Tolkien pracoval na svých smyšlených jazycích. Už v jinošském věku, jak víme, vymyslel několik takových jazyků a některé přivedl ke značné dokonalosti. Zůstal však u jednoho, který nejvíce odpovídal jeho lingvistickému vkusu. Nazýval ho Quenya, snad quenyjština, a byl to jazyk složitý, se slovní zásobou několika set slov, z nichž některé skupiny byly odvozeny od společného kořene. Od této quenijštiny Tolkien odvodil starší jazyk elfů Primitivní Elderinštinu, načež zjistil, že odlišný kmen elfů měl jazyk zvaný Sindarinština. Tento druhý jazyk byl podobný welštině, kdežto první vycházel, jak víme, z finštiny. Kromě těchto dvou nejvýznamnějších jazyků elfů existují ještě další, jež Tolkien zachytil jen v obrysech. Jména elfů v Silmarillionu však patří ke quenyjštině a sindarinštině.

Byla to hra, ovšem značně důkladná hra. Tolkienovi nešlo jenom o pouhé zvuky, ať by zněly sebevíc líbě. Každé jméno užívané v Silmarillionu má nějaký vnitřní smysl, a než ho pevně ustanovil, Tolkien pátral po jeho minulosti, zkoumal historický příběh slova, odkrýval jeho vnitřní logiku, jež vedla k definitivnímu tvaru, takže leckteré jméno zavrhl jakožto nesmyslné, protože nemohl onu logiku najít. Jeho základní metoda byla obsažena v tomto prohlášení - nad vymyšleným jménem: "Co znamená? Musím na to přijít!"

Nezůstalo jenom při jazyce. Tolkien, amatérský kreslíř, si vymyslel i zvláštní abecedu. Bylo to"písmo Rúmilu" /of Rúmil/, které vycházelo z hebrejského, řeckého písma a ze stenografických znaků. V tomto písmu zaznamenával svoje deníky - ovšem v angličtině. Tyto deníky jsou tvrdý oříšek pro badatele, protože Tolkien často měnil smysl jednotlivých znaků, takže znak označující "r" mohl za týden označovat "l". Některé tyto změny pečlivě registroval, jiné ale ne, takže je třeba vskutku božské trpělivosti, než se podaří záznamy v "písmu Rúmilu" rozluštit.

Tyto ustavičné a ne vždy smysluplné změny abecedy dobře vyjadřují významný rys jeho povahy. Smysl pro dokonalost byl v něm silnější než smysl pro uvedení díla ke konci. V Oxfordu, třebaže nikdo nepochyboval o jeho vědecké akribii, budil podiv malý počet jeho publikovaných vědeckých prací. Nebylo to proto, že by snad byl líný. Naopak, pracoval, ale počínal si asi jako cestovatel, který - místo aby sledoval hlavní tok řeky, kterou má zmapovat - odbočuje do jednotlivých přítoků a pátrá po přítocích těchto přítoků a dále po přítocích přítoků přítoků. Touto metodou lze dojít k závěru, i takto se dostanemek prameni hlavního toku, avšak po velmi, velmi dlouhé době. To je důvod, proč Tolkien měl tak dlouho publikační těžkosti. Nakladatelé totiž očekávají, že autoři jsou lidé trpěliví, ale sami házejí ručník do ringu, jakmile by trpělivost měli sami projevit. Mimochodem, Tolkienova odbíhavost od hlavního tématu /je ovšem zřetelná i na jeho díle, dokonce lze říci, že je hlavním tvůrčím principem/ se projevovala i při přednáškách: pan profesor rád těkal od předmětu k předmětu jako myš v labyrintu - když je tam poprvé - a navíc drmolil tichým hlasem, takže sledování jeho přednášek bylo

podobně naléhavé, jako četba deníku v jazyce Rúmilu.

Tolkien v Oxfordu nežil jenom svou prací a svou rodinou. Uzavřel zde i významné přátelství, které se promítlo i v tvorbě.

V květnu 1926 se seznámil s osmadvacetiletým Clive Staples Lewisem, který byl nedávno zvolen asistentem na katedře anglického jazyka a literatury na Magdalen Colledge. První setkání bylo chladné. Oxford byl tehdy rozdělen na dva tábory - v jednom byli "Literáti" v druhém "lingvisté". Zastánci jednoho i druhého tábora se přeli o to, jak má vypadat náplň práce kateder anglického jazyka a literatury. Jejich program je, myslím, vyjádřen už názvy obou táborů. Shodou okolností, Lewis patřil k literátům, kdežto Tolkien, jak jinak, byl oporou tábora druhého. Sporem ovšem trpěli jenom studenti, neboť profesoři pronásledovali studenty, kteří náleželi opačnému táboru a nadržovali "svým". Lewisovi a Tolkienovi trvalo rok, než se sblížili, a nakonec našli společnou platformu, když se Lewis začal zajímat o islandské ságy. Lewis, jak se později přiznal, přišel na fakultu s přesvědčením, že nikdy nebude důvěřovat žádnému lingvistovi a žádnému papeženci - a Tolkien byl jedno i druhé. Nad islandskými ságami se spřátelili a Lewisův obdiv k Tolkienovi vzrostl, když si přečetl několik kapitol z koncipovaného Silmarillionu. Lewis byl přirozeně - a neurčitě věřící člověk. Tolkien z něho učinil křesťana. Dovedl v něm vzbudit - nebo spíš do něho přenést - svoji víru v realitu mýtu. Stejně jako dáváme jména existujícím reálným předmětům, jako je strom, kámen nebo hvězda, a pak těmito jmény v duchu operujeme, uvádíme je do souvztahů, oživujeme je, mýtus je de facto jen jméno reálného děje. Mýtus samozřejmě obsahuje nezbytnou míru omylu a nepřesnosti, ale ve své podstatě je vnuknutím božím. Tím, že je schopen tvorby mýtu, uvažoval Tolkien, člověk se účastní na božím tvoření, stává se "pod-tvůrcem". V mýtech se člověk vrací do doby před prvotním hříchem. Mýty jsou zkreslené, ale přesto nás vedou ke správnému přístavu, zatímco tak zvaný pokrok materialistů vede do propasti, vede k železné koruně zla.

Takové je podstata Tolkienova filozofického názoru, jak ho vyjedřoval v debatách s Lewisem, a jak ho zaklel do stránek Silmarillionu. Brzy se Lewis přiznal, že právě pod vlivem tohoto učení se stal i formálním křesťanem. Tolkien ale nepřestal působit na svého přítele, aby v něm víru upevnil: napsal poemu nazvanou Mythopoeia o vzniku mýtů. Četl mu nahlas dlouhé pasáže ze Silmarillionu, a Lewis na něho naléhal, aby dílo dokončil a vydal knižně. Teprve tehdy si Tolkien plně uvědomil, že to co dělá není pouhé hobby, že jeho literární tvorba není hříčka, že má obsah, že dokáže zaujmout i někoho jiného, než svého vlastního tvůrce.

Vraťme se ještě k Tolkienovým názorům. Snad nám připadají - přinejmenším - zvláštní, a ortodoxní katolický teolog by proti nim jistě vznesl mnoho fundovaných námitek. Takový pohled na svět zřejmě může vzniknout jenom v mysli člověka, který pokládá jazyk za hlavní - a snad jedinou skutečnou - realitu. Jakmile pronikneme do jazyka skutečně hluboko - a všichni Tolkienovi přátelé a známí se shodují v tom, že nebyl nad jazykem, nýbrž uvnitř jazyka - nutně nás napadne otázka, jaký je vztah jazyka a světa, jehož je reflexí, a odkud se bere vnitřní síla, která ho oživuje, která ho nadala nesmrtelností, která ho pozvedla přes propasti věků. Pak stačí i jen docela slabý sklon k víře v transcedenci, abychom dospěli k závěru, že nejdokonalejším důkazem boží jsoucnosti, a ovšem zároveň i nejdokonalejším projevem boží existence, je jazyk sám.

Připomeňme si Tolkienovu nechut k cestování: copak mu mohl svět ukázat krásnější krajiny, než jaké nacházel v gramatice starých jazyků? Rozčilovaly ho i pomíjivé změny v krajině. Moderní ochránci životního prostředí by ho mohli ustanovit svým světcem, patronem.

On, který žil v době, již my považujeme za idylickou, se rozčiloval nad každou stavbou, nad každým zásahem do krajiny. Můžeme v tom vidět i konzervatismus. Prohlašoval sám o sobě, že není demokratem. Byl zastánce monarchie a v lidovládu a její ctnosti nevěřil. Každý člověk by měl patřit ke specifickému společenství sobě rovných, snad kastě, řekli bychom. Naprosto se ale nedomníval, že hranice těchto společenství jsou a priori nepřekročitelné.

Nechť si každý najde svoje místo na slunci, a nechť je mu i pomoženo: nemohl zapomenout na zážitky z dětství, kdy Otec Francis ho podporoval na studiích, přestože sám neoplýval majetkem. Až směšně působila jeho nenávist k Francouzům. Nemohl jim odpustit, že dobyli roku 1066 Anglii, že znešvařili krásnou Old English svou normandskou hatmatilkou, že rozvrátili starosvětskou idylu, která mu připomínala pozemský ráj před prvotním hříchem.

Koncem třicátých let byl Silmarillion ve formě obrovitého nepřehledného rukopisu. Jen část obsahu byla přepsána na stroji, Jednotlivé části byly znovu a znovu přepisovány. O existenci díla věděla rodina, a z té se o ně zajímal nejvíce Christopher Tolkien, autorův třetí syn. Z přátel měl největší přehled o díle Lewis. Dokončení však bylo v nedohlednu. Tolkien stále ještě nebyl s dílem spokojen. Ostatně, nikdy s ním nebyl spokojen, po celých těch dvacet let, co je psal. A z té nespokojenosti vzniklo jiné dílo.

U zdroje - snad - byla rozmluva s Lewisem. Oba přátelé spolu rozmlouvali o tom, co se jim vlastně líbí v literárních příbězích, a Tolkien shledal, že právě toto nepostižitelné "ono" se mu nepodařilo do Silmarillionu dostat. "Dohodli jsme se," vyprávěl později Tolkien, "že on se pokusí o příběh cestování v kosmu a já zkusím cestování v čase." Rozhodli se, že jejich příběhy budou příspěvkem k vysvětlení toho, co je to vlastně mýtus.

Toto rozhodnutí bylo základem vzniku Hobita, a nejen Hobita. Clive Staples Lewis také patří k významným britským spisovatelům science fiction. Na základě rozhovoru s Tolkienem napsal knihu Out of the Silent Planet, název lze přeložit asi jako Z tiché planety. Hrdinou je anglický lingvista doktor Ransom - jeho jméno znamená výkupné nebo pokání v náboženském slova smyslu - a v jistém okamžiku se stává vykupitelem lidstva jako Kristus. Příběh patří k nejzajímavějším meziplanetárním románům, je to kombinace space opery a středověké ságy. Jednotlivé planety symbolizují duchovní a morální principy, sama planeta Země je padlá do osidel hříchu. Druhý díl se jmenuje Perelandra a v roce 1945, tedy sedm let po vydání dílu prvého, vyšla Ta odporné síly, závěrečný svazek trilogie. Lewis zde zaútočil na satanismus moderní vědy a techniky a pokusil se o karikaturu vládou podporovaného výzkumu. Lewis později v padesátých letech napsal řadu vědeckofantastických i zcela fantastických knížek pro děti. Kdo ví, zda by se bez Tolkienova vlivu stal spisovatelem - a ani to není bez zajímavosti, že doktor Ransom je literární ztvárnění Tolkienovy osobnosti.

Vraťme se však k Hobitovi.

Už v Leedsu Tolkien vyprávěl svým dětem pohádky na dobrou noc. V roce 1925 přenesl jednu z těchto pohádek na papír. Bylo to vyprávění o hračce - pejskovi, ztraceném na pláži. Ukáže se, že to je skutečný pejsek, v hračku proměněný kouzelníkem. Ztracenou hračku najde písečný kouzelník Psamathos Psamathides, který jí znovu vdechne život, odešle na Měsíc a pejsek tam zažije rozmanitá dobrodružství. Pohádka se jmenovala Roverandom a později, po úspěchu Hobita, se Tolkien pokusil ji vydat, ale marně. Další pohádky vyprávěly o Timothy Titovi, zvaném přáteli Tim Tit, a o Tomu Bombadilovi, postavě některým z vás asi povědomé, neboť se vyskytuje v Pánovi prstenu. Dětem Tolkien vymyslel i mužíky zvané snergové, kteří nepřevy-

šují jídelní stůl, ale mají široká ramena a značnou sílu. To všechno byly jen předběžné pokusy, jež vedly k napsání Hobita, této pohádky pohádek.

Hobit - tím myslím knihu - začíná větou: V jisté podzemní noře bydlel jeden hobit. Později Tolkien vzpomínal, že to skutečně byla ta první slova, jež napsal. Vzácný případ, kdy první verze první věty se zachovala v nezměněné podobě! Avšak, jak brzy uvidíme, není to zdaleka jen jediná podivuhodnost spojená s Hobitem a Pánem prstenů. Záhadné je už sama otázka, kdy vlastně Tolkien začal tuto knihu psát. Byl si jist, že to bylo po roce 1930, ale ne později než v roce 1935. Pozdější pátrání, vedené v době kdy kniha byla slavná dospělo k závěru, že první věta byla napsána někdy v roce 1930 či 31. Tolkien popíral, že slovo hobit je odvozeno ze slova rabbit - králík. Výslovně prohlásil, že - snad podvědomě - vyšel z knihy Sinclaira Lewise Babbitt: Lewisova postava žije v omezeném světě, je to malý zpohodlněný buržoa - přesně takový, jako je hobit. Jindy Tolkien napsal:

"Hobit jsem ve skutečnosti já, ve všem s vyjímkou tělesného vzrůstu. Mám rád zahrady, stromy a nemechanizované zemědělské kraje; kouřím dýmku, mám rád dobré jednoduché /nemražené/ jídlo, ale nenávidím francouzskou kuchyni. Mám rád, a dokonce se odvažuji v těchto nudných dobách nosit, ornamentálně zdobené župany. Zbožňuji houby /lesní/; mám velice jednoduchý smysl pro humor /někteří moji kritici říkají, že je únavný/; chodím pozdě do postele a pozdě vstávám/Když to lze/. Nerad cestuji."

Také mnohé místní jména jsou odvozena z místních jmen v hrabství Worcester, kde měla farmu Tolkienova teta Jana, zatímco pro hobitovu vesnici Hobbitown si vzal vzor ve vesnici Sarehole poblíž Birminghamu, kde jako dítě žil čtyři roky.

Rukopis Hobita vznikal velmi rychle, ve smyslu absolutním, ale i relativním - uvažme, že první legendy Silmarillionu byly napsány před třinácti, čtrnácti lety a rukopis zdaleka ještě nebyl hotov! Korekcí v rukopise Hobita lze najít jen málo. Drak se původně jmenoval Pryftan, Gandalf bylo původně jméno hlavního trpaslíka, kdežto kouzelníkovo jméno bylo Bladorthin. Drak byl přejmenován na Šmauga /česky Šmak/ podle starogermánského slova smeugan, což znamená "protahovati se dírou".

Původně psal Tolkien Hobita jen pro potěšení, a naprosto nepomýšlel pana Bilbo Bagginse /česky Bilbo Pytlík/ zařadit do mýtického světa Silmarillionu. Ale postupně - zcela podle jeho koncepce subkreace, kdy dílo se vymyká sub-stvořiteli z rukou a žije vlastním životem - se i v Hobitovi objevovaly motivy z jednotlivých kapitol Silmarillionu, a bylo mu brzy zjevné, že Bilbo Baggins-Pytlík putuje přes část Středozemska, jehož ranou historii zaznamenávají legendy Silmarillionu. Pokud jde o změny v rukopise, nejvíce se jich týkalo "odgětinštění" příběhu. Původně to byla pohádka se vším všudy, a pohádkou Hobit zůstal. Je vněm však jen málo vnějškových znaků typických pro pohádku, zejména pak autorovo oslovování dětského čtenáře. "Dítě mě nezajímá," prohlásil Tolkien, "a rozhodně nemám v úmyslu mu chodit naproti na polovinu, ale ani na čtvrtinu cesty. Nemá se to nikdy dělat, protože hloupému dítěti to není nic platné a nadanému to škodí."

Téměř hotový rukopis Tolkien přepsal na psacím stroji, velmi pečlivě - přesně opsal kurzívou na jiném stroji, než vyprávění - ale protože děti už odrostly, uschoval strojopis do zásuvky tak jak byl, nedokončený. Tam zůstal až do roku 1936. Tehdy se stala náhoda. Jistá Elaine Griffithová, Tolkienova žačka, revidovala po jazykové stránce překlad Boewulfa pro nakladatelství Allen and Unwin. Přišla ji navštívit její někdejší spolužačka Susan Dagnallová, které v nakladatelství pracovala. Nedokončený rukopis si od Tolkiena vypůjčila, přečetla a vrátila s poznámkou, že by knížka mohla příští rok vyjít, kdyby ji Tolkien dopsal. Profesor Tolkien udělal něco,

co neprosto neodpovídá jeho povaze a co v jeho životě bylo zcela výjimečné: okamžitě usedl, začal pracovat a v říjnu 1936 knihu dopsal a poslal do Londýna. Séf firmy Stanley Unwin byl toho názoru, že nejlépe posoudí knížku dítě, a lektorský posudek svěřil svému desetiletému synkovi Raynerovi. Chlapec napsal:

Bilbo Baggins byl hobit který žil v hobití noře a nikdy nechodil na žádné dobrodružství, až ho kouzelník Gandalf a trpaslíci přesvědčili, aby šel. Zažil vzrušující bojování proti goblinům a vlkodlakům, až se dostali do vzdálených hor;zabijí draka Šmaka, který hory hlídá a po hrozné bitvě s gobliny se hobit vrátí domů - bezvadný! Tato kniha,s pomocí mapy, nepotřebuje ilustrace je dobré a bude zajímat všechny děti mezi 5 a 9.

Chlapec dostal za posudek šilink a rukopis byl přijat.

Jen v jednom ohledu otec nedal na synovi rady - usoudil, že kniha potřebuje ilustrace, takže - i přes Tolkienovo zdráhání - bylo v knize otištěno osm černobílých Tolkienových kreseb.

13. září 1937 kniha vyšla. Po několika dnech vyšla v Timesech příznivá kritika - jejím autorem nebyl nikdo jiný, než Tolkienův přítel Lewis, a ještě před vánocemi byla kniha rozebraná. Stanley Unwin poslal Tolkienovi do Oxfordu dopis, blahopřál mu a požádal ho o pokračování Hobita.

Netušil, jaké drama tím rozpoutá.

Tolkien považoval Hobita za dílko podřadné, psané levou rukou pro děti, o to víc stál o otištění Silmarillionu. Lektor nakladatelství, tentokrát dospělý keltor, posoudil to, co Tolkien do Londýna poslal, a jeho referát nebyl nikterak příznivý. Je to vyčerpávající proza, příběh se v ní vleče pomalými krůčky, třebaže v ní je "šílená a naivní krása, kterou anglosasové obdivují při pohledu na keltické umění". Unwin tedy rukopis vrátil, napsal, že v Silmarillionu je hodně materiálu využitelného pro napsání Hobita číslo dvě. Zřejmě se pořád ještě domníval, že má co do činění s normálním spisovatelem - jeho posavadní zkušenosti byly příznivé a nevybočovaly z hranic normálu.

Rozvinula se korespondence, ze které vyplývalo, že Tolkien není proti tomu napsat pokračování Hobita, avšak že jen a jen Silmarillion mu přirostl k srdci a na něm mu skutečně záleží. Nevěděl ani, o čem by pokračování vlastně mělo být, a kdo by v něm měl vystupovat Knížka Hobit přece končí tím, že Bilbo se dal na psaní poezie, navštěvoval Elfy, dožil se vysokého věku a žádné další dobrodružství neprožil. Tolkien by se zpronevěřil svým zásadám, kdyby chudáka Bilba znovu vyštval na nějakou cestu tam a zase zpátky! Rozhodl se tedy, že hrdinou bude Bilbův syn, z něho udělal synovce jménem Bingo Bolger-Baggins, a hlavním motivem měl být prsten - který, jak víme, se vyskytuje už v Hobitovi.

Tolkien pilně pracoval, napsal úvodní kapitolu, poslal do Londýna, kde malý Rayner ji opět zlektoroval - a schválil - a tak to šlo až do třetí kapitoly, kdy Rayner položil znepokojivou otázku, jak medle se nová kniha bude jmenovat.

Na tuto otázku Tolkien nedovedl dlouho odpovědět.

V průběhu roku 1938 mnohé problémy vyřešil.

Především, prstenů bude víc, ale jeden bude ústřední, bude mít kouzelnou moc nad ostatními. Je to zdroj moci Temného pána Mordoru zvaného Sauron. Hobiti musí zlomit kouzlo, jinak si Sauron podrobí celý svět. Název knihy vyplývá z hlavního motivu, kniha se bude jmenovat Pán prstenů. Potíž ale byla v tom, že Tolkien - třebaže na knize pracoval - chtěl psát jinou knihu, Silmarillion, a o pokračování Hobita nijak zvlášť nestál. Byl také na rozpacích, pokud jde o publikum, o adresáta knihy. Hobit je pro děti, Silmarillion pro dospělé - avšak Pán prstenů zůstával někde na polovině

cesty. Byla to alegorie? O Tolkienově nechuti k alegorii už padla zmínka. Vrátil se k tomuto tématu, když kritika chtěla Hobita vykládat alegoricky. Napsal:

"Srdečně nemám rád alegorii ve všech jejích projevech, a nikdy jsem neměl od té doby, kdy jsem byl dost starý abych si uvědomoval její přítomnost. Dávám přednost historii, at skutečné či fiktivní, které má schopnost aplikace na myšlení a zkušenost čtenářů. Myslím že mnozí zaměňují alegorii s aplikovatelností, avšak aplikovatelnost respektuje čtenářovu svobodu, kdežto alegorie je prostředníkem autorovy nadvlády."

V průběhu roku 1939 Tolkien pracoval na přednášce, ve které měl vyložit své názory na pohádku. Tato přednáška mu velmi pomohla najít sebeuvědomění v tvůrčím smyslu. Hovořil zde o sekundárním světě: každý spisovatel, který takový sekundární svět buduje, si přeje být v jistém smyslu skutečným stvořitelem a doufá, že načrtává skutečnost: doufá, že určité prvky jeho sekundárního světa, byt ne všechny, jsou odvozeny z reality a vracejí se do ní. Křesťan, pokračuje Tolkien , může nyní vidět, že všechny jeho sklony a schopnosti mají smysl, který znamená vykoupení. Je tak štědře obdařen, že si může myslím odvážit pomyslet, že ve Fantazii skutečně pomáhá rozvíjet a obohacovat akt stvoření."

Po této přednášce z března 1939 se změnil Tolkienův vztah k Pánu prstenů. Uvědomil si, že je to dílo neméně důležité jako Silmarillion, a že to fakticky je pokračováním Silmarillionu a nikoli Hobita. Vše, co až dosud dělal, mělo nový smysl: mytologie i jazyk elfů, které rozvíjel pětadvacet let,dokonce i Fëanorianská abeceda měla teď jiný smysl.

Dobré, smysl díla Tolkien našel, ale to neznamená, že by se mu lépe pracovalo. Spíš naopak. Hobita určeného dětem napsal asi tak rychle, jak se obyykle knihy píší, a také Pána prstenů rozvíjel bez velkých potíží. Od jara 1939 však postupoval stále pomaleji, jako by ho tížila odpovědnost. Znovu ho začal ochromovat perfekcionismus. Christopher Tolkien pomáhal otci sestavovat mapu, která už byla neméně složité, jako skutečné zeměpisné mapy. Tolkien ostatně prohlašoval, že při tvorbě každého trochu složitějšího díla by si autor měl pořídit mapu, a měl by na ní pracovat průběžně, protože zřetně ji už nelze udělat. Kromě mapy pracoval na tabulkách času a vzdálenosti, zaznamenával data, jména dnů, hodiny a mnohdy i směr větru a měsíční fáze. "Přál jsem si," napsal později, "aby se lidé do příběhu propadli a v jistém smyslu ho brali za skutečnost."

Elfí jazyky Quenyjština a sindarinština se staly hlavní zdroje pro tvorbu jmen a místních názvů - jazyky staré v té době pětadvacet let!

A tak plynuly měsíce, plynula léta. Tolkienovi synové sloužili v armádě, Christopher byl dokonce pilotem, což byl velký zdroj otcových starostí, a práce šla pomaličku kupředu. V roce 1945 práci na dlouho přerušil. Měl jiné povinnosti, jak už víme, stal se profesorem anglické literatury a jazyka na Merton College. Bylo zde ještě jedno profesorské místo volné, Kdyby se Tolkien trochu více snažil, profesuru mohl dostat jeho dlouhodobý přítel Lewis. Jenže Tolkien se nesnažil, Lewis se to samozřejmě dověděl a protože profesuru nedostal, značně k Tolkienovi ochladl, ačkoli ho nepřestával uznávat jako spisovatele. Zdá se, že prvotní důvod rozmíšky - včetně Tolkienova nepochopitelného nekolegiálního chování pokud jde o profesuru - byl v Lewisově vztahu k novému rukopisu. Lewis patřil k tomu úzkému kruhu vyvolených, kteří sledovali vývoj díla, a měl k rukopisu tu a tam kritické připomínky. Tolkien, snad protože stárnul a také že byl díky Hobitovi slavný, velmi nelibě nesl tyto poznámky a nikdy je nerespektoval.

V roce 1947 byl rukopis skoro hotový. Rayner Unwin, tehdy dvacetiletý, studoval na Oxfordu a Tolkien mu knihu dal, aby si ji přečetl. Rayner to udělal a po přečtení poslal otci do Londýna dopis, ve kterém označil knihu za "zvláštní" a vyjádřil pochybnost, komu je vlastně určena: pro děti není a kdo z dospělých bude mít chut se vyprávěním prokousat? Doporučil však, aby kniha vyšla, ovšem postupně rozdělena do tří svazků. Otec Unwin poslal synův dopis Tolkienovi - asi to nebylo rozumné - a Tolkien se urazil. Dotkly se ho zejména poznámky o alegoričnosti díla a také přirovnání k Prstenu Nibelungů: ona prsteny jsou kulaté, prohlásil k tomu Tolkien, tím podobnost končí.

Trvalo to až do podzimu 1949, než Tolkien všechno vypiloval, uspořádal fáze Měsíce a směry vanutí větru, vlastnoručně opsal na stroji, dvěma prsty, a pak poslal strojopis k přečtení Lewisovi. "Gratuluji ti," napsal Lewis. "Stojí to za tadlouhá léta, která jsi nad tím strávil." Stanley Unwinovi Tolkien řekl, že v knize jsou slabé místa. "Je to napsané mou krví, tak jak to je, a už dál nemůžu."

Psát nemohl, ale mohl dělat něco jiného: dělal všechno, co by spisovatel ve vztahu k nakladateli dělat neměl.

Strávil na Pánovi prstenů dvanáct let práce. Teď, když dílo bylo hotovo, usmyslil si, že ho vydá společně se Silmarillionem. Unwin tuto knihu legend odmítl. Tolkien proto za jeho zády navázal kontakt s nakladatelstvím Collins, konkrétně s redaktorem Miltonem Waldmanem, a protože Collin projevil ochotu vydat oba rukopisy, rozhodl se, že Unwina pustí k vodě.

Sám Waldman cítil, že Tolkienovo počínání není tak docela v pořádku, a napsal mu, že doufá, že vůči Unwinovi nemá morální natož právní závazky. Tolkien s Unwinwm žádnou smlouvu neměl, potud to bylo v pořádku. S morální stránkou věci se musel složitě vypořádat. Zřejmě se mu podařilo přesvědčit sama sebe, že Silmarillion a Pán prstenů jsou v podstatě jedno dílo a že Unwin tím, že odmítl jeden rukopis, nemá nárok ani na druhý. Šedesátiletý pan profesor začal hrát s Unwinwm, tehdy už to byl Sir Stanley Unwin - nepěknou hru. Napsal mu, že Pán prstenů je hotov, avšak líčil dílo v takových barvách, aby Unwinovi vzal chut a aby ho přiměl k odmítnutí - takové řešení by považoval za ideální. Sir Stanley požádal syna Raynera o radu. Syn projevil ve dvaceti méně důvtipu než v deseti, protože otci navrhl, že by mohl najmout někoho šikovného, který by jak Silmarillion, tak Pána prstenů pořádně proškrtal a obě knížky, které jsou jediný celek, jak Tolkien tvrdí, by po takovém zásahu mohly vyjít v jediném svazku. Sir Stanley tomu nasadil korunu, protože kopii synova dopisu poslal Tolkienovi.

Bylo to nepochopitelně necitlivé, a opravdu těžko pochopit, jak Unwina mohlo vůbec napadnout, že by Tolkien připustil, aby někdo cizí obratně "proškrtával" Silmarillion, na němž autor strávil třiatřicet let a Pána prstenů!

Tolkien zuřil. Napsal ostře formulovaný dopis, v němž jakékoliv škrty odmítl a dal Unwinovi ultimátum: otiskne obě knihy ve dvou svazcích tak jak jsou, ano či ne?

Unwin odpověděl "ne" a Tolkien si oddychl.

Pan profesor také vršil chybu na chybu.

Rozešel se s Unwinem, avšak u Colline to zdaleka neměl jisté. Jednání s Waldmanem bylo až doposud úspěšné, avšak nevyvrcholilo tím nejdůležitějším, totiž smlouvou. A potom, Silmarillion nebyl dokončený, Tolkien byl schopen předvést několik ukázkových kapitol, a z těch nikdo nemohl být moudrý. Na otázku, jak je Silmarillion vlastně dlouhý, Tolkien odpovídal, že stejně jako Pán prstenů - ten má přes jedenáct set stran. Ani to Waldmana a jeho šéfa neuspokojilo a navíc to nebyla pravda, protože hotový Silmarillion není ani polovičního rozsahu, má nějakých 400 stran. Nastaly nekonečné

tahanice, komplikované tím, že Waldman i Collin neustále cestovali a Tolkien dělal všechno možné, jenom aby nemusel Silmarillion dokončit. Nakonec to v roce 1952 skončilo tak, že Collin doporučil Tolkienovi, aby se obrátil na firmu Allen and Unwin.

19.září 1952 Rayner Unwin převzal z Tolkienových rukou strojopis Pána prstenů. Ekonomické rozvaha vedla k rozhodnutí rozdělit knihu na tři části, a každou prodávat samostatně po jednadvaceti šilincích. Za těchto okolností by vydání nebylo ztrátové, pokud ovšem by se náklad rozprodal. V opačném případě hrozila ztráta jednoho tisíce liber, v té době více než sto tisíc našich korun. Tolkien přistoupil na ne zcela obvyklou podmínku finančního vyrovnání. Nedostane obvyklý procentuální honorář z každého prodaného výtisku, nýbrž polovinu zisku. Když zisk nebude žádný, Tolkien vydá svoji knihu zadarmo. Když zisk bude, tím líp.

Tak tedy kniha, přesněji řečeno první svazek knihy, měla vyjít v roce 1954, sedmnáct let po zahájení práce, v nákladu tří a půl tisíc výtisků.

"Kniha je jako blesk z čistého nebe," napsal o ní první recenzent - jímž nebyl nikdo jiný než Lewis. Pochvalně psala i většina ostatních kritiků. "Odezva byla lepší, než jsem čekal," poznamenal k tomu Tolkien. Byl ale zřejmě rozhodnutý - či spíš mimoděk připravený - neusnadnit nakladateli práci. V prvním svazku slíbil čtenářům, že ve třetím najdou rejstřík a dodatky. Přes četné urgence nebyl schopen dodatky napsat včas a to je důvod, proč dodnes je Pán prstenů vydáván ve dvojí podobě, s dodatky a bez dodatků - záleží na copyrightovém ujednání vydavatele s majitelem práv! Potíže byly i s mapou - Tolkien nejdřív trval na tom, aby byla barevná, a nakonec ji musel na poslední chvíli překreslovat Christopher. V roce 1955 konečně vyšel třetí svazek, dílo bylo hotovo, nebo téměř hotovo, protože mu chyběly dodatky. Tolkien vyprávěl, že kolegové v Oxfordu ho zastavovali na ulici a říkali:

"Teď už víme, co jsi dělal celé ty roky! Tak teď už bys mohl konečně začít trochu pracovat!"

Brzy se ukázalo, že firma Unwin nepřijde o svých tisíc liber. Naopak, začátkem roku 1956 Tolkien dostal první zálohu na honorář, tři a půl tisíce liber, sumu značně přesahující jeho celoroční plat univerzitního profesora Oxfordské univerzity!

Sláva Pána prstenů překročila britské hranice. V roce 1957 kniha vyšla v Americe, v Evropě ji první přeložili a vydali Holanďané, a životopisec Tolkiena poznamenává, že v následujících letech byla přeložena do všech významných jazyků Evropy, s kterýmžto tvrzením nezbývá než s politováním souhlasit.

Až do roku 1965 se však nedalo mluvit o tlokienovském fanatismu. Kniha byla úspěšná, avšak byla to úspěšná kniha MEZI jinými úspěšnými knihami.

V roce 1965 však vyšla v paperbackovém vydání v Americe, v nakladatelství Ace Books, specializovaném na science fiction. Američané objevili jakousi skulinu v copyrightu a vydali ji bez autorova svolení a samozřejmě tak, aby mu nemuseli zaplatit ani cent. Právně byla tato záležitost nenapadnutelná. Unwin se dohodl s nakladatelstvím Ballantine a společně se oba nakladatelé obrátili na autora s tímto návrhem: kdyby byl ochoten knihu poněkud upravit, Ballantine by ji vydal legálně a mohl by zahájit právní i propagační tažení proti pirátskému vydání Ace Books. Tolkien byl nepřítel dokončování knih, avšak rád upravoval - vždyť po desetiletí nedělal nic jiného. Ballantine proto vydal vypulírovaného Pána prstenů a zahájil obě kampaně, z nichž úspěšnější byla ta druhé, propagační. Pána prstenů totiž tehdy objevili studenti, zamilovali si ho, a rozhodli se, že se ujmou sympatického pana profesora ve sporu s nakla-

datelským vydřiduchem, třebaže legální vydání bylo o dvacet centů dražší než vydání pirátské. Svou roli hrály i osobní Tolkienovy kontakty. Pan profesor totiž nikdy nebyl pohodlný na to, aby odpověděl svým čtenářům, udržoval s nimi korespondenci a nyní napsal množství dopisů, ve kterých vysvětloval svým fanouškům podstatu sporu s Ace Books. Takto vznikla Tolkienova společnost v Americe, takto na případ byla upozorněna profesionální organizace Science Fiction Writers of America a nastala "válka o středozemsko", jak spor nazval jeden žurnalista, ve které Ace Books musely podlehnout. Spor rozvířil takový rozruch, bylo založeno tolik podpůrných fan-klubů, že dosavadní úspěch překročil imaginární hranici, kvantita se změnila v kvalitu a doposud pouze "úspěšná" kniha se stala předmětem zbožnění. V roce 1966 se Pán prstenů stal v Americe hitem a prodával se lépe než Goldingův Pán much a Salingerův román Kdo chytá v žitě. Na stěnách se začaly objevovat nápisy Gandalfa prezidentem a Navštivte Středozemsko, tolkienovský fandom se neslýchaně rozmohl a na univerzitách se psaly první učené dizertace o skrytém významu díla. Byl založen i časopis Gandalfova zahrada, který si vytkl za cíl "shromažďovat krásné lidi". Publikum se zčhy dozvědělo, že existuje dílo zvané Silmarillion a netrpělivě se ho dožadovalo. Málokdo věděl, jak těžké, ne-li nemožné je vydání tohoto díla. Rukopis existoval v podobě hory, v níž byly nespočetné geologické vrstvy. V jistou dobu Tolkien objevil dobrodiní průklepového papíru, takže strojopisy existovaly v několika exemplářích. Úpravy konal na těchto průklepech, ale vždy na jiném, takže od jedné jediné pasáže někdy existovaly dvě i více verzí, aniž by kdo tušil /počítaje v to i Tolkiena samotného/ která je ta správná. Obrovský zmatek vládl i ve jménech postav. Tolkien je tolikrát - a nedůsledně - měnil, že sám nevěděl, jak se kdo jmenuje. Navíc se v Pánovi prstenů objevily důležité postavy, jako královna elfů Galadriela, která by se měla v Silmarillionu objevit, avšak nejsou tam - a těžko říct, kam vlastně by měly patřit.

Stále bylo zřetelnější, že nejschůdnější cesta vede přes kompletní přepracování celého díla.

To už byl rok 1971 a uplynulo čtyřiapadesát let od okamžiku, kdy Tolkien napsal první řádku tohoto díla, a spisovateli bylo sedmdesát devět let.

Někdy se mu zdálo, že čas utíká strašně rychle, ale jindy usoudil, že čtenáři mohou ještě nějakou dobu počkat a místo psaní si vykládal pasiáns.

Osud mu však vyměřil už jen dva roky života.

V listopadu 1971 umřela Edith. Ztráta ženy, již miloval doslova od dětských let, ho osudně zasáhla a každému bylo jasné, že brzy odejde za ní. Rodina a přátelé se snažili vytvořit mu co nejlepší prostředí. Pocty na něho pršely ze všech stran, čestný doktorát Edinburgské univerzity i Oxfordské univerzity - za vědeckou práci, nutno dodat. Věřil, že bude žít ještě dlouho, ale konec se kvapem blížil. Koncem roku 1972 onemocněl, nedefinovatelná choroba mu ubírala síly, až jí nakonec 2.září 1973 podlehl. Věřil, že dovede Silmarillion, svoje životní dílo, do konce. Konečnou redakci provedl Christopher, nejmladší z jeho tří synů, který byl jediný důkladně obeznámen s celým rukopisem a věděl i o projektech, jež otec plánoval, aby knihu sevřel do celku.

Co dodat k tomuto příběhu člověka a příběhu díla? Je to komedie? O komické zvraty v něm není nouze. Je to tragedie? Končí smrtí a nenaplněním životní touhy. Nevím, nedovedu odpovědět. Jen jedním jsem si jist: je to příběh ojedinělý a neopakovatelný, protože Ronald Tolkien byl jediný hobit, který žil a bude žít na této zemi.

Ondřej N E F F , duben 1986

SILMARILLION

J.R.R. T O L K I E N

Knížka "Silmarillion", složená ze 4 krátkých povídek a jedné novely, vypráví o historii Tolkienova světa, ve kterém se odehrávají i jehodalší významná díla - Hobit a především Pán prstenů. Na rozdíl od těchto děl je však Silmarillion psán nikoli jako příběh několika hrdinů, kteří překonávají různá protivenství, ale je koncipován jako mytologie a hrdinský epos, jehož děj trvé několik tisíc let. První dva krátké příběhy "Ainulindale"/Hudba Ainurů/ a "Valaquenta" jsou svým dějem úzce spojeny s hlavní novelou "Quenta Silmarillion"/Příběh Silamrillů/ a tvoří s ním takřka jeden celek.

Podle mytologie byl celý svět svořen jedinou bytostí jménem Eru, jinak nazývaným Iluvatarem. Tensvou hudbou svořil další duchovité bytosti, které se pak staly bohy, i když získaly lidskou postavu. Nejmocnější z nich byli Valarové, kterým byli podřízeni duchové nižšího řádu - Majarové. Každý Valar měl "na starosti" určitou část světa. Jejich cíle byly vesměs tvůrčí, s vyjímkou Melkora, v jehož srdci se probudila závist a zlo. Melkor se snažil škodit Valarům seč mohl, hlavně nejmocnějšímu z Valarů Manvemu, svému bratrovi. Stejně tak škodil zemi - Středozemsku, kde mezitím procitli První z Dětí Iluvatara - elfové. Byly to nesmrtelné bytosti, které mohly zemřít pouze násilnou smrtí, Když Melkor zpustošil Středozemsko, nabídli Valarové elfům přestěhovat se do jejich země na západě za mořem - do Valinoru. Část elfů odmítla, zbytek odešel ve třech vojích pod vedením Elveho, Ingveho, Finveho a Olveho do Valinoru. Nedošel pouze Elve - Thingol, který se zamiloval do krásné Majarky Melliony a zůstal na pobřeží.

V oné době dosud nebylo Slunce ani Měsíc. Čas se počítal podle dvou posvátných Stromů Světla, které rostly ve Valinoru a jejichž světlo prý žádné jiné nepřekonalo. Proto ho syn vůdce Fonveho Feanor použil k výrobě tajemných tří klenotů - Silmarillů.

Melkor, který byl po své porážce uvržen Valary do vězení, dostal po třech stech letech možnost nápravy. Nevyužil však příležitosti a místo toho začal ve Valinoru rozsévat nesváry, hlavně při tom používal Feanora, kterého štval proti jeho nevlastním bratrům. Když si upevnil svou pozici, přivolal si napomoc skřety a obrovského pavoučího netvora - Ungoliantu, který se zavrtal do země Valinoru a zničil kořeny obou Stromů, které pozvolna hynuly. Nad Valinorem se rozprostřela tma. Ze stromů zbývalo už jen světlo v Silmarillách, které mohlo ještě stromy zachránit. Feanor však odmítl vzácné klenoty vydat a pod vlivem Melkora, nyní nazývaným Morgoth, se rozhodl se svými druhy - Noldory - utéci zpět do Středozemska. Tento čin způsobil mnoho pozdějších útrap elfů i pozdějších obyvatel Středozemska - smrtelných lidí.

Po velkých útrapách dorazili Noldorové do Středozemska, kde museli čelit Morgothovým nástrahám a nejednou se s ním utkat v tuhých bitvách. V první z nich zahynul i původce útěku Feanor. Jeho synové pak po celou první Eru usilovali o znovunabytí klenotů Silmarillů, jichž se Morgoth zmocnil a umístil je do své železné koruny.

Svět však přece jen nezůstal potmě. Bonyně Yavanna v poslední chvíli nakrátko oživila oba Stromy a utrhla z nich stříbrný květ a zlaté jablko. Z nich pak učinila světelné znaky na obloze - Slunce a Měsíc. Krátce potom se ve Středozemsku objevily Druhé děti Iluvatara - Lidé. Ani ti, ani elfové se však již nemohli do Valinoru vrátit, nebot Valarové jej oddělili takřka neproniknutelnou stěnou mlh a bouří.

ku - vydat se do Valinoru a dobýt ho. Takový čin samozřejmě vyvolal hněv Valarů, a když králove noha stanula na pobřeží Valinoru, rozpoutal Iluvatar mořské i pozemské živly a Numenor byl smeten zpět do moře. Zůstala po něm jen legenda a potomci Elendilovy skupiny. Při katastrofě byla zničena i Sauronova tělesná schránka, ale jeho duch se vrátil do svého sídla - Mordoru, kde znovu připravoval světovládné plány.

Poslední povídka - Prsteny moci a Třetí éra - líčí konec Druhé éry a stručně shrnuje průběh třetí, včetně války o Prsten. Sauron opět nabývá své moci a činí nové výpady. Vládu nad světem si chce zajistit pomocí Devíti prstenů, rozdaných mezi elfy, trpaslíky a lidské bytosti. Sám vykoval jediný prsten Moci, který má řídit všechny ostatní. Elfové, kteří měli tři z Prstenů, však kouzlo pozrali a vyměnili se z něj. Spojili se s lidmi - Elendilem a jeho syny Anarionem a Isildurem. V krutě bitvě se Sauronem byl Sauron nakonec poražen a jeho duch po mnoho set let bloudil v temnotách. Nebyl však zcela zničen, neboť Isildur, když mu odebral Prsten, ho nevrhl do ohně, ale chtěl si jej ponechat jako pomstu za zabitého bratra Anariona. Prsten ho měl chránit proti zlým mocnostem. Když jej však pronásledovali skřetové, vrhl se do vody, v níž mu prsten sklouzl z prstu a skřetové jej zabili.

Teprve po mnoha stech letech byl Prsten znovu nalezen a došlo k poslednímu boji se Sauronem. Tohoto boje se účastnil i dlouho očekávaný Isildurův dědic - král Aragorn. O tom již vyprávějí knihy Hobit a Pán prstenů.

zpracoval Honza P A V L Í K, člen SFK Spectra

HOBIT

/Cesta tam a zase zpátky/

J.R.R. T O L K I E N

Hobiti jsou malí človíčkové, poloviční než lidé, s chlupatými nohama, kteří žijí v norách. Mají rádi dobré jídlo, pití a pohodlí a neradi opouštějí svůj domov.

Jednoho dne přišel ke dveřím hobita pana Bilba Pytlíka velký čaroděj, Gandalf Šedý, a s ním třináct trpaslíků: nikdo jiný než sám Thorin Pavéza, potomek králů, a jeho dvanáct druhů ve vyhnanství. S nimi se hobit vydal, k vlastnímu velkému údivu, jednoho dubnového rána 1341 Krajového letopočtu hledat velké bohatství, trpasličí poklad Králů pod horou, pod Ereborem v Dolu, daleko na východě. Výprava byla úspěšná a drak, který poklad střežil, zahuben. A přece, ačkoli před dosažením vítězství byla vybojována Bitva pěti armád, Thorin padl a bylo vykonáno mnoho slavných činů, ta záležitost by stěží ovlivnila pozdější dějiny nebodosáhla víc než zmínky v letopisech Třetího věku, kdyby nebylo "náhody" po cestě. Společnost byla napadena skřety ve vysokém průsmyku v Mlžných horách, když se ubírala do Divočiny; a tak se stalo, že se Bilbo na chvíli ztratil v černých skřetích dolech hluboko pod horami a tam, zatímco marně tápal tmou, položil ruku na prsten, ležící na podlaze chodby. Dal si jej do kapsy. V tu chvíli to vypadalo jako pouhé štěstí.

Při hledání cesty ven došel Bilbo až ke kořenům hor, až to dál nešlo. Na dně chodby, daleko od světla, se rozkládalo studené jezero a na skalním ostrůvku ve vodě bydlel Glum. Bylo to odporné mrna-

vé stvoření: pádloval v malém člunku velkýma ploskýma nohema, zíral bledýma světélkujícíma očima a chytal slepé ryby dlouhýmu prsty a jedl je syrové. Jedl každou živou věc, třeba i skřeta, pokud ho mohl chytit a zardousit bez boje. Vlastnil tajný poklad, který se dostal k němu před dávnými věky, dokud ještě žil na světle: zlatý prsten, který činil svého nositele neviditelným. Byla to jediná věc, kterou miloval, jeho "miláček"; a mluvil k němu, i když jej neměl u sebe. Přechovával jej totiž v bezpečí v díře na svém ostrůvku, pokud právě nelovil nebo nešpehoval skřety v dolech.

Možná, že by byl Bilba napadl hned, kdyby jej měl při setkání na ruce; neměl ho však a hobit měl v ruce elfí nůž, který mu sloužil jako meč. Aby získal čas, Glum vyzval Bilba, aby si dávali hádanky s tím, že neuhodneli Bilbo hádanku, Glum ho zabije a sní, ale pokud Bilbo porazí jeho, udělá, co bude Bilbo chtít: dovede ho na cestu ven.

Protože byl beznadějně ztracen ve tmě a nemohl tam ani zpátky, Bilbo vyzvání přijal; a dali si navzájem řadu hádanek. Nakonec Bilbo vyhrál, spíš se štěstím / jak se zdálo/ než chytrostí; nakonec ho totiž žádné hádanka nenapadala, a tu vykřikl, když v kapse nahmatal prsten, který sebral a už na něj zapomněl: "Co to mám v kapse?" Na to Glum neodpověděl, ač si vyžádal tři pokusy.

Odborníci se, budiž řečeno, rozcházejí, zda tato poslední otázka byla podle přísných pravidel hry opravdové hádanka, nebo jen "otázka"; ale všichni se shodují na tom, že potom, co ji přijal a pokusil se na ni odpovědět, byl Glum vázán slibem. A Bilbo naléhal, aby slovo dodržel; napadlo ho totiž, že by se tenhle slizký tvor mohl ukázat falešný, přestože některé sliby byly odedávna pokládány za svaté a každý kromě nejzkaženějších tvorů se je bál porušit. Po staletích samoty ve tmě však bylo Glumovo srdce černé a byla v něm zrada. Uklouzl a vrátil se na svůj ostrůvek, o němž Bilbo nevěděl, opodál ve tmě. Tam, myslil si, leží jeho prsten. Měl už hlad a byl rozzlobený, a jen co bude mít svého "miláška" u sebe, nebude se bát žádné zbraně.

Ale prsten na ostrůvku nebyl; ztratil se, byl pryč. Z Glumova zavřísknutí přejel Bilbovi mráz po zádech, i když ještě nechápal, co se stalo. Ale Glum právě uhodl; příliš pozdě. "Co to má v kapsičkách?!" vykřikl. V očích mu zasvítil zelený plamen, když spěchal zpátky zavraždit hobita a znovu získat svého"miláška". Bilbo zpozoroval své nebezpečí právě včas a slepě prchal chodbou vzhůru od vody; a znovu ho zachránilo štěstí. V běhu totiž vsunul ruku do kapsy a prsten mu tiše vklouzl na prst. Tak se stalo, že ho Glum neviděl a proběhl kolem, střežit cestu ven, aby "zloděj" neutekl. Bilbo ho obezřele sledoval, jak šel, proklínal a mumlal si o svém "miláškovi"; z té řeči konečně Bilbo uhodl pravdu a ve tmě mu svitla naděje: právě on našel kouzelný prsten a má možnost uniknout skřetům i Glumovi.

Nakonec se zastavili před neviditelným otvorem, který vedl k dolní bráně na východní straně hor. Tam se Glum schoulil, čenichal a naslouchal; a Bilbo byl v pokušení zabít ho svým mečem. Soucit ho však zadržel; a ačkoli si nechal prsten, v němž spočívala jeho jediná naděje, nechtěl ho použít k zabití ubohého tvora v nevýhodě. Nakonec sebral odvahu, přeskočil ve tmě Gluma a prchal dolů chodbou, pronásledován nepřátelovými výkřiky nenávisti a zoufalství: "Zloděj! Zloděj! Pytlík! Nenávidíme ho navždycky!"

Zvláštní je, že Bilbo svůj příběh společníkům takto nevyprávěl. Řekl jen, že mu Glum slíbil d á r e k , když vyhraje: ale když pro něj šel na ostrůvek, zjistil, že jeho poklad je pryč: kouzelný prsten, který kdysi dostal k narozeninám. Bilbo uhodl, že to je právě prsten, který mu chtěl dát, a protože vyhrál, už mu právem patřil.

Ale protože byl v úzkých, přiměl Gluma, aby mu náhradou za dárek ukázal cestu ven. Tuto verzi uvedl Bilbo i ve svých pamětech a zdá se, že sám ji nikdy nezměnil, ani po Elrondově radě. V původní Červené knize zjevně zůstala, stejně jako v několika opisech a výtazích. Mnoho opisů však obsahuje pravdivou verzi / jako alternativu/, jež pochází nepochybně z poznámek Frodových nebo Samvědových, kteří oba poznali pravdu, ačkoli zřejmě nechtěli škrtat nic, co napsal starý hobit sám.

Gandalf ovšem první Bilbově verzi nevěřil , hned když ji slyšel, a prsten ho nepřestal zajímat. Nakonec po dlouhém vyptávání z Bilba vytáhl pravdivý příběh, což na čas zkalilo jejich přátelství; zdálo se však, že čaroděj pokládá pravdu za důležitou. Ačkoli to Bilbovi neřekl, pokládal za důležité a znepokojivé to, že milý hobit neřekl pravdu hned; zcela proti svým zvykostem. Myšlenka"dárku" ovšem nebyla pouhý hobití výmysl. Vnukla mu ji, jak Bilbo přiznal, Glumova řeč, kterou zaslechl; Glum přece nazýval prsten svým "dárečkem k narozeninám" a opakovaně. To připadalo Gandalfovi také zvláštní a podezřelé; ale pravdu v tomto ohledu nevypátral ještě mnoho let.

S pomocí prstenu Bilbo unikl skřetím strážím u brány a znovu nalezl své společníky. Použil prstenu mnohokrát na své výpravě, hlavně k pomoci přátelům, ale tajil jej před nimi. Po návratu domů o něm víckrát s nikým nemluvil, s vyjímkou Gandalfa a později Froda; a nikdo jiný v kraji nevěděl o jeho existenci, jak alespoň věřil. Frodo byl jediný, komu ukázal své vyprávění o výpravě jež spisoval.

Svůj meč Žihadlo pověsil Bilbo nad krb a své báječné kroužkové brnění, dar trpaslíků z dračího pokladu, zapůjčil muzeu, totiž Domu pamětin ve Velké kopanině. Ale v zásuvce domu v Dně pytle choval starý plášť s kapucí, který nosil na cestách ; a prsten, zajištěný jemným řetízkem, zůstával v jeho kapse.

Vrátil se domů do Dna pytle 22.června ve svém dvaapadesátém roce /k.l. 1342/ a v kraji se nic zvláštního neudálo, dokud pan Pytlík nezačal připravovat oslavu svých stojedenáctých narozenin /k.l. 1401/.

PÁN PRSTENŮ

J. R. R. TOLKIEN

Motto:

Tři prsteny pro krále elfů pod nebem
sedm vládcům trpaslíků v síních z kamene
devět mužům, každý je k smrti odsouzen
jeden pro temného pána, jež dlí na trůně
v zemi Mordor, kde se snoubí šero se šerem,
jeden prsten vládne všem, jeden jim všem káže,
jeden všechny přivede, do temnoty sváže,
v zemi Mordor, kde se snoubí šero se šerem.

Pán prstenů je dílo nesporně složitější než Hobit a to nejen rozsahem /asi 1100 stran originálu/ ale i stavbou.

Hlavní roli hraje prsten, který si Bilbo přinesl zesvé cesty tam a zase zpátky.

Čaroděj Gandalf zjistil, že prsten je jeden z vládnoucích prstenů, které měly velkou moc a hrály rozhodující úlohu v celé Třetí éře, době, kdy se příběhy hobitů odehrávaly.

Tři mocné prsteny měli skryty elfové, sedm jiných patřilo králům trpaslíků, ale ty byly buď ztraceny, nebo je měl ve své moci Sauron, Temný pán. Devět jich měli kdysi mocní vládci lidí, ale vlivem jejich zla se změnili na nesmrtelné prstenové přízraky a upadli zcela pod vládu Temného pána a v jeho službách šířili hrůzu a děs všude, kam je jejich pán poslal. Nejmocnější ze všech prstenů byl Vládnoucí prsten, který ukoval sám Sauron v plamenech Hory Osudu v zemi Mordor a který v sobě uchovával všechno zlo a umění, kterého Sauron dosáhl.

Kromě toho, že jeho nositel byl neviditelný, když si prsten nasadil /viditelný byl pak pouze pro prstenové přízraky/ a neumíral ani nestárl, ovládl postupně svého nositele natolik, že veškeré jeho skutky se obracely ke zlu. Prstenu mohl vládnout jen člověk vyjímečně silné vůle a vynikajících schopností, ale i ten by dříve nebo později změnil v nového Temného pána. Také ho nešlo zahodit nebo ztratit, protože měl schopnost přitahovat k sobě lidi a být nalezen. Tento prsten ztratil Sauron ve velké bitvě, ve které proti jeho zlé síle stálo poslední velké spojenectví elfů a lidí. Sauron byl poražen a ačkoliv v bitvě padl Gil-Galad, král elfů a Elendil, král západní říše, utal Isildur, syn Elendilův Sauronovi prst s prstenem.

Isildur však prsten ztratil. Když prchal před skřety, sklouzl mu v řece s prstu; a skřeti ho zabili. Prsten se během věků dostal složitými cestami ke Glumovi a od něj k Bilbovi. Ten jej na přání Gandalfa dal Frodovi, svému synovci.

Frodo se od Gandalfa dozvěděl, jak nebezpečnou věc dostal a na radu čaroděje se vydá do Roklinky, aby se poradil s Elrondem Půlelfem, který byl veliký a mocný mezi elfy a lidmi.

Na cestě ho doprovázejí jeho přátelé Sam Křepelka, Pipin a Smíšek. Po mnoha nebezpečných dobrodružstvích se výprava dostane do Roklinky. Cestou se k ní připojil záhadný Hraničář, kterému říkají Chodec a jmenuje se Aragorn. Ve skutečnosti je to ale poslední

přímý potomek králů ze západní říše a Isildurův dědic.

V Roklince se sejde Elrondova rada, ve které jsou vynikající zástupci všech národů, ohrožených Temným pánem - elfů, lidí, trpaslíků i hobitů, a samozřejmě čaroděj Gandalf.

V radě je rozhodnuto, že prsten musí být zničen, aby nepadl Sauronovi do rukou. Ale jediná možnost, jak jej zničit je vrhnout ho do žhavého jícnu Hory Osudu, kde byl vykován. Avšak Hora Osudu je uprostřed Mordoru, horami ohražené a skřety střežené zemi Saurona.

Na cestu se vydává Družina prstenu, devět pěších poutníků, aby se pokusili vniknout do Mordoru. Frodo - Ten, který nese Prsten, jeho přátelé Sam, Smíšek a Pipin, za lidi Aragorn jako dědic králů ze Západní říše, Boromir, syn Denethora, správce města Minas Tirith, posledního pozůstatku kdysi slavné Západní říše, které stojí na dohled Mordoru a již dlouho vede se Sauronem kruté boje. Dále je ve výpravě Gimli, syn Gloinův /viz Hobit/ za trpaslíky, Legolas, lesní elf, za elfy a čaroděj Gandalf.

Hned na začátku cesty postihne poutníky těžká ztráta. Při průchodu tajemnou podzemní říší Moria, která byla kdysi vybudována trpaslíky, ale dávno opuštěna a opanována skřety a tajemným zlem, zahyne čaroděj Gandalf.

Zbytek družiny projde krásným a kouzelným lesem Lóthlórien, kde vládne paní Galadriel, vznešená elfka. Po dalších dobrodružstvích se dostanou na místo, kde se dělí cesta na cestu do Mordoru, kam musí jít Frodo, aby mohl zničit prsten, a na cestu do Minas Tirith, kam chce jít Boromir, aby pomocí prstenu porazil Temného pána.

Po rozmíšce v družině uniká Frodo pomocí prstenu a na cestu do Mordoru se vydává sám. Jen jeho věrný přítel Sam dokáže najít jeho stopu a připojit se k němu.

Zbytek družiny se rozptýlí a hledá Froda; je přepaden skřety, kteří zabijí Boromira a unesou Pipina a Smíška.

Aragorn se rozhodne po těžkém váhání a s Legolasem a Gimlim pronásleduje skřety.

Po mnoha a mnoha dobrodružstvích se Aragorn, Legolas, Gimli, Smíšek a Pipin sejdou s Gandalfem, který se znovu vrátil na svět, ale ne již jako Gandalf Šedý, nýbrž jako Bílý - vůdce celého tažení proti Sauronovi. A vrátil se jenom proto, aby splnil svůj úkol- vybojoval boj s Temným pánem - ve veliké bitvě o město Minas Tirith.

Ačkoliv ztráty v této bitvě byly veliké a padlo mnoho vynikajících bojovníků, byl Sauron poražen a je zničen i jeho Černý kapitán - vůdce prstenových přízraků.

Mezitím Frodo a Sam pokračují sami ve strastiplné cestě do Mordoru. Společníka z donucení jim dělá - Glum! Nenápadně šel stále za nimi, přitahován čarovnou mocí prstenu. Frodo se Samem ho objevili, přemohli a donutili, aby jim ukázal cestu do Mordoru.

Svízelná cesta ale nekončí u brány Mordoru - vstupu do Sauronova panství. Brána je zavřena a je vyloučeno dostat se nepozorovaně dovnitř.

Glum vede hobity průsmykem Cirith Ungol - tajnou a zapomenutou cestou.

Přes Glumovu zradu se Sam a Frodo po mnoha strádáních a nebezpečích dostanou až do Mordoru a vystoupí na Horu Osudu. Zde, místo aby vrhl Prsten do jejího žhavého jícnu, je Frodo mocí prstenu přemožen, nasadí si jej na ruku a prohlásí se Pánem prstenu. Teprve v tu chvíli si ho Sauron uvědomí, obrátí své tajemné Temné oko k Hoře Osudu a vyšle prstenové přízraky zachránit prsten, neboť si je vědom nebezpečí.

Ale zároveň s tím vyskočí ukrytý Glum, vrhne se na neviditelného Froda a ukousne mu prst s prstenem. Pak jásá, že má zpět svého "miláška", učiní na okraji propasti chybný krok a zřítí se i s Prstenem do žhavého jícnu. Vtu chvíli se zachvěla zem, do srdcí Sau-

ronových válečníků padne strach, věže Temného pána se zřítí a samotný Sauron se změní v neškodný oblak temného dýmu. Jeho moc je zlomena. Aragorn je korunován Králem západní říše a v celé zemi začíná příprava na obnově toho, co Temný pán zničil.

Všichni se vrací ke klidnému životu, ale ten, který ho všem vlastně umožnil, nemůže. Frodo byl během svých cest poraněn prstenovými přízraky a také dlouhá cesta s prstenem jej silně poznamenala. Cítí se unaven, neklidný a ve staré ráně mívá občas silné bolesti.

Asi rok po Sauronově pádu odchází do šedých přístavů, místa, odkud elfové odjíždějí do své zaslíbené země Valinoru, když již nechtějí žít ve Středozemí. Je to věčný ráj elfů, z kterého není návratu. Je zvláštní výsadou těch, kteří nesli prsten, že mohou odjet spolu s elfy. A tak na loď nasedá Frodo, stařičký Bilbo, veliký Elrond Půlelf, paní Galadriel a mnoho vznešených elfů. S nimi odjíždí i veliký čaroděj Gandalf. Jeho úkol je skončen.

Třetí věk - věk prstenů skončil, začíná éra lidí.

Zvláštní a nepřekonatelnou atmosféru Pána prstenů se vám nyní pokusíme přiblížit následujícími ukázkami:

V P O D Z E M N Í Ř Í Š I M O R I A

Vykročil kupředu a položil nohu na nejnižší stupeň. V tom okamžiku se však stalo několik věcí. Frodo cítil, jak ho něco chytá za kotník a s výkřikem upadl. Poník Vili divoce zaržál strachem, otočil se a prchal kolem jezera do tmy. Sam skokem za ním, pak zaslechl Frodův výkřik a hnal se zpátky s pláčem a kletbami. Ostatní se průvodce obrátili a viděli, že vody jezera vřou, jako by od jižního konce připlouvalo množství hadů.

Z vody se vynořilo dlouhé a zakřivené chapadlo; bylo bledě zelené, mokré a světélkovalo. Jeho prstnatý konec držel Froda za nohu a stahoval ho do vody. Sam klečel na kolenou a sekal do něho nožem.

Paže Froda pustila a Sam ho vlekl pryč, volaje o pomoc. Přivlnilo se dvacet jiných paží. Temná voda vřela a bylo cítit ohavný puch.

"Do brány! Po schodech! Rychle!" vykřikl Gandalf a skočil zpět. Vytrhl je z hrůzy, které jako by všechny kromě Sama přikovala k zemi, a popohnal je kupředu.

V nejvyšší čas. Sam s Frodo byli na prvních schodech a Gandalf právě začínal stoupat, když tápající chapadla přelezla úzký břeh a začala osahávat skalní stěnu a dveře. Jedno se připlazilo přes práh a zaleskło se v hvězdném svitu. Gandalf se otočil a čekal. Pokud uvažoval, jaké slovo by dveře zavřelo zevnitř, nebylo toho zapotřebí. Množství propletených paží uchopilo dveře z obou stran a s hrůznou silou je zhouplo zpátky. S drtivou ozvěnou zabouchly a bylo po světle, kamenou masou dolehl tlumený rachot trhání a řícení.

Sam přitisknutý k Frodově paži se zhrotil na schod v černé tmě. "Chudáček Vilík!" řekl zadrhnutým hlasem. "Chudáček Vilík! Vlci a hadi. Ale ti hadi byli na něho moc. Musel jsem si vybrat, pane Frodo. Musel jsem jít s vámi."

Slyšel, jak Gandalf schází ze schodů a vráží holí do dveří. Kámen se zachvěl a schody zatřásly, ale dveře se neotevřely.

"No vida!" řekl čaroděj. "Cesta za námi je zavalena a teď už je jen jedna cesta ven - na druhé straně hor. Podle těch zvuků se obávám, že tam byly nahrnuty balvany a stromy byly vyrvány a vrženy přes bránu. To je mi líto, byly to krásné stromy a stály tak dlouho."

"Cítil jsem blízkost něčeho hrozného od okamžiku, kdy jsem po-

prvé stoupl do té vody," řekl Frodo. "Co to bylo za tvora, nebo jich bylo víc?"

"Nevím," odpověděl Gandalf, "ale všechny ty paže byly vedeny s jedním záměrem. Něco se vyplížilo, anebo bylo vyhnáno z temných vod pod horami. V hlubinách světa jsou starší a ohavnější věci než skřeti." Neřekl nahlas svou myšlenku, že to, co bydlilo v jezeře, sáhlo po Frodovi jako prvním z celé Družiny.

Boromir si bručel pod vousy, ale ozvučný kámen zesílil zvuk v chraptivý šepot, který slyšeli všichni: "V hlubinách světa! A tam jdeme proti mému přání. Kdo nás teď provede smrtelnou tmou?"

"Já," řekl Gandalf, "a Gimli půjde se mnou. Sledujte mou hůl!"

Čaroděj přešel kupředu po velkých stupních, držel hůl vztyčenou a z její špice vycházela slabé záře. Široké schodiště bylo pevné a nepoškozené. Napočítali dvě stě širokých a nízkých stupňů a nahoře našli chodbu s rovnou podlahou, vedoucí dál do tmy.

"Pojďme se posadit a najíst tady na odpočívadle, když nemůžeme najít jídelnu," řekl Frodo. Už se otřepával z hrozného zážitku se stahující paží a najednou měl obrovský hlad.

Všichni návrh uvítali; posadili se na nejvyšších stupních, matné postavy v šeru. Když pojedli, dal Gandalf každému z nich potřetí usrknout rokllnského miruvoru.

"Bojím se, že už nám dlouho nevydrží," řekl; "ale myslím, že ho po té hrůze u brány potřebujeme. A ledaže bychom měli výjimečné štěstí, vypotřebujeme celý zbytek dřív, než uvidíme druhou stranu! Buďte opatrní i s vodou! V Dolech je mnoho potoků a studní, ale neměli bychom se jich dotýkat. Možná, že nebudeme mít příležitost doplnit měchy a láhve, dokud nevyjdeme z Rmutného Dolu."

"Jak dlouho nám to bude trvat?" řekl Frodo.

"To ti nepovím," odpověděl Gandalf. "Záleží na spoustě náhod. Když půjdeme přímo, nepotké-li nás neštěstí a nezabloudíme-li, budou to tři čtyři pochody, řekl bych. Přímou čarou od Západních dveří k Východní bráně to nemůže být méně než čtyřicet mil a cesta se může hodně točit."

Jen krátce si odpočinuli a vydali se dál. Všichni toužili mít cestu co nejrychleji odbytou a byli i při své únavě ochotni jít ještě několik hodin. Gandalf kráčel napřed jako předtím. V levé ruce nesl pozdviženou jiskřící hůl, jejíž světlo mu stačilo osvětlit cestu před nohama; v pravici svíral meč Glamdring. Za ním šel Gimli a oči mu v matné světle svítily, jak otáčel hlavu ze strany na stranu. Za trpaslíkem kráčel Frodo a nesl vytasený svůj krátký mečík Žihadlo. Ostří Žihadla ani Glamdringu nezářila; a to bylo jistou útěchou, protože tyto výrobky elfích kovářů ze Starých časů zářily studeným světlem když byli neblízku nějací skřeti. Za Frodem šel Sam a po něm Legolas a mladší hobiti, a Boromir. Ve tmě vzadu, chmurný a tichý, kráčel Aragorn.

Chodba několikrát zahnula a pak začala klesat. Dlouho se stejnoměrně svažovala a pak opět pokračovala po rovině. Vzduch začal být horký a dusný, nebyl však zkažený a chvílemi cítili na tvářích chladnější proudy vycházející ze zpola tušených otvorů ve zdech. Těch bylo mnoho. V bledém paprsku čaroděJovi hole spatřoval Frodo na okamžik schodiště a oblouky a jiné chodby a tunely, jež stoupaly, nebo se prudce svažovaly, anebo temně zívaly po stranách. Bylo to matoucí a k nezapamatování.

Gimli pomáhal Gandalfovi pramálo, leda svou srdnatostí. Aspoň ho netrápila, jako většinu ostatních, tma sama o sobě. Čaroděj se s ním často radil na místech, kde bylo nejisté, kudy dál; ale konečné slovo měl vždycky Gandalf. Doly Moria byly tak obrovské a spletité, že přesahovaly představivost Gimliho, Gloinova syna, ač byl trpaslíkem z horského plemene. Gandalfovi byly teď vzdálené upomínky na dávnou

cestu málo platné, ale i v temnotách, a přes všechny zákruty cesty věděl, kam si přeje dojít, a dokud nějaká cesta vedla k cíli, nevázl.

"Nebojte se!" řekl Aragorn. Přestávka byla delší než obvykle a Gandalf s Gimlim si spolu šeptali; ostatní se tísnili vzadu v úzkostném očekávání. "Nebojte se! Byl jsem s ním na mnoha výpravách, i když nikdy ne tak temné; a v Roklince se vypráví o větších skutcích, které vykonal, než jaké jsem viděl já. Neztratí cestu - dokud lze nějakou najít. Zavedl nás sem navzdory našemu strachu, ale zase nás vyvede ven, ať ho to stojí cokoliv. Najde si cestu domů v černé noci jistěji než kočky královny Beréthiel."

Bylo dobré, že měla Družina takového vůdce. Neměli palivo, ani žádnou možnost vyrobit si pochodně; v zoufalé strkanici u dveří nechali venku spoustu věcí. Beze světla by však bývali brzy v koncích. Nejenže museli volit z mnoha cest, ale na mnoha místech byly také díry a jámy a temné studny podle cesty, ve kterých ozvěnou znělyjejich kroky. Ve stěnách i v podlaží byly trhliny a propasti a co chvíli se jim nějaká puklina rozevřela rovnou před nohama. Nejširší měla sedm stop a dlouho trvalo, než Pipin sebral odvahu skočit přes tu hroznou díru. Zdola se ozývalo víření vody, jako když se v hlubinách otáčí nějaké velké mlýnské kolo.

"Provaz," mumlal Sam. "Já věděl, že mi bude scházet, když ho nebudu mít!"

Když byla tato nebezpečí stále častější, pochod se zpomalil. Zdálo se jim, že už jdou, jdou do nekonečna až je jořenům hor. Byli už víc než unavení, a přece je neutěšovala představa, že se někde zastaví. Frodovi na chvíli stoupla nálada po šťastném vyváznutí a po jídle a doušku životobudiče; ted ho však opět prostupovala hluboké tísen a přerůstala v děs. Ačkoli mu v Roklince vyléčili stopu po noži, ta kruté rána nezůstala bez účinku. Měl ostřejší a vnímavější smysly vůči věcem, které nelze vidět. Jednou známkou změny, kterou brzy zaznamenal, bylo, že ve tmě viděl víc než kdokoli z jeho společníků, snad s vyjímkou Gandalfa. A každopádně byl Tím, kdo nese Prsten: visel mu na řetízku na prsou a chvílemi ho tížil jako závaží. S jistotou cítil, že má zlo před sebou a zlo za sebou; neříkal však nic. Pevněji sevřel jilec meče a zarytě šel dál.

Družina za ním rozmlouvala zřídka, a pak jen chvatným šeptem. Nebylo slyšet nic než jejich vlastní kroky; duté nárazy Gimliho trpasličích bot; těžké dočlapování Boromirovo; lehké chůze Legolasova; tichý, sotva slyšitelný cupot hobitích nožek; a vzadu pomalý, pevný krok Aragornových dlouhých nohou. Když se na chviličku zastavili, neslyšeli vůbec nic, jen chvílemi slabounké zurčení a odkapávání neviditelné vody. Přesto od jisté chvíle Frodo slyšel, nebo se domníval, že slyší něco jiného: tichounký dopad lehounkých bosých nohou. Nikdy ne dost hlasitě a dost blízko, aby si mohl být jist; ale jakmile to jedno začalo, neustávalo to, dokud byla Družina v pohybu. Nebyla to však ozvěna, protože když se zastavili, tapalo to kousek samo a pak ustalo.

Bylo noc, když vstoupili do Dolů. Šli s krátkými přestávkami už několik hodin, když Gandalf narazil neprvní vážnou překážku. Před ním se tma rozevírala doširoka třemi chodbami: všechny vedly v zásadě stejným směrem na východ, levá se však vrhaledolů, kdežto pravá šplhala nahoru a prostřední, zdálo se, pokračovala hladce po rovině, ale byla velmi úzká.

"Na tohle místo si vůbec nevzpomínám," řekl Gandalf a stanul nejistě ve vstupním oblouku. Zvedl hůl v naději, že najde nějaké znaky nebo nápis, jež by mu pomohl volit; nic podobného však nebylo vidět. "Jsem příliš unavený na rozhodování," řekl a potřásl hlavou.

"A počítám, že jste všichni unavení stejně jako já ne-li víc. Raději bychom tu měli přečkat zbytek noci. Víte, jak to myslím! Tady je tma pořád, ale venku se pozdní Měsíc čině k západu a půlnoc minula."

"Chudák Vilík!" řekl Sam. "Kdepak asi je? Doufám, že ho ti vlci ještě nedostali."

Nalevo od vstupního oblouku našli kamennédveře. Byly zpola zavřené, ale podvolily se jemného dotyku. Zdálo se, že za nimi je rozlehlá komnata vytesaná ve skále.

"Klid! Klid!" vykřikl Gandalf, když se Smíšek a Pipin tlačili kupředu, rádi, že našli k odpočinku místo, kde se mohou cítit chráněnější než v otevřené chodbě. "Klid! Ještě nevíte, co je vevnitř. Půjdu první."

Opatrně vstoupil a ostatní řadou za ním. "Podívejte!" ukázal holí doprostřed podlahy. U nohou mu spatřili veliký okrouhlý otvor podobný studně. Na kraji ležely zaprášené a zrezivělé řetězy a splývaly do černé jámy. Kolem se povalovaly úlomky kamene.

"Jeden z vás tam mohl spadnout a ještě teď by sedivil, kdy asi dopadne na dno," řekl Aragorn Smíškovi. "Nechte jít vůdce prvního, když ho máte."

"To vypadá jako bývalá strážnice na hlídání těch tří cest," řekl Gimli. "Ta díra zřejmě bývala studna pro strážní přikrytá manenným víkem. Jenže víko je rozbité a všichni si musíme dávat ve tmě pozor."

Pipina studně podivně přitahovala. Zatímco ostatní rozvinovali pokrývky a stlali je u stěn komnaty, připlazil se ke kraji a zíral dovnitř. Náhle ho něco ponouklo, aby nahmatal volný kámen a pustil jej dolů. Mnohokrát se mu v uších ozval tep vlastního srdce, než zaslechl nějaký zvuk. Pak se hluboko dole ozvalo "žblunk", jako by kámen dopadl do vody v jakési jeskynní prostoře, a znělo to vzdáleně, ale ozvěna zvuk zesílila a opakovala v duté šachtě.

"Co je to?" vykřikl Gandalf. Ulevilo se mu, když se Pipin přiznal; zlobil se však a Pipin viděl, jak mu jiskří oči. "Hlupéko Bralovská," vrčel. "Tohle je vážná výprava a ne hobití výlet. Příště se tam hoď sám, aspoň přestaneš otravovat. Teď buď ztichа!"

Několik minut nebylo slyšet nic; pak se však zhloubi ozvalo tiché tukání: tuk-tuk, tuk-tuk. Ustalo, a když ozvěna utichla, opakovalo se: tuk-tuk, tuk-tuk, tuk-tuk, tuk. Znělo to znepokojivě jako signál; po chvíli však tukání ztichlo a už se neozvalo.

"To bylo kladívko nebo jsem v životě kladívko neslyšel," řekl Gimli.

"Ano," řekl Gandalf, "a to se mi nelíbí. Nemusí to mít nic společného s Peregrinovým bláznivým kamenem, ale pravděpodobně se vyrušilo něco, co mělo raději zůstat v klidu. Prosím vás, neděleite už nic takového! Doufejme, že si teď chvilku odpočineme bez dalších nepříjemností. Ty, Pipine, můžeš mít první hlídku, za odměnu," zavrčel a zavinul sedo pokrývky.

Pipin seděl zbědovaně u dveří v smolné tmě; otáčel se však ustavičně, ve strachu, že ze studny vyleze něco neznámého. Kdyby tak mohl díru zakrýt, třeba jen pokrývkou, ale neodvažoval se pohnout, nebo se k ní přiblížit, i když se zdálo, že Gandalf spí.

Ve skutečnosti byl Gandalf vzhůru, přestože ležel nehybně a mlčky. Byl hluboce zamyšlen, snažil se vybavit si celé své minulé putování Doly, a úzkostně rozvažoval, kudy se vydat dál; zmýlit si směr by teď mohlo být katastrofální. Po hodině vstal a přešel k Pipinovi.

"Zalez do kouta a vyspi se, hošku," řekl laskavě. "Počítám , že budeš ospalý. Já stejně nezamhouřím oka, tak mohu klidně držet stráž."

"Já vím, co mi schází," zamumlal, sotva se posadil u dveří. "Potřebuji si zakouřit! Od rána před sněhovou bouří jsem si nezapálil."

Poslední, co Pipin viděl, než se ho zmocnil spánek, byla temná postava starého čaroděje schoulené na podlaze, jak chrání žhoucí třísku uzlovatýma rukama mezi koleny. Mihotavé světlo na okamžik ukázalo jeho ostrý nos a obláček dýmu.

Gandalf je také všechny probudil ze spánku. Seděl a bděl sám asi šest hodin a nechal ostatní odpočívat. "A během hlídky jsem si to rozmyslil," řekl. "Prostřední cesta se mi nějak nezdá; a levá cesta mi nevoní: tam dole je zkažený vzduch, anebo nejsem žádný vůdce. Zvolím chodbu vpravo. Je čas, abychom zase začali stoupat."

Osm temných hodin, nepočítaje dvě krátké zastávky, pochodovali; a nestřetli se s žádným nebezpečím a neslyšeli nic a neviděli nic než slabý odlesk čarodějova světla, které před nimi poskakovalo jako bludička. Chodba, kterou zvolili, se vinula stále nahoru. Pokud mohli soudit, tvořila velké stoupavé zatáčky a čím byli výš, tím byla vznosnější a širší. Po stranách teď nebyly žádné otvory do jiných pater nebo tunelů a podlaha byla rovná a neporušená, bez jam a bez puklin. Zřejmě dorazili na nějakou dávnou hlavní cestu; a postupovali rychleji než během prvního pochodu.

Tak postoupili o nějakých patnáct mil, měřeno přímo na východ, ačkoli ve skutečnosti ušli jistě dvacet. Jak cesta šplhala vzhůru, trochu se zvedala i Frodova nálada; stále se však cítil stísněn a stále slyšel, nebo sedomníval, že slyší, kus za Družinou a za dupotem a cupotem jejich nohou následovat krok, který nebyl ozvěnou.

Došli, kam až hobiti bez odpočinku mohli, a všichni pomýšleli na nějaké místo, kde by si mohli zdřímnout, když tu stěny napravo i nalevo zmizely. Jakoby prošli jakýmsi klenutým průchodem do černého prázdna. Za sebou cítili mocný ven teplého vzduchu a tma před nimi je studila do tváří. Zastavili se a úzkostně se shlukli k sobě.

Gandalf vypadal potěšeně. "Zvolil jsem správnou cestu," řekl. "Konečně přicházíme do obydlených prostor a odhaduji, že nejsme daleko od východní strany. Jsme ale vysoko, o hodně výš než Rmutná Brána, ledaže bych se mýlil. Podle vzduchu musíme být v rozlehlém sále. Risknu teď trochu opravdového světla."

Pozvedl hůl a nakratičko vzplanula záře jako blesk. Veliké stíny vyskočily a prchly a na vteřinu spatřili nad hlavami obrovský strop podpíraný mnoha mocnými pilíři vytesanými z kamene. Před nimi i do stran se rozprostíral ohromný sál, jeho černé stěny, vyleštěné a hladké jako sklo, se blyštěly a třpytily. Zahlédli jiné tři temně černé klenuté vchody: jeden přímo před sebou směrem na východ, a po každé straně také jeden. Paksvětlo zhaslo.

"Víc se zatím neodvážím," řekl Gandalf. "V horních patrech Dolů bývala v boku hory veliká okna a světlíky. Myslím, že už jsme k nim dospěli; ale venku je zase noc a do rána to nepoznáme. Jestli se nemýlím, zítra možná doopravdy uvidíme, jak sem nahlíží ranní světlo. Zatím bychom ale neměli chodit dál. Odpočiňme si, pokud můžeme. Zatím šlo všechno dobře a část temné cesty je už za námi. Nejsme však ještě na druhé straně a k Bráně do světa je ještě kus cesty z kopce."

Družina strávila noc v té veliké sluji schoulená pohromadě v koutku, aby unikli průvanu. Zdálo se, že z východního oblouku setrvale vane studený vzduch. Leželi a všude kolem nich visela prázdná a nesmírná tma a tížila je osamělostí a obrovitostí vyhloubených sálů a nekonečně se větvících schodišť a chodeb. Nejdivočejší představy, jaké kdy hobitům vnukli temné pověsti, se vůbec nedaly srovnat se skutečnou hrůznou, podivuhodnou Morií.

"Tady muselo být kdysi trpaslíků!" řekl Sam. "A každý dělal jako bobr pět set let, aby tohle všechno postavili, a ještě k tomu

v tvrdé skále! Proč to všechno dělali? Přece v těchhle temných dírách nežili?"

"To nejsou žádné díry," řekl Gimli. "Tohle je veliké říše a město Trpasluj. A kdysi tu nebývalo temno, ale plno světla a lesku, jak se dodnes připomíná v našich písních."

Vstal a stoje ve tmě začal prozpěvovat hlubokým hlasem, až se klenba rozezvučela ozvěnou:

Svět byl mlád, hory zelené,
světlo Měsíce neposkvrněné,
potok i kémen bez jmén byl,
a tu se Durin probudil.

Horám a dolům jména dal,
z pramenů vodu ochutnal;
a v Zrcadlovém jezeru
uhlídal hvězdnou korunu
jak z drahokamů spletenou
vlastnímu stínu nad hlavou.

Svět krásný byl, hory pyšně stály
za Starých časů, nežli padli,
ten Nargothrondský mocný král
a Gondolinský, kteří v dál
za moře pluli západní:
krásný byl svět v Durina dny.

Byl králem na tesaném trůnu
uprostřed sloupořadých sálů
se zlatou klenbou; po stříbře
šlapali tam a na dveře
vepsali mnohé mocné znaky.
Jak slunce, hvězdy, plály lampy
z křišťálu, nehasnoucí v stínu,
a jasem přezářily lunu.

Tam perlík v kovadlinu bil,
štěpilo zlato, rytec ryl;
tam ostří s jílcem skuli vráz,
doloval, stavěl jiný zas.
Tam beryl, opál svítivý,
zbroj jako rybí šupiny,
kabátce, meče, sekyry,
pásy, kopí se vršily.

Neznaven Durinův byl lid;
pod horou hudbu nechal znít;
na harfy hráli, pěvec pěl,
břesk trubek v branách zazvučel.

Svět šedý je, hory zestárly,
pod kovadlinou popel tlí;
mlčí harfy i kladiva,
temnota v sálech přebývá;
sám Durin zahynul ve stínu
tam v Morii, tam v Khazad-dûm.
Jen hvězdy svítí v hlubině
tmy v Zrcadlovém jezeře;
koruna v černých vodách skví se,
než Durin opět probudí se.

"To se mi líbí!" řekl Sam. "Rád bych se to naučil. "Tam v Morii, tam v Khazad-dûm!" Ale jakoby teď tma byla ještě těžší, když pomyslím na ty lampy. A leží tu ještě pořád hromady drahokamů a zlata?"

Gimli mlčel. Dozpíval a už nehodlal nic říkat.

"Hromady drahokamů?" řekl Gandalf. "Ne. Skřeti často Morii plenili; v horních sálech už nic nezbylo. A od té doby, co trpaslíci uprchli, se nikdo neodvažuje hledat šachty a poklady dole v hlubinách. Utonuly pod vodou - anebo pod stínem strachu."

"Proč se sem tedy chtějí trpaslíci vrátit?" zeptal se Sam.

"Pro mithril," odpověděl Gandalf. "Bohatství Morie nespočívalo ve zlatě a drahokamech, hračkách trpaslíků, ani v železe, jejich služebníku. Nacházeli tu, pravda, takové věci, zejména železo, ale kvůli nim nepotřebovali dolovat: všechny věci, po nichž toužili, mohli získat obchodem. Jedině zde sevšak na celém světě nacházelo Morijské stříbro čili pravostříbro, jak je někteří nazývali: elfí jméno je m i t h r i l . Trpaslíci mají své jméno, které nikomu neřeknou. Bývalo desetkrát dražší než zlato, a dnes je k nezaplacení; na povrchu země ho totiž zbývá velice málo a ani skřeti se zde neodvažují dolovat. Žíly vedou nasever ke Caradhrasu a dolů do tmy. Trpaslíci nic nevypravují, ale jako byl mithril základem jejich bohatství, stal se i jejich zkázou. Dolovali příliš chamtivě a příliš hluboko a vyrušili to, před čím pak uprchli, Durinovu Zhoubu. Z toho, co vynesli na povrch, většinu sebrali skřeti a dali jako daň Sauronovi, který po něm prahne.

M i t h r i l ! Všechny národy po něm toužily. Dal se tepat jako měď a leštit jako sklo; a trpaslíci z něho uměli dělat kov, lehký, a přece tvrdší než kalená ocel. Krásou se vyrovnal obyčejnému stříbru, avšak jeho krása nezcházela a nematněla. Elfové jej velice milovali a mezi mnoha jinými použitími z něho vyráběli i t h i l d i n, hvězdolunu, kterou jste viděli na dveřích. Bilbo míval nátělník z mithrilových kroužků, který mu dal Thorin. Kdoví, co se s ním stalo? Asi pořád chutě prach v Domě pamětin ve Velké Kopanině."

"Cože?" vykřikl Gimli vytržen z mlčení. "Nátělník z morijského stříbra? To byl královský dar!"

"Ano," řekl Gandalf. "Nikdy jsem mu to neřekl, ale měl větší cenu než celý Kraj a všechno v něm."

Frodo neřekl nic, ale vsunul ruku pod kabát a nahmatal kroužky své drátěné košile. Zatočila se mu hlava při pomyšlení, že chodí a má pod kabátem hodnotu celého Kraje. Věděl to Bilbo? Nepochyboval, že Bilbo to věděl docela dobře. Byl to opravdu královský dar. Myšlenky se mu však rozběhly od temných Dolů do Roklinky, k Bilbovi a do Dne pytle za dnů, dokud tam Bilbo ještě žil. Z celého srdce zatoužil, aby byl zpátky tam v oněch časech, sekal trávník, pěstoval květiny, a aby nikdy neslyšel o Morii, ani o mithrilu - ani o Prstenu.

Padlo hluboké ticho. Jeden po druhém ostatní usínali. Frodo měl hlídku. Z hlubin na něho přišel děs jako dech neviditelnými dveřmi. Ruce měl studené a čelo mu zvlhlo. Naslouchal. Celou myslí se upínal jen a jen k naslouchání po celé dlouhé dvě hodiny; neslyšel však ani zvuk, ani tušenou ozvěnu kroků.

Jeho hlídka téměř končila, když se mu zdálo, že v dálce, kde tušil západní oblouk, vidí dva bledé svítící body, téměř jako světélkující oči. Trhl sebou. Hlavu měl spadlou na prsa. "Div jsem neusnul na stráži," pomyslil si. "Asi se mi něco zdálo." Vstal, protřel si oči a zůstal stát, zíraje do tmy, dokud ho nevystřídal Legolas.

Když ulehl, rychle usnul, zdálo se mu však, že sen pokračuje: slyšel šepot a viděl dva bledé světelné body, jak se pomalu přibližují. Probudil se a zjistil, že ostatní si kolem něho tiše povídají a že mu na tvář padá matné světlo. Vysoko nad východním průsmykem přichá-

zel šachtou u stropu dlouhý bledý paprsek; a na druhé sálu severním obloukem také probleskovalo vzdálené a slabé světlo.

Frodo se posadil. "Dobré ráno!" řekl Gandalf. "Vždyť konečně je zase ráno. Vidíte, měl jsem pravdu. Jsem vysoko na východní straně Morie. Během dneška bychom měli najít Velkou Bránu a uvidět před sebou vody Zrcadlového jezera ve Rmutném Dole."

"Budu rád," řekl Gimli. "Podíval jsem se do Morie, a je velkolepá, ale je teď temná a strašná; a nenalezli jsme ani stopy po mých příbuzných. Už pochybuji, že sem Balin vůbec došel."

Když posnídali, Gandalf se rozhodl jít hned dál. "Jsme unaveni, ale líp si odpočineme venku," řekl. "Myslím, že nikdo z nás nebude mít chuť strávit další noc v Morii."

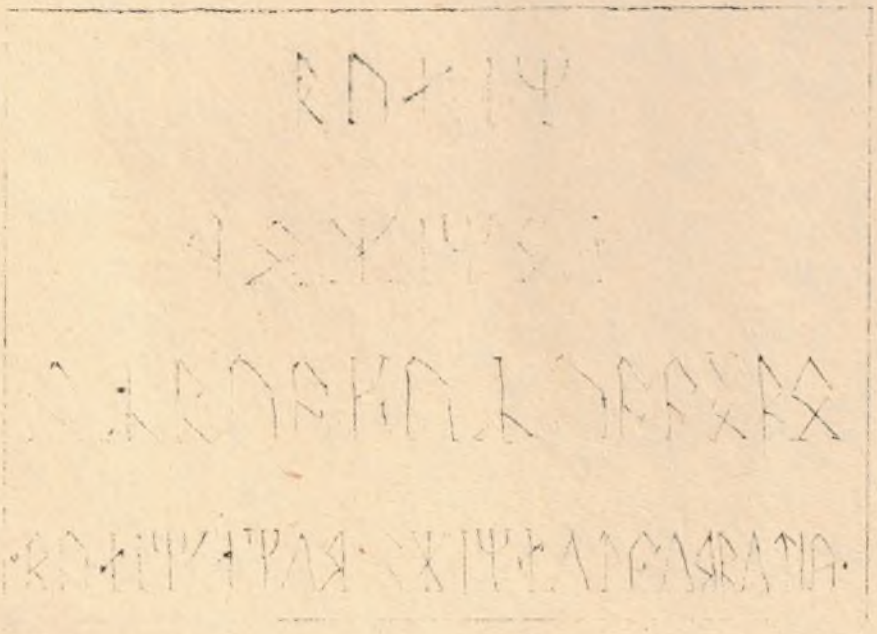
"To rozhodně ne," řekl Boromir. "Kterou cestou se dáme? Tamtím východním obloukem?"

"Možné," řekl Gandalf. "Nevím ale ještě přesně, kde jsme. Pokud jsem dosud nezabloudil, soudím, že jsme vysoko nad Velkou Branou a opravdu budeme muset jít východním obloukem; než se však rozhodneme, měli bychom se porozhlédnout kolem sebe. Pojďme k tomu světlu v severním průchodu. Kdybychom našli nějaké okno, pomohlo by nám to, ale obávám se, že světlo přichází jen hlubokými šachtami."

Pod jeho vedením prošla Družina severním obloukem. Octli se v širší chodbě. Jak šli dál, zář sílila a viděli, že vychází z dveřního otvoru napravo od nich. Byl vysoký a obdélný a kamenné dveře dosud seděly v čepech a byly zpola otevřené. Za nimi byla velká čtvercová komnata. Osvětlena byla matně, ale jejím očím po takovém čase ve tmě připadala oslnivě jasná a mžikali, když vstoupili.

Jejich nohy rozvířily hlubokou vrstvu prachu na podlaze a klopýtaly o předměty ležící ve vchodu, jejichž tvary zprvu nemohli rozeznat. Komnatu osvětloval široký světlík vysoko v protější východní stěně; směřoval šikmo vzhůru a vysoko, vysoko, bylo vidět čtvereček modrého nebe. Světlo z šachty padalo přímo na stolec uprostřed místnosti: prostý obdélný hranol asi dvě stopy vysoký, na němž ležela velká deska bílého kamene.

"Vypadá to jako náhrobek," zamumlal Frodo a se zvláštní předtuchou se naklonil dopředu, aby si jej prohlédl zblízka. Gandalf rychle přikročil k němu. Na desce byly hluboko vtesány runy.

"To jsou Daeronovy, jakých se kdysi používalo v Morii," řekl Gandalf. "Jazykem lidí z trpaslíků zde stojí psáno:

BALIN, SYN FUNDINŮV,
PÁN MORIE

"Je tedy mrtev," řekl Frodo. "Toho jsem se obával."
Gimli si stáhl kápi přes obličej.

MŮSTEK V KHAZAD-DUM

Družina Prstenu mlčky stála u Balinova náhrobku. Frodo myslil na Bilba a na jeho dlouhé přátelství s trpaslíkem, a na Balinovu návštěvu v Kraji před lety. V té zaprášené komnatě v horách se to zdálo tisíc let v minulosti a na druhém konci světa.

Konečně se pohnuli, vzhlédli a začali se rozhlížet po něčem, co by jim objasnilo Balinův osud, nebo odhalilo, co se stalo s jeho lidem. Na druhé straně komnaty, pod světlíkem, byly druhé dveře. Teď uviděli, že se u obojích dveří povaluje spousta kostí a mezi nimi zlámané meče a hlavice seker, roztaté štíty a přilbice. Některé meče byly zahnuté: skřetí šavle s načerněnými čepelemi.

Ve skalních stěnách byla vyhloubena řada výklenků a v nich velké dřevěné truhly pobité železem. Všechny byly rozbité a vyloupené; vedle roztříštěného víka jedné z nich však ležely zbytky knihy. Byla rozsekána a rozbodána a zčásti spálena, a bylo na ní tolik černých a jiných temných skvrn, připomínajících uschlou krev, že seskoro nedala číst. Gandalf ji opatrně zvedl, listy však praskaly a lámaly se, když ji kladl na kamennou desku. Nějakou chvíli nad ní beze slova hloubal. Frodo a Gimli, kteří mu stáli po boku, když zlehka obracel stránky, viděli, že jsou popsány různými písmy, runami, jak morijskými, tak dolskými, a tu a tam elfským písmem.

Nakonec Gandalf vzhlédl. "Zdá se, že jsou to záznamy o osudech Balinova lidu," řekl. "Odhaduji, že začínají jejich příchodem do Smutného Dolu někdy před třiceti lety: zdá se, že strany jsou číslovány podle let od jejich příchodu. Vrchní strana je označena "jedna - tři" čili na počátku nejméně dvě chybí. Poslouchejte!"

"Vyhnali jsme skřety z Velké Brány a stráž" - myslím, zbytek slova je rozmazaný a propálený - asi "nice" - "spoustu jsme jich pobili v jasném" - myslím -"slunci v dolu. Flóinho zabil šíp. Zahubil velkého". Pak kanka a za ní "Flóinho pod travou u Zrcadlového jezera". Další řádky nemohu přečíst, Pak přijde: "Zabrali jsme dvacátý první sál na severu a usadili se v něm. Je tam" nepřečtu to. Mluví se o "světlíku". Pak "Balin se usadil v komnatě Mazarbul"."

"Komnatě Záznamů,' řekl Gimli. "Hádám, že je to právě tady, kde stojíme."

"Teď dlouho nemohu nic přečíst," řekl Gandalf, "až na slovo "zlato" a "Durinova sekyra" a něco "přilba".Pak "Balin je teď Pán Morie". Tím, zdá se, končí kapitola. Po několika hvězdičkách začíná jiný rukopis a vidím "našli jsme prvostříbro" a později "dobře tavené" a pak něco, aha! "mithril"; a poslední dva řádky "Oin hledá horní zbrojnice Třetí Hlubinné", něco, "jde na západ", kanka, " k bráně Casmínie."."

Gandalf se odmlčel a několik listů odložil stranou. "Tady je několik stránek podobného rázu, dost spěšně psaných a hodně poškozených," řekl, "ale při tomhle světle je nerozluštím. Teď musí řada listů chybět, protože číslování začíná pětkou, zřejmě tedy v pátém roce kolonie. Počkejte! Ne, jsou příliš pošlapané a poskvrněné; nepřečtu je. Možná, že na slunci to půjde líp. Čekejte! Tady je něco:

velký smělý rukopis užívající elfského písma."

"To bude Oriho ruka," řekl Gimli, který nahlížel Čaroději přes rameno. "Psával dobře a rychle a často užíval elfské abecedy."

"Bojím se, že krásným písmem musel zaznamenat ošklivé události," řekl Gandalf. "První zřetelné slovo je"žal", ale ostatek řádky je smazán, ledaže na konci by bylo "vče".Ano, musí to být "vče" a dál "ze desátého listopadu padl Balin, Pán Morie, ve Smutném Dole. Šel sám pohlédnout do Zrcadlového jezera. Zastřelil ho skřet schovaný za kamenem. Skřeta jsme zabili, ale mnoho dalších... od východu proti toku Stříberky." Zbytek řádky je tak rozmazaný, že toho mnoho nepřečtu, ale myslím, že tu stojí "zatarasili jsme bránu" a pak "udržíme ji dlouho, jestli" a pak snad "hrozně" a "trpět".Chudák Balin! Zdá se, že titul, který přijal, nedržel ani pět let. Rád bych věděl, co se stalo pak; ale není čas luštit posledních pár stránek. Tedy je vůbec poslední strana." Zamlčel se a vzdychl.

"Je to ponuré čtení," řekl. "Bojím se, že byl jejich konec krutý. Poslouchejte: "Nemůžeme ven. Dobyli Můstek a Druhý sál. Padli tam Frór a Loni a Náli." Pak jsou čtyři řádky tak rozmazané, že mohu přečíst jen "odešel před pěti dny." Poslední řádky znějí "jezero při Západní bráně je až u stěny. Pozorovatel ve vodě dostal Óina. Nemůžeme ven. Přichází konec" a pak "bubny, bubny v hlubině". Kdoví, co to značí. Naposled je roztaženě naškrábáno elfským písmem: "už jdou". A nic víc." Gandalf se odmlčel a stál v zamyšlení.

Na Družinu padl náhlý děs a hrůza z té komnaty. "Nemůžeme ven," mumlal Gimli, "Ještě dobře, že jezero trochu kleslo a že pozorovatel spal dole na jižním konci."

Gandalf zvedl hlavu a rozhlédl se. "Zdá se, že poslední odpor kladli tady u obojích dveří," řekl, "ale to už jich mnoho nezbývalo Tak skončil pokus znovu dobýt Morii! Byl statečný, ale pošetilý. Ještě nenastal pravý čas. Obávám se, že teď musíme dát Balinovi, synu Fundinovu, sbohem. Ať odpovídá ve slujích svých otců. Vezmeme tuhle knihu, knihu Mazarbul, a později si ji důkladněji, prohlédneme. Přijmi ji do úschovy, Gimli, a odnes ji zpátky Dáinovi, budeš-li mít možnost. Bude ho zajímat, i když to pro něho bude velmi bolestné. Pojďme odsud. Dopoledne pokročilo."

"Kudy půjdeme?" ptal se Boromir.

"Zpátky do sálu," řekl Gandalf. "Ale naše návštěva v této místnosti nebyla marná. Teď vím, kde jsem. Tohle musí být, jak Gimli říká, komnata Mazarbul; a sál tedy musí být dvacátý první od severního konce. Proto bychom měli projít východním obloukem sálu a potom doprava na jih a dolů. Dvacátý první sál by měl být na sedmém podlaží, čili šest nad podlažím Brány. Pojďme tedy zpátky do sálu!"

Sotva to Gandalf vyřkl, ozval se velký hluk: dunivé "bum", které jako by přicházelo zhloubi a rozechvívalo jim kámen pod nohama. V úleku se vrhli ke dveřím. "Jdu, jdu", zadunělo znovu, jako by obří ruce proměnily samotné sluje Morie v ohromný buben. Pak se chodbami rozlehlou troubení. V sále hučel veliký roh a dál bylo slyšet v odpověď roky a drsné výkřiky. Zadupalo množství spěchajících nohou.

"Už jdou!" vykřikl Legolas.

"Nemůžeme ven," řekl Gimli.

"Zaskočeni!" vykřikl Gandalf. "Proč jen jsem se zdržoval? Teď jsme polapeni jako tenkrát oni. Ale tenkrát jsem tu nebyl já. Uvidíme co - "

"Jdu, jdu" zadunělo a stěny se otřásly.

"Přibouchněte dveře a dejte pod ně klíny!" křikl Aragorn. "A co nejdéle si nechávejte batohy na zádech: třeba se ještě probijeme ven."

"Ne!" řekl Gandalf. "Nesmíme se nechat zavřít. Nechte východní dveře pootevřeny! Tantudy půjdeme, budeme-li mít možnost."

Zaznělo drsné volání rohu a pronikavé výkřiky. Chodbou se blížily kroky. Ozvalo se zvonivé řinčení, jak Družina tasila meče. Glamdring zasvítil bledým světlem a ostří Žihadla se zalesklo. Boromir se rameny opřel do západních dveří.

"Počkej chviličku! Ještě nezavírej!" řekl Gandalf. Skočil vpřed, Boromirovi po bok, a napřímil se v celé výši.

"Kdo přichází rušit odpočinek Balina, Pána Morie?" zvolal.

Přivalil se chraplavý smích, jako když kamení klouže do jémy; v hluku se panovačně rozlehl hluboký hlas. "Jdu, jdz, jdu" ozvaly se v hlubině bubny.

Rychlým pohybem vykročil Gandalf před úzkou skulinu dveří a napřáhl hůl. Oslnivý záblesk ozářil komnatu a chodbu venku. Čaroděj chviličku vyhlížel. Když uskakoval zpět, chodbou zahvízdaly a zakvílely šípy.

"Jsou tam skřeti, a spousta," řekl. "A někteří velicí a zlí; černí mordorští skuruti. Zatím se drží zpátky, ale je tam ještě něco. Velký jeskynní obr, myslím, možná i víc než jeden. Tamtudy neměme naději uniknout."

"A jestli přijdou i k druhým dveřím, neměme vůbec žádnou naději," řekl Boromir.

"Tady venku není ještě nic slyšet," řekl Aragorn, který naslouchal u východních dveří. "Cesta na téhle straně spadá přímo po schodech: očividně nevede zpátky do sálu. Ale nemá smysl tudy slepě prchat s pronásledovateli v patách. Dveře nemůžeme zatarasit. Klíč je ztracený a zámek rozbitý a otvírají se dovnitř. Nejdřív musíme nepřátele nějak zadržet. Naučíme je, aby se bála Komnaty Mazarbul!" řekl chmurně a zkoušel ostří svého meče Andúrilu.

V chodbě bylo slyšet těžké kroky. Boromir se vrhl proti dveřím a zabouchl je; pak je zaklínil polámanými čepelemi mečů a štěpinami dřeva. Družina se stáhla na druhý konec komnaty. Zatím však utíkat nemohli. Rána a dveře se zatřásly; a pak se začaly zvolna, skřípavě otevírat. Klíny povolovaly. Šířící se skulinou se protlačila mohutné paže a rameno s temnou kůží posetou zelenavými šupinami. Pak se dole prodrala veliká ploská noha bez prstů. Venku bylo mrtvé ticho.

Boromir skočil dopředu a vší silou ťal po paži; jeho meč však zazvonil, odskočil a vypadl mu z otřesené ruky. Na čepeli se objevil zub.

Náhle, k vlastnímu překvapení, pocítil Frodo, že mu v srdci vzplanula zuřivost. "Za Kraj!" vykřikl, skočil Boromirovi po bok, shýbl se a Žihadlem bodl do ohavné nohy. Ozval se řev, noha sebou trhla zpět, až málem vyrvala Frodovi Žihadlo z ruky. Z čepele kanuly černé krůpěje a kouřily na podlaze. Boromir se vrhl proti dveřím a opět je zabouchl.

"Jedna nula pro Kraj!" zvolal Aragorn. "Hobit kouše hluboko! Máš dobrou čepel, Frodo, synu Drogův!"

Rána do dveří a potom rána za ranou. To do nich bušily berany a kladiva. Zapraštěly a pak se najednou rozskočily. Dovnitř zahvízdaly šípy, ale narazily na severní zeď a neškodně popadaly na podlahu. Zatroubil na roh, rozeběhly se nohy a jeden za druhým skákali do komnaty skřeti.

Kolik jich bylo, Družina nepočítala. Srážka byla ostrá, skřety však zmátla prudkost obrany. Dvěma prostřelil hrdlo Legolas. Gimli podtal nohy jinému, který vyskočil na Balinův náhrobek. Boromir a Aragorn jich pobili spoustu. Když padl třináctý, ostatní s výskotem utekli. Obránci zůstali nezraněni, až na Sama, který měl škrábanec na hlavě. Zachránilo ho rychlé shýbnutí; a statně skolil svého skřeta jediným bodnutím Mohylového meče. V hnědých očích mu zářil oheň. Kdyby jej viděl Ted Písař, rychle by couval.

"Teď je čas!" zvolal Gandalf. "Pojďme, než se obr vrátí!"

Sotva se však dali na ústup, a ještě než byli Pipin a Smíšek venku na schodech, do komnaty skočil mohutný skřetí náčelník, velký téměř jako člověk, od hlavy k patě oděný v černé zbroji; za ním se do dveří tlačili jeho následovníci. Měl snědou, širokou a ploskou tvář, oči jako uhlíky a červený jazyk; máchal velkým kopím. Mohutným koženým štítem odtiskl Boromirův meč a tlačil ho dozadu, až se svalil na zem. Sklonil se pod Aragornovou ranou a rychlostí útočícího hada se vrhl na Družinu a kopím bodl přímo po Frodovi. Rána zasáhla Froda do pravého boku, vrhla ho proti zdi a tam zůstal přimáčknut. Sam s výkřikem tal do násady kopí a ta se zlomila. Sotva však skřet odhodil pahýl a vytrhl zahnutou šavli, na jeho přilbu dopadl Andúril. Jako když vyšlehne plamen a přilba se rozpukla. Skřet padl s roztatou hlavou. Jeho následovníci se s vytím dali na útěk, sotva se na ně Boromir s Aragornem vrhli.

"Jdu, jdu" ozvely se v hlubině bubny. Znovu zaduněl velký hlas.

"Teď!" vykřikl Gandalf. "Teď máme poslední možnost! Utíkejte!"

Aragorn zvedl Froda z místa, kde ležel u stěny, a pustil se ke schodišti. Smíška a Pipina strkal před sebou. Ostatní následovali; Gimliho však musel odvléci Legolas: přes nebezpečí otálel u Balinova náhrobku se skloněnou hlavou. Boromir přitáhl ksobě východní dveře skřípající v pantech; na obou půlkách měly veliké železné kruhy, ale nebylo čím je zapevnit.

"Jsem v pořádku," zalapal po dechu Frodo. "Mohu chodit. Postav mě na zem!"

Aragorn ho v úžasu málem upustil. "Myslil jsem, že jsi mrtev!" vykřikl.

"Ještě ne!" řekl Gandalf. "Ale teď není čas se divit. Už ať jste pryč, všichni, sleou po schodech! Dole na mne pár minut počkejte, ale jestli nepřijdu brzy, jděte dál! Jděte rychle a volte cesty vedoucí dopravu a dolů!"

"Přece tě nemůžeme nechat samotného bránit dveře!" řekl Aragorn.

"Dělejte, co říkám!" řekl Gandalf vztekle. "Tady už meče nepomohou. Jděte!"

Chodbu neosvětloval žádný světlík a byla naprosto temné. Tápali dolů po dlouhém schodišti a na konci se ohlédli, neviděli však nic než vysoko nad sebou slabý svit čarodějovi hole. Zdálo se, že dosud stojí na stráži u zavřených dveří. Frodo těžce dýchal a opíral se o Sama, který ho objímal pažemi. Stáli a zírali schodištěm vzhůru do tmy. Frodo měl dojem, že slyší, jak nahoře Gandalf mumlá slova, která se rozbíhala svažujícím se tunelem šeptavou ozvěnou. Nemohl rozeznat, co říká. Stěny jako by se třásly. Co chvíli opět tepaly a duněly rány na buben: "jdu, jdu".

Vtom nahoře na schodišti šlehlo bílé světlo. Pak se ozval dutý rachot a těžké žuchnutí. Bubny divoce zavířily "jdu-jdu" "bum-bum", a pak ustaly. Gandalf sletěl po schodech a padl na zem uprostřed Družiny.

"Tak, tak! To by bylo!" řekl čaroděj a naměhavě se vztyčil. "Udělal jsem, co jsem mohl. Setkal jsem se ale s rovnocenným protivníkem, málem mě to zničilo. Ale nestůjte tady! Jděte dál! Budete se muset chvíli obejít bez světla: jsem pořádně otřesený. Jděte dál! Jděte! Kde jsi, Gimli? Pojď se mnou napřed! Držte se všichni těsně za námi!"

Klopýtali za ním zvědaví, co se vlastně stalo. "Jdu, jdu" začalo znovu bubnování: znělo nyní dušeně a odlehle, ale šlo za nimi. Nebylo slyšet žádné jiné zvuky pronásledování, ani dupot, ani hlasy. Gandalf nezahýbal napravo ani nalevo, neboť se zdálo, že chodba vede směrem, který potřeboval. Co chvíli sestupovali po dalších

stupních, padesáti i více, na nižší rovinu. To bylo v oné chvíli pro ně nejnebezpečnější: ve tmě totiž neviděli spád, pokud nepřišli už k němu a nestoupli do prázdna. Gandalf ohmatával půdu holí jako slepec.

Za hodinu ušli možná míli, možná víc a sestoupili po mnoha schodištích. Ještě stále nebylo slyšet pronásledovatele. Začínali téměř doufat, že vyváznou. Pod sedmým schodištěm se Gandalf zastavil.

"Začíná být horko!" řekl udýchaně. "Už bychom měli být přinejmenším na úrovni Brány. Myslím, že se brzy poohlédneme po nějaké zatáčce vlevo, abychom se dostali k východu. Doufám, že není daleko. Jsem velmi unavený. Musím si tu na chviličku odpočinout, i kdyby za námi byli všichni skřeti, co se jich kdy vylíhlo."

Gimli ho uchopil za paži a pomohl mu usednout na schodech. "Co se stalo tam nahoře u dveří?" zeptal se. "Setkal ses s tím, kdo tluče do těch bubnů?"

"Nevím," odpověděl Gandalf. "Ale najednou jsem stál proti něčemu, s čím jsem se ještě nesetkal. Nenapadlo mě nic jiného, než pokusit se zavřít dveře zaklínadlem. Znám jich spoustu; ale provést něco takového pořádně vyžaduje čas, a i pak se dveře dají prolomit násilím.

Jak jsem tam stál, slyšel jsem na druhé straně skřety: myslil jsem, že každou chvíli prorazí dveře. Neslyšel jsem, co říkají; zřejmě mluvili svým ohavným jazykem. Zaslechl jsem jedině "ghash": to je "Oheň". Pak něco vstoupilo do komnaty - ucítil jsem to přes dveře a skřeti sami dostali strach a zmlkli. Uchopilo to železný kruh a pak si to uvědomilo mne a mé zaklínání.

Co to bylo, nemám zdání, ale nikdy jsem nepocítil takovou výzvu. Protizaklínání bylo strašlivé. Málem mne zlomilo. Na okamžik se mi dveře vymkly a začaly se otvírat! Musel jsem pronést Velitelské slovo. To byl přílišný nápor. Dveře se roztříštily na kusy. Něco temného jak mrak zaclánělo veškeré světlo uvnitř a já byl vržen pozadu dolů ze schodů. Celá zeď povolila a myslím, že strop komnaty také.

Obávám se, že Balin je teď hluboko pohřben a možná, že je pohřbeno i něco jiného. Ach! Nikdy jsem se necítil tak vyčerpaný, ale už to přechází. A co ty, Frodo? Neměl jsem čas ti to říci, ale v životě jsem neměl větší radost, než když jsi promluvil. Bál jsem se, že Aragorn nese sicestatečného, ale mrtvého hobita."

"Co já?" řekl Frodo. "Jsem živ a zdráv, aspoň myslím. Jsem pohmožděný a bolavý, ale není to tak zlé."

"Tak," řekl Aragorn, "potom mohu říci jen to, že hobiti jsou z tak tuhého těsta, že jsem se s podobným nesetkal. Kdybych to byl býval věděl v hostinci v Bříze bych mluvil mírněji. Taková rána kopím by probodla divokého kance!"

"Potom jsem rád, že mě neprobodla," řekl Frodo, "ačkoli se cítím jako bych se byl dostal mezi kladivo a kovadlinu." Víc neřekl. I dýchání ho bolelo.

"Jsi celý Bilbo," řekl Gandalf. "Je v tobě víc, než co je vidět, jak jsem kdysi dávno říkal o něm." Frodo by byl rád věděl, jestli ta poznámka znamenala víc, než říkala.

Už zase šli dál. Zanedlouho promluvil Gimli. Měl ve tmě bystré oči. "Myslím," řekl, "že před námi je nějaké světlo. Ale denní světlo to není. Je rudé. Co to může být?"

"=Ghâsh=," zamumlal Gandalf. "mysleli snad tohle: že dolní patra jsou v ohni? Stejně můžeme jít jenom dál."

Brzy nebylo o světle pochyb a viděli je všichni. Šlehalo a žeravělo po stěnách chodby před nimi. Už viděli na cestu: vpředu se chodba rychle svažovala a kus dál stál nízký obloukový průchod; jím

přicházelo rostoucí světlo. Vzduch začal být velmi horký.

Když došli k oblouku, Gandalf prošel a naznačil jim, aby počkali. Když stanul těsně za otvorem, viděli jeho tvář ozářenou rudým svitem. Rychle ustoupil zpět.

"Tady je nějaké nové čertovina," řekl. "Určitě nám ji vymyslili na uvítanou. Ale teď vím, kde jsme; dostali jsme se do První hlubinné, do patra těsně pod Branou. Tohle je Druhý sál staré Morie; a brána je blízko. Za východním koncem sálu vlevo, sotva čtvrt míle odtud, překročit Můstek, po schodech nahoru, přes První sál a ven! Ale pojďte se podívat!"

Vyhlédli. Před nimi byla delší veliká sluj. Byla vznosnější a mnohem delší než ta, v níž spali. Byla blízko východního konce; na západ sín ubíhala do tmy. Prostředkem stoupala dvojitá řada obrovitých pilířů. Byly vytesány do podoby kmenů mohutných stromů, jejichž větve podpíraly strop rozvětvenou kamennou kresbou. Jejich těla byla hladká a černá, v jejich bocích se však temně odráželo rudé řeřavění. U pat dvou sloupů se přes celou podlahu rozvírala veliká trhlina. Z ní vycházelo prudké rudé světlo a tu a tam plameny olizovaly kraje a ovíjely se kolem základů sloupů. V horkém vzduchu se tetelily choumáče temného dýmu.

"Kdybychom byli přišli hlavní cestou z horních sálů, byli bychom tu uvízli," řekl Gandalf. "Doufejme, že teď oheň leží mezi námi a pronásledovateli. Pojďte! Nemáme času nazbyt."

Sotva domluvil, uslyšeli opět pronásledující bubnování: "jdu, jdu, jdu". Daleko ve stínech na západním konci sálu se rozlehly výkřiky a troubení rohů. "Jdu, jdu": pilíře jako by se zatřásly a plameny zachvěly.

"Teď si dáme poslední závod!" řekl Gandalf. "Jestli venku svítí slunce, ještě můžeme vyváznout. Za mnou!"

Obrátil se vlevo a chvátal po hladké podlaze sálu. Vzdálenost byla větší, než se zdálo. Jak běželi, zaslechli za sebou dupot a ozvěnu mnoha spěchajících nohou. Rozlehl se pronikavý jek: byli spatřeni. Zazvonila a zařinčela ocel. Frodovi nad hlavou zasvištěl šíp.

Boromir se zasmál. "Tohle nečekali!" řekl. "Oheň je odřízl. Jsme na druhé straně!"

"Dívejte se dopředu!" zvolala Gandalf. "Blíží se Můstek. Je nebezpečný a úzký!"

Náhle před sebou Frodo spatřil černou propast. Na konci sálu podlaha mizela a řítila se do neznámé hloubi. Vnějších dveří bylo možno dosáhnout jedině po křehkém kamenném můstku bez okraje a bez zábradlí. Klenul se nad propastí jako ohnutá pružina zdéli padesáti stop. Byla to pradávná obrana trpaslíků proti nepřátelům, kteří by dobyli První sál a vnější chodby. Přes můstek mohli jít jenom po jednom. Na jeho okraji se Gandalf zastavil a ostatní v houfu dorazili za ním.

"Jdi první, Gimli," řekl. "Pak Pipin a Smíšek. Pořád rovně a za dveřmi po schodech nahoru!"

Padaly mezi ně šípy. Jeden zasáhl Froda a odskočil. Jiný probodl Gandalfovi klobouk a zůstal tam vězet jako černé pero. Frodo se ohlédl zpět. Viděl, jak se za ohněm hemží černé postavičky: zdálo se, že jsou tam stovky skřetů. Mávali kopími a zahnutými šavlemi, jež ve světle ohně krvavě zářily. "Jdu, jdu, jdu" duněly bubny stále hlasitěji, "jdu, jdu".

Legolas se obrátil a vložil do tětivy šíp, ačkoli na jeho malý luk to byla veliká vzdálenost. Napjal tětivu, avšak ruka mu sklesla a šíp sklouzl na zem. Vykřikl úlekem. Objevili se dva velicí skalníci, přinesli veliké kamenné desky a hodili je přes oheň jako můstky. Skalníci však elfa hrůzou nenaplnili. Řady skřetů se rozevřely

a ti se tlačili stranou, jako by sami mělistrach. Cosi přicházelo za nimi. Nebylo vidět, co to je: bylo to jako veliký stín, v jehož středu šla tmavá postava, snad lidského tvaru, ale větší; a třímala moc a hrůza šla před ní.

Přišlo to k hranici ohně a světlo pohaslo, jako by se přes ně naklonil mrak. Pak to jediným odrazem přeskočilo trhlinu. Plameny mu zahučely vstříc a ovinuly se kolem něho; a ve vzduchu zakroužil černý dým. Vlající hříva mu zahořela a vzplála. V pravé ruce to mělo meč podobný bodavému jazyku ohně; v levé to drželo důtky s mnoha řemínky.

"Ai! Ai!" zakvílel Legolas. "Balrog. "Jde Balrog!"

Gimli zíral s vytřeštěnýma očima. "Durinova Zhouba!" vykřikl, upustil sekyru a zakryl si tvář.

"Balrog," zamumlal Gandalf. "Teď chápu." Zakolísal a těžce se opřel o svou hůl. "To je ale zlý osud. A já už jsem unavený."

Temná postava sršící ohněm se hnala k nim. Skřeti ječeli a přeléveli se přes kamenné můstky. Tu Boromir pozvedl roh a zatroubil. Hlasitě zazvučela výzva a burácela jako křik mnoha hrdel pod klenbou sluje. Skřeti na okamžik zakolísali a ohnivý stín se zastavil. Pak ozvěna odumřela tak náhle, jako když temný vítr sfoukne plamen, a nepřítel opět vykročil.

"Přes Můstek!" křikl Gandalf sbíraje svou sílu. "Prchejte! Tohle je nepřítel nas síly nés všech. Já musím bránit úzkou cestu. Prchejte!"

Aragorn a Boromir nedbali na povel a dál stáli bok po boku za Gandalfem na druhém konci můstku. Ostatní zůstali stát u východu na konci sálu a obrátili se. Nedokázali nechat svého vůdce, aby čelil nepříteli sám.

Balrog dorazil k můstku. Gandalf stál uprostřed oblouku, opíral se o hůl v levé ruce, v pravici se mu však studeně a bíle třpytil Glamdring. Jeho nepřítel se opět zastavil tváří k němu a stín kolem něho se roztáhl jako pár obrovských křídel. Zvedl důtky a řemínky zakvílely a prásky. Z nozder mu vyšlehl oheň. Gandalf však stál pevně.

"Nemůžeš projít," řekl. Skřeti stáli nehybně a padlo mrtvé ticho. "Jsem služebník Tajného Ohně, vládnu plamenem Anor. Nemůžeš projít. Temný oheň ti nepomůže, plameni Udún. Vrat se do Stínu! Nemůžeš projít."

Balrog neodpovídal. Oheň v něm jako by zmíral, avšak tma rostla. Vykročil pomalu na most a náhle se vztyčil do veliké výše a jeho křídla se rozepjala od stěny ke stěně; přesto však bylo vidět Gandalfa dál, jak probleskuje v šeru; vypadal maličký a docela sám: šedý a sehnutý jako uschlý strom před náporem bouře.

Ze stínu vyskočil planoucí rudý meč.

Glamdring se bíle zatřpytil v odpověď.

Ozval se zvonivý třesk a šlehlo bílé světlo. Balrog odskočil a jeho meč se rozlétl v roztavených úlomcích. Čaroděj se zakymácel na můstku, ustoupil o krok a pak opět stanul nehybně,

"Nemůžeš projít!" řekl.

Jediným odrazem skočil balrog na můstek. Jeho důtky zavířily a zasyčely.

"Nemůže stát sám!" vykřikl náhle Aragorn a rozběhl se zpátky po můstku. "Elendil!" křičel. "Jsem s tebou, Gandalfe!"

"Gondor!" zvolal Boromir a skočil za ním.

V tom okamžiku zvedl Gandalf hůl a s hlasitým výkřikem udeřil do mostu před sebou. Hůl se rozlomila a vypadla mu z ruky. Vyšlehla ohnivá clona bílého plamene. Můstek zapraskal. Právě pod balrogovýma nohama pukl a kámen, na němž stál, se zřítil do propasti, zatímco zbytek zůstal viset a chvěl se jako skalní jazyk trčící do prázdna.

S hrozným výkřikem padl balrog kupředu a jeho stín se zřítil dolů

a zmizel. Avšak při pádu ještě máchl důtkami, řemínky šlehly a ovinuly čaroději kolena. Táhly ho ke kraji. Zapotácel se, padl, marně hmátl po kamení a sklouzl do propasti. "Utíkejte, hlupáci!" vykřikl a byl pryč.

Ohně zhasly a padla čirá tma. Družina stála přikována hrůzou a zírala do jámy. Sotva se Aragorn a Boromir přihnali zpět, zbytek mostu popraskal a zřítil se. Výkřikem je Aragorn vyburcoval.

"Pojďte! Teď vás povedu já!" zvolal. "Musíme poslechnout jeho poslední příkaz! Za mnou!"

Vytřeštěně klopýtali po širokém schodišti za dveřmi. Aragorn první, Boromir vzadu. Nahoře byla veliká chodba rozléhající se ozvěnou. Utíkali po ní. Frodo slyšel, jak Sam po jeho boku pláče, a pak zjistil, že sám v běhu pláče. "Jdu, jdu, jdu," duněly teď za nimi bubny smutečně a zvolna, "jdu!".

Běželi dál. Před nimi bylo stálesvětleji: strop prorážely mohutné šachty. Běželi rychleji. Vběhli do sálu, kam vysokými okny na východě zářilo denní světlo. Prchali přes něj. Proběhli jeho velikými rozbitými dveřmi a náhle se před nimi jako oblouk planoucího světla rozevřela Veliká Brána.

Ve stínech za velikými veřejemi se po obou stranách krčila skřetí stráž, ale brána byla roztříštěná a ležela na zemi. Aragorn srazil k zemi kapitána, jenž se mu postavil do cesty, a ostatní prchali v hrůze před jeho hněvem. Družina se mihla kolem nich a nevěnovala jim žádnou pozornost. Vyběhli z brány a seskákali po obrovských věkovitých schodech, pranu Morie.

Tak nakonec z veliké bezednéje vyšli pod širou oblohu a ucítili vítr na tvářích.

Zastavili se, až když byli z dohledu skal. Kolem se rozkládal Smutný Dol. Spočíval na něm stín Mlžných hor, na východě však na zemi zářilo zlaté světlo. Byla teprve jedna hodina po poledni. Slunce svítilo, mraky byly bílé a vysoké.

Ohlédli se. Temně zíval oblouk brány ve stínu hor. Slabě a hluboko pod zemí duněly pomalé údery na buben: "jdu". Řídký černý dým se plazil ven. Nic jiného nebylo vidět: celé údolí kolem bylo prázdné.

"Jdu". Teprve nyní je docela přemohl žal a dlouho plakali; někteří vstoje a mlčky, někteří tváří k zemi. "Jdu, jdu". Dunění doznívalo.

/druhé ukázka/ D O U P Ě O D U L Y

Možná, že byl opravdu den, jak říkal Glum, ale hobiti neviděli velký rozdíl, leda snad, že těžká obloha nad nimi nebyla tak vyslověně černá a podobala se víc veliké kouřové střeše; na místo hluboké noční tmy, jež dosud otálela ve škvírách a skulinách, zahaloval kamennou říši kolem šedý a rozmazaný stín. Šli dál, Glum napřed a hobiti ted bok po boku, vzhůru dlouhou průrvou mezi pilíři a sloupy rozervané omšelé skály, jež stály po obou stranách jako obrovité neopracované sochy. Nikde ani zvuk. Asi míli před sebou měli velikou šedou stěnu, poslední mohutnou přečnívající hmotu horského kamene. Jak se přibližovali, temněla a vytrvale rostla, až se věžila vysoko nad nimi a uzavírala výhled dál do krajiny. U paty jí ležel hluboký stím. Sam zavětřil.

"Fuj! Ten zápach!" řekl. "Je silnější a silnější."

Vzápětí na ně padl stín a uprostřed něho spatřili otvor jeskyně. "Tohle je cesta dovnitř," řekl Glum tiše. "Tohle je vstup do tunelu." Nevyřkl jeho jméno: Torech Ungol, Doupě Oduly. Vycházel odtud zápach; ne chorobné vůně rozkladu jako na morgulských lukách, ale nečistý puch, jako by se ve tmě uvnitř hromadila a skladovala nevýslovné špína.

"Je to jediná cesta, Sméagole?" řekl Frodo.

"Jistě, jistě," odpověděl. "Jistě. ted musíme touhle cestou."

"To chceš říct, že už jsi tuhle díru prošel skrz?" řekl Sam. "Fuj! Ale třeba ti smrad nevadí."

Glumovi zableskly oči. "Neví, co nám vadí, viď, miláčku? Ne, kdepak. Ale Sméagol umí snášet. Jistě. Prošel skrz. Jistěže ano, skrz naskrz. Je to jediná cesta."

"A z čeho je zen zápach, to bych rád věděl," řekl Sam. "Je to jako - ne, radši nebudu říkat. Nějaká hnusná skřetí díra, to se vsadím, a jejich staleté špína vevnitř."

"Dobře," pravil Frodo, "skřeti neskřeti, když je to jediná cesta, musíme se po ní dát."

Zhluboka se nadechli a vešli. Po pár krocích byli v čiré neprostupné tmě. Takovou tmu Frodo a Sam nepoznali od neosvětlených chodeb Morie, a zde byla pokud možno ještě hlubší a hustší. Tam, tam se pohyboval vzduch, rozléhala se ozvěna, měli vědomí prostoru. Tady byl vzduch nehybný, stojatý a těžký a zvuk mrtvě padal. Jako by kráčeli černými výpary utkanými z čiré tmy, a když je vdechovali, sleply nejen oči, ale i mysl, takže samotná vzpomínka na barvy a tvary a světlo v paměti pohasínala. Noc byla odjakživa a bude vždycky a noc je vším.

Chvíli však ještě měli hmat a skutečně, v nohou i prstech měli zprvu vnímavost až bolestně zostřenou. Zdi byly na dotek kupodivu hladké a podlaha s vyjímkou občasného schodu byla rovná a bez hrbolů a stejnoměrně, ostře, stoupala. Tunel byl vysoký a široký, tak široký, že hobiti šli vedle sebe a jen nataženou paží se dotýkali bočních zdí a přece byli odděleni, odříznuti v samotě ve tmě.

Glum vstoupil první a zdálo se, že jde jen pár kroků napřed. Dokud si ještě dovedli všímat takových věcí, slyšeli jeho dech, jak syká a zadrhuje přímo před nimi. Po čase jim však smysly otupěly, hmat i sluch jako by zmrtvěly, a šli dál, tápali, kráčeli,dál a dál, hlavně silou vůle, s níž vstoupili, vůle projít skrz a touhy dojít konečně k vysoké bráně na druhé straně.

Snad ještě nebyli daleko / Sam ovšem brzy ztratil přehled o čase a vzdálenosti/, když Sam, hmataje po zdi, zjistil, že ve stěně napravo je otvor: na okamžik zachytil slaboučký dech méně tíživého vzduchu a pak jej minul.

"Je tu těch chodeb víc," zašeptal s námahou; bylo těžké přinutit dech, aby vůbec vydal nějaký zvuk. "Skřetovatější místo snad vůbec nemůže být!"

Potom minuli, on napravo a později Frodo nalevo tři nebo čtyři takové otvory, některé širší, jiné užší; nebylo však zatím pochyb, která cesta je hlavní, protože byla přímá, nezahýbala a stále stejnoměrně stoupala. Jak dlouhá ale je, o kolik víc budou muset vydržet a vydrží vůbec?

Čím dále stoupali, tím nedýchatelnější byl vzduch, a teď se jim v slepé tmě často zdálo, že cítí nějaký odpor hustší než zkažený vzduch. Jak se tlačili dopředu, cítili, že se jim cosi otírá o hlavu nebo o ruce, dlouhé chapadla, nebo snad splývavý porost: nemohli uhodnout, co to je. A puch pořád rostl. Rostl, až se jim zdálo, že čich je jediný smysl, který jim zůstal nezkalený, a jen proto, aby je trýznil. Hodinu, dvě hodiny, tři hodiny: kolik jich strávili v té díře bez světla? Hodiny - spíš dny a týdny. Sam opustil bok tunelu, uhnul k Frodovi, uchopili se za ruce, a tak šli spolu dál.

Posléze Frodo, hmatající po zdi vlevo, najednou sáhl do prázdna. Málem se překotil na bok do nicoty. Tady byl ve skále otvor mnohem širší než všechny, které dosud minuli; a z něho vycházel puch tak zkažený a tak pronikavě odtud vyzařovala číhavé zloba, že se Frodo zapotácel. V tu chvíli ztratil rovnováhu i Sam a upadl dopředu.

Frodo násilím potlačil nevolnost i strach a sevřel Samovu ruku. "Vstávej!" chraptivě, bezhlase vydechl. "Všechno to vychází odtud. puch i nebezpečí. Honem pryč! Rychle!"

Sebral zbylou sílu a odhodlání, vytáhl Sama na nohy a donutil vlastní končetiny k pohybu. Sam klopýtal vedle něho. Jeden krok, dva kroky, tři kroky - nakonec šest kroků. Možná, že přešli děsivý neviditelný otvor, ale tak či onak bylo náhle snažší pohybovat se, jako by je pro tu chvíli jakási nepřátelská vůle propustila. Drali se dál, držíce se stále za ruce.

Téměř ihned však přišli na další obtíž. Tunel se větvil, nebo se to zdálo, a ve tmě nemohli určit, která cesta je širší nebo rovnější. Kterou sedát, levou nebo pravou? Nevěděli o ničem, co by je mohlo vést, a přece muselo být chybné rozhodnutí skoro jistě osudné.

"Kudy se dal Glum?" ztěžka dýchal sam. "A proč nečekal?"

"Sméagole!" pokusil se zavolat Frodo. "Sméagole!" hlas mu však zakrákl a jméno mu odpadlo od úst mrtvé. Žádná odpověď, ani ozvěna, ani zachvění vzduchu.

"Řekl bych, že teď je pryč doopravdy," zamumlal Sam. "Vsadím se, že přesně sem nás chtěl dostat. Glume! Jestli tě ještě jednou dostanu do ruky, bude tě to mrzet."

Vzápětí tápáním a hmatáním ve tmě zjistili, že otvor vlevo je přehrazen; buď to byla slepá ulička, nebo chodbu zavalil velký kámen. "Tahle cesta to být nemůže," šeptl Frodo. "Musíme se dát tou druhou, ať je dobrá nebo špatná."

"A rychle!" šeptl Sam. "Je tady něco horšího než Glum. Cítím, že se na nás něco dívé."

Ušli sotva pár metrů a za nimi se ozval zvuk, děsivý a strašný v těžkém polštářovaném tichu: kloktavé zabublání a dlouhé záštiplné zasyčení. Obrátili se zpět, ale nebylo nic vidět. Stáli jako zkamenělí, zírali a čekali, a nevěděli nač.

"Je to past!" řekl Sam a položil ruku na jílec meče; a přitom si vzpomněl na temnotu v mohyle, odkud meč pocházel. "Kdyby tu tak byl starý Tom!" pomyslel si. A pak, jak stál, tma kolem a černé zoufalství a hněv v srdci, zdálo se mu, že vidí světlo: světlo v mysli, zprvu až nesnesitelně jasné jako sluneční paprsek očím toho, kdo dlouho ležel v jámě bez oken. Pak světlo nabylo barev: zelené, zla-

té, stříbrné, bílé. Daleko, jako na obrázku malovaném elfí rukou, uviděl Paní Galadriel, jak stojí na trávě v Lorien a v rukou drží dary. "A tobě, který neseš Prsten," slyšel ji, "tobě jsem připravila toto."

Bublavé syčení se blížilo a bylo slyšet vrzání, jako by se tmou za svým cílem pohybovalo pomalu cosi mohutného a kloubantého. Puch přicházel předtím. "Pane!Pane!" vykřikl Sam a do hlasu se mu vrátil život a naléhavost. "Dar Paní! Hvězdné sklíčko! Mělo vám posvítit v temných místech, tak to říkala. Hvězdné sklíčko!"

"Hvězdné sklíčko?" zamumlal Frodo jako ten, kdo odpovídá ze spaní a stěží chápe. "Ale ano! Proč jsem na ně zapomněl? "Bude svítit, až všechna ostatní světla zhasnou!" A teď nám opravdu může pomoci jedině světlo."

Pomalu putovala jeho ruka do záňadří a pomalu pozvedl Galadrielinu lahvičku. Chviličku mihotala slabě jako stoupající hvězda, když bojuje s těžkými přízemními mlhami, pak sílila a Frodovi v mysli vzkvétala naděje; začala hořet a vzplála jasným plamenem, srdíčkem oslnivého světla, jako by Eärendil sám sestoupil z vysokých stezek zapadajícího slunce s posledním silmarillem na čele. Tma ustupovala, až se zdálo, že lahvička zéří uprostřed koule vzdušného křišťálu a ruka, jež ji držela, jiskřila bílým ohněm.

Frodo s úžasem hleděl na tento podivuhodný dar, který tak dlouho nosil a netušil jeho plnou cenu a moc. Zřídka si nań cestou vzpomněl, dokud nepřišli do údolí Morgul, a nikdy jej nepoužil ze strachu před jeho odhalujícím světlem. "Aiya Eärendil Elenion Ancalima!" zvolal a nevěděl, co vyřkl; zdálo se mu totiž, že z něho promluvil jiný hlas, jasný, nezasažený zkaženým vzduchem jámy.

Jsou však i jiné moci ve Středozemí, moci tmy, a ty jsou staré a silné. A Ta, jež kráčela tmou, slýchala elfy vykřikovat to válání dávno v hlubinách času a nedbala na ně a nezastrašilo ji ani teď. Již během řeči cítil Frodo, jak se k němu upírá veliká zloba a měří si ho smrtícím pohledem. Nedaleko v tunelu mezi nimi a místem, kde se zapotáceli a klopýtli, si uvědomil oči, jež začínaly vyvstávat, dva veliké chuchvalce očí s mnoha okénky: postupující hrozba konečně strhla masku. Zář hvězdné skleničky se tříštila a odlétala zpět od tisíce jejich plošek, za nimi se však rozhoříval bledý smrtonosný oheň, plamen roznícený v jakési hluboké jámě zlé mysli. Byly to obludné a zrůdné oči, zvířecké, a přece plné záměru a s odpornou rozkoší se pásly na svých obětech, polapených bez naděje na únik.

Frodo a Sam raněni hrůzou začali zvolna couvat a jejich pohled přitahovaly ty hrozné upřené zhoubné oči; jak couvali, oči však postupovali k nim. Frodovi se zachvěla ruka a lahvička pomalu klesla. Pak náhle kouzlo, jež je drželo, povolilo, aby chvíli pro zábavu očí v bezhlavém strachu utíkali. Oba se obrátili a společně prchali; v běhu se však Frodo ohlédl a s hrůzou viděl, že oči se velikými skoky blíží. Puch smrti ho obklopil jako oblak.

"Stát! Stát!" zvolal zoufale. "Utíkat nemá smysl."

Oči se pomalu blížily blíž.

"Galadriel!" zvolal, sebral odvahu a opět pozdvihl lahvičku. Oči se zastavily. Jejich upřený pohled na okamžik povolil, jako by je znepokojil náznak pochybností. Tu Frodovo srdce zahořelo a bez rozmýšlení, jedná-li pošetile nebo zoufale, vzal lahvičku do levé ruky a pravou vytasil meč. Žihadlo zablesklo a elfí čepel se zatřpytila ve stříbrném světle, na jejím ostří však zakmitl modravý oheň. Pak s hvězdou pozdviženou a jasným mečem napřaženým vykročil Frodo, hobit z Kraje, pevným krokem vystříc očím.

Zakolísaly. Jak se blížilo světlo, vstupovala do nich pochybnost. Jedno po druhém matněly a pozvolna se stahovaly, Nikdy je ještě nepronásledoval tak smrtící jas. Před sluncem, měsícem a hvězdami byly v bezpečí pod zemí, jenže teď sestoupila hvězda do samotné země. Pořád se blížila a oči začaly kolísat. Jedno po druhém se zatměly, odvrátily se a veliká hmota, kterou světlo nezasáhlo, vložila před ně svůj obrovský stín. Byly pryč.

"Pane! Pane!" volal Sam. Byl těsně za ním, i on s taseným mečem pohotově. "Hvězdy na nebi! O tom by elfi složili písničku, kdyby se o tom někdy doslechli! A kdybych tak zůstal živ a vyprávoval jim to a slyšel je zpívat! Dál ale nechoďte, pane! Nechoďte do toho pelechu! Teď máme jedinou možnost. Pojďmě pryč z téhle zasmrádlé díry!"

A tak se obrátili zpět, nejdřív šli a potom běželi; podlaha tunelu dál strmě stoupala a každým krokem šplhali výš nad výpary neviděného doupěte a do srdce i údů se jim vracela síla. Stále však za nimi číhala nenávistné Bdící, na chvíli snad oslepená, ale neporažená a neustále upnutá k zabíjení. Tu jim přivál vstříc studený tenký pramének vzduchu. Otvor, konec tunelu byl konečně před nimi. V touze po volném prostoru nad hlavou se vrhli těžce dýchajíc vpřed; a pak se ohromeni zapotáceli a padli zpět. Východ uzavírala jakási přehrada, ne však kamenná. Zdála se měkká a trochu poddajná, a přece silná a neprostupná; vzduch jí pronikal, ale nikde ani záblesk světla. Znovu zaútočili a byli vrženi zpět.

S lahvičkou pozdviženou se Frodo podíval a spatřil před sebou šeď, kterou zář hvězdného sklíčka nepronikala a neosvětlovala, jako by to byl stín vržený nesvětlem, a proto jej žádné světlo nemohlo rozptýlit. Přes celou šíři a výši tunelu byla utkána osnova, pečlivá, jako síť velikého pavouka, ale hustší a mnohem větší, a každé vlákno bylo tlusté jako lano.

Sam se posupně zasmál. "Pavučiny!" řekl. "To je všechno? Pavučiny! To ale musel být pavouk! Dejme se do nich, pryč s nimi!"

Zuřivě do nich tal mečem, vlákno, do něhož udeřil, však nepraskllo. Trochu povolilo, a pak odskočilo jako tětiva, zvrtlo čepel a vymrštilo meč i s rukou Třikrát udeřil Sam vší silou a nakonec pukl jediný ze všech nesčíslných provázků, zkroutil se, svinul a švihl vzduchem. Jeden konec šlehl Sama přes ruku, takže vykřikl bolestí ucukl a přejel si rukou ústa.

"To bude trvat kolik dní, než si tu prorazíme cestu," řekl. "Co budeme dělat? Už se ty oči vrátily?"

"Ne, vidět nejsou," řekl Frodo. "Ale pořád cítím, že se na mne dívají nebo na mne myslí: možná, že vymýšlejí nějaký jiný plán. Kdybych to světlo spustil, nebo kdyby zhaslo, byly by tu hned."

"Nakonec jsme přece v pasti," řekl Sam trpce. Jeho hněv opět překonal únavu a zoufalství. "Komáři v síti. At Gluma rychle zadáví Faramirova klětba!"

"To by nám teď nepomohlo," řekl Frodo. "Pojď! Podívéme se, co udělá Žihadlo. Je to elfí čepel. V temných roklinách Beleriandu, kde ji ukovali, byly strašlivé pavučiny. Musíš ale zůstat na stráži a zadržovat ty oči. Tumáš, vezmi hvězdné sklíčko. Neboj se. Drž je ve výšce a hlídej!"

Pak Frodo přistoupil k veliké šedé síti a ťal do ní zeširoka, takže nemilosrdné ostří zprudka projelo hustou spletí provazců, a pak hbitě odskočil. Modře svítící čepel je sekla jako kosa trávu. Odskočily, zkroutily se a zůstaly viset. Vznikla veliká trhlina.

Dával ránu za ranou, až nakonec byla celá pavučina, kam dosáhl, rozervéna a vrchní část povívala jako uvolněný závoj v proudícím vzduchu. Past byla prorážena.

"Pojď!" zvolal Frodo. "Ven!Ven!" Mysl mu prudce zalila divoká radost, že unikli přímo z tlamy zoufalství. Hlava se mu zatočila jako po doušku silného vína. S křikem se vrhl ven.

Jeho očím, které prošly doupětem noci, se zdálo v temné zemi světlo. Veliké dýmy se zvedly a prořídly a plynuly poslední hodiny ponurého dne; rudá záře Mordoru uhasla v mračnou černotu. A přece se Frodovi zdálo, že hledí na jitro náhlé naděje. Již téměř dospěl na vrchol stěny. Už jenom kousek výš. Před sebou má rozsedlinu Cirith Ungol, šedý zářez v černém hřebeni, a po obou stranách se tmí na pozadí nebe skalní rohy. Krátký závod, poslední trys a bude na druhé straně!

"Průsmyk, Same!" vykřikl, nedbaje pronikavosti svého hlasu, který teď, osvobozen od dusivých výparů tunelu, vysoce a prudce zazvonil. "Průsmyk! Poběž, poběž, ať jsme na druhé straně - dřív, než nás někdo stačí zarazit!"

Sam spěchal za ním, co mu nohy stačily; ale jakkoli byl rád, že je na svobodě, cítil se nesvůj a v běhu se stále ohlížel po temném oblouku tunelu a bál se, že spatří oči nebo nějakou nepředstavitelnou stvůru, jak se vrhá ven za nimi. Pramálo věděl on i jeho pán o vychytralosti Oduly. Měla ze svého doupěte mnoho východů.

Přebývala tam věky, zlé stvůra v pavoučí podobě, taková, jaké kdysi dávno žily v říši elfů na západě, které nyní leží pod mořem, takové s jakými bojoval Beren v horách Děsu v Doriath, a tak našel Lúthien na zeleném palouku při měsíci mezi bolehlavy. Jak se sem Odula dostala, prchajíc ze zkázy, nevypravuje žádný příběh, protože z Temných let se dochovalo málo příběhů. Přesto tu byla: ta, jež tu byla dřív než Sauron a dříve, než stál první kámen Barad-dur; a nesloužila jinému než sobě a pila krev elfů i lidí, nadouvala se a tloustla nekonečným hloubáním o svých hostinách a tkala pavučiny stínu; vždyt všechno živé jí bylo za potravu a její zvratky tma. Široko daleko se z dolu do dolu rozlézalo její chabé potomstvo, bastardi ubohých samečků, které sama zplodila a sama požírala, od Ephel Dúath k vrchům na východě, k Dol Gulduru a do pevností Temného hvozdu. Žádný se však nemohl měřit s Velkou Odulou, posledním dítětem Ungoliant, které soužilo neštastný svět.

Již před léty ji spatřil Glum, který strkal nos do každé temné díry, a tehdy před ní padl a kořil se jí, a temnota její zlé vůle kráčela po jeho boku všemi cestami jeho zemdlenosti a odřezávala ho od světa a od lítosti. Slíbil, že jí přivede potravu. Její žádost však nebyla jeho žádost. Málo věděla a málo dbala o věže, prsteny a všechno stvořené hlavou nebo rukama, ta, která toužila jen po smrti všech ostatních, hlav i těl, a sama se chtěla zalykat životem, nadmout se, až ji hory neunesou a tma ji neobsáhne.

Ta toužebné vidina byla však ještě daleké a teď už dlouho hladověla, číhala v pelechu, zatímco Sauronova moc rostla a světlo a živí tvorové opouštěli jeho kraje, a město v údolí bylo mrtvé a nepřicházel ani elf, ani člověk, jen neblazí skřeti. Ubohé a ostražité strava. Jíst ovšem musela, a třebaže si pilně prokopávali nové točité průchody z průsmyku a ze své věže, vždycky si našla nějakou cestičku, jak je chytit do léčky. Dychtila ovšem po chutnějším mase. A Glum jí je přivedl.

"Uvidíme, uvidíme," říkával si častokrát, když na něho padla zlá nálada na nebezpečné cestě z Emyn Muil do údolí Morgul, "uvidíme. Možná, snad, jistě, snad potom, až zahodí kostišky a prázdné šaty, třebe ho nejdeme, dostaneme ho, Miláška, odměnu pro chudáška Sméagola, který vodí milouské jídlíško. A zachráníme Miláška, jak jsme slíbili, jistě. Až ho budeme mít pěkně v ruce, pak uvidí, jistě, potom si to s ní vyřídíme, milášku . Pak si to vyřídím s každým."

Tak přemýšlel ve vnitřní komůrce svého chytráctví a doufal, že to před ní utají, když se k ní vrátil a hluboce se jí poklonil, zatímco jeho společníci spali.

A pokud jde o Saurona: věděl, kde číhé. Těšilo ho, že tam přebývé hladové, ale s neutuchající zlobou, spolehlivější strážkyně predávné stezky do jeho země, než všechno, co mohl vynalézt svým umem. A skřeti byli sice užiteční otroci, ale měl jich nadbytek. Když si je Odula sem tam chytala pro ukojení hladu, mohla si posloužit, on se bez nich obešel. A občas, jako člověk hází lahůdku své kočce,/"moje kočička" jí říká, ona ho však neuznává/, posílal jí Sauron vězně, pro které neměl lepší použití: nechal je zahnat do její díry a dal si hlásit, jak si s nimi hrála.

Tak žili oba, radovali se ze svých úkladů a nebáli se žádného napadení ani hněvu ani konce své špatnosti. Ještě nikdy žádná moucha neunikla z Oduliných pavučin, a tím větší byla teď její zuřivost a hlad.

O tom zlu, které probudili, nevěděl ovšem ubohý Sam vůbec nic, jenom v něm rostl strach, hrozba, kterou neviděl; a dolehla na něho takovou vahou, že utíkat mu bylo břemenem a nohy měl z olova.

Kolem sebe děs, v průsmyku před sebou nepřátele, a jeho pán jako smrtí posedlí jim běžel vstříc. Odvrátil oči od stínu za sebou a od hluboké temnoty pod srázem vlevo, podíval se kupředu a spatřil dvě věci, jež zvýšily jeho neklid. Viděl, že meč, který Frodo dosud drží obnažený, blýská modrým plamenem; a viděl, že obloha v pozadí je temná, a přesto okno ve věži rudě žhne.

"Skřeti!" zamumlal. "Takhle šturmem to nejde. Jsou tady skřeti a horší věci." Pak se rychle vrátil k dlouhodobému návyku skrývání a sevřel ruku kolem drahocené lahvičky, kterou stále nesl. Chvilinku mu ruka rudě zářila vlastní živou krví, a pak zastrčil odhalující světlo hluboce do kapsy na prsou a zachumlala se do elfího pláště. Pokusil se teď zrychlit krok. Jeho pán získával náskok, byl už nějakých dvacet kroků napřed a míhal se jako stín; brzy se v tom černém světě ztratí z dohledu.

Sotvaže Sam schoval světlo hvězdného sklíčka, přišla. Kousek napřed a nalevo náhle spatřil, jak se z černé díry ve stínu pod útesem noří ta nejohavnější stvůra, jakou kdy viděl, děsnější než hrůzostrašný zlý sen.

Nejvíc připomínala pavouka, byla však mohutnější než dravé šelma a strašnější než ony, protože její nelítostné oči hořely zlým záměrem. Ty oči, které pokládal za zastrašené a poražené, zas plály krutým světlem, dva chuchvalce v její vysunuté hlavě. Měla veliké rohy a za krátkým krkem připomínajícím stopku šlo její obrovské nafouklé tělo, ohromný nadmutý vak, který se jí houpal a visel mezi nohama; jeho veliká hmota byla černá, stříbrné sinavými skvrnami, břicho však bylo vespod bledé, světélkovalo a vysílalo puch. Nohy měla ohnuté, s velikými boulovatými klouby vysoko nad hřbetem, trčely z nich chlupy jako ocelové bodliny a na každé noze měla pařát.

Jakmile protlačila své měkké čvachtavé tělo a složené končetiny horním východem ze svého doupěte, pohybovala se děsivou rychlostí, tu běžíc po vrzavých nohou, tu náhlým skokem. Byla mezi Samem a jeho pánem. Buď Sama neviděla, nebo se mu pro tu chvíli vyhýbala, protože nesl světlo, a zcela se upnula k jediné kořisti, k Frodovi, zbavenému lahvičky, který nevšímavě běžel stezkou a dosud netušil své nebezpečí. Utíkal rychle, ale Odula byla rychlejší; pár skoků a dostane ho.

Sam zalapal po dechu a pak se vzchopil k výkřiku: "Ohlídněte se dozadu!" vyjekl. "Pozor, pane! Já - " a náhle byl jeho křik zdušen.

Na ústa mu dolehla dlouhá studená vlhká ruka a druhá ho chytila za krk, zatímco se mu cosi ovinulo kolem nohy. Překvapeně se zapotácel dozadu do náruče protivníka.

"Máme ho!" zasyčel mu Glum do ucha. "Konečně, miláčku, ho máme, jistě, toho ošklivého hobita. Dostaneme jeho. Ona dostane druhého. Jistě, jistě, dostane ho Odula, ne Sméagol, ten slíbil, ten pánešikovi vůbec neublíží. Ale dostal tebe, ty ošklivý špinavý slídile!" Plivl Samovi na krk.

Rozzuřen zradou a zoufalý, že ho zdržují teď, když je pán ve smrtelném nebezpečí, Sam náhle dostal zběsilost a sílu, které daleko přesáhla všechno, co Glum očekával od tak pomalého a hloupého hobita, za jakého ho pokládal. Ani Glum sám by sebou nedokázal mrsknout rychleji nebo divočeji. Ruka mu sklouzla ze Samových úst a Sam se zase rychle předklonil a snažil se vytrhnout i ruce, která mu svírala krk. Pořád svíral meč a na levé paži mu na řemínku visela Faramirova hůl. Zoufale se snažil obrátit a bodnout nepřítele. Glum však byl příliš rychlý. Jeho dlouhá pravá paže vystřelila a hmátla po Samově zápěstí: prsty měl jako svěrák, pomalu a neústupně otáčel rukou dolů a dopředu, až Sam s bolestným výkřikem upustil meč a ten padl na zem; a celý čas svíral Glum druhou rukou Samovo hrdlo víc a víc.

Tu provedl Sam svůj poslední kousek. Vší silou se odtáhl a pevně se zapřel; pak se najednou odrazil, oběma nohama a plnou vahou se vrhl nazad.

Glum nečekal od Sama ani tento prostinký trik. Upadl a statný hobit mu celou vahou dopadl na žaludek. Vydralo se mu ostré zasyčení a jeho ruka na Samově hrdle na vteřinku povolila. Prsty však stále svíral ruku, jež předtím držela meč. Sam sebou trhl dopředu a od něho, vyskočil na nohy a pak se rychle otočil vpravo kolem zápěstí, které držel Glum. Levičkou uchopil hůl, máchl jí, a už s hvízdnutím třískla do Glumovy natažené oaže těsně nad loktem.

Glum zavřískl a pustil, A teď se do toho Sam dal; ani si nepřehodil hůl z levé do pravé a uštědřil mu další zuřivou ránu. Rychle jako had sklouzl Glum stranou a rána mířené na hlavu mu dopadla na hřbet. Hůl praskla a zlomila se. To mu stačilo. Chytání zezadu byla jeho stará hra a málokdy selhala. Tentokrát ho však zášť svedla k tomu, aby mluvil a radoval se dřív, než měl obě ruce na hrdle oběti. Jeho nádherný plán se celý pokazil, když se ve tmě tak nečekaně objevilo to hrozné světlo. A teď stál tváří v tvář rozzuřenému nepříteli, ne o mnoho menšímu, než byl sám. To nebyl boj pro něho. Sam švihem sebral meč ze země a zvedl jej. Glum vřískl, odskočil stranou na všechny čtyři a jediným velkým žabím skokem odlétl pryč. Než na něho mohl Sam dosáhnout, byl pryč a ohromující rychlostí běžel zpátky do tunelu.

Sam s mečem v ruce za ním. V tu chvíli zapomněl na všechno kromě rudé zuřivosti v hlavě a touhy zabít Gluma. Nežli ho však dohonil, Glum utekl. A když před ním zívla temná díra a vstříc mu zavál puch, jako hromová rána zasáhlo Sama pomyšlení na Froda a obludu. Zvrtl se a divoce pádil stezkou vzhůru a volal, volal pánovo jméno. Už bylo pozdě. Zatím se Glumův úskok zdařil.

MISTR SAMVĚD VOLÍ

Frodo ležel tváří nahoru na zemi a obluda se nad ním skláněla, tak upnutá ke své oběti, že si nevšímala Sama a jeho výkřiků, dokud nebyl na dosah. Když se přihnal, viděl, že Frodo už je svázán, omotán provazci od kotníků k ramenům a obluda se chystá svýma obrovskýma nohama napůl odnést, napůl odvléci jeho tělo.

Vele něho ležela na zemi jeho elfí čepel a třpytila se tam, kde mu, již zbytečné, vypadla z ruky. Sam nečekal a nerozmýšlel,co má dělat, anebo zda je statečný, věrný či rozzuřený. S jekem skočil kupředu a uchopil pánův meč do levé ruky. Pak zaútočil. Divoký svět zvířat nikdy neviděl zuřivější útok, když žoufalý osamělý tvoreček, vyzbrojený maličkými zoubkyskočí po rohaté, tlustokožné věži, která stojí nad jeho padlým druhem.

Jeho pípnutí jako by ji vyrušilo z jakéhosi rozkochaného zasnění. Pomalu obrátila děsivou zlobu svého pohledu na něho. Než si však uvědomila , že se na ni vrhá zuřivost, jakou nepoznala za nesčetné roky, svítící meč se jí zahryzl do hoby a utal pařát. Sam skočil dovnitř,mezi oblouky jejích nohou a rychlým švihem druhou rukou bodl do chuchvalce očí na její skloněné hlavě. Jedno veliké oko zhaslo.

Teď bylo to bídné stvoření rovnou pod ní, v danou chvíli mimo dosah jejího žihadla i pařátů: Ohromné břicho nad ním bezbolestně světélkovalo a puch ho málem porazil. A přece mu zuřivost stačila ještě na jednu ránu, a než mohla na něho dosednout a zadusit ho i s jeho drzou mravnou odvahou, zoufalou silou po ní napříč sekl jasnou elfí čepelí.

Odula však nebyla jako draci, neměla žádné zranitelné místo kromě očí. Její věkovité kůže byla zpuchřelé a dolíčkovatá rozkladem, stále však zevnitř tloustla vrstvami zlého bujení. Čepel v ní způsobila strašlivou zející ránu, ohavné záhyby však nemohla prorazit žádná lidská síla, i kdyby ocel ukoval elf nebo trpaslík, a kdyby ji vedla Berenova či Túrinova ruka. Poddala se úderu a pak zvedla veliký vak svého břicha vysoko nad Samovu hlavu. Z rány pěnil a bublal jed. Teď se rozkročila a znovu na něho nalehla svou obrovitou hmotou. Příliš záhy. Sam totiž dosud stál na nohou, pustil vlastní meč, oběma rukama držel elfí čepel hrotem vzhůru a bránil se té ohavné střeše; a tak se Odula hybnou silou své vlastní kruté vůle, silou větší než ruka jakéhokoli válečníka, nabodla na ostrý hrot. Hluboko, hluboko se zabodával, jak byl Sam pomalu drtivě tisknut k zemi.

Za celý svůj dlouhý zlobný život nepoznala Odula takovou bolest, ani se ji o ní nesnilo. Ani nejudatnější gondorský voják, ani nejzběsilejší skřet v pasti jí nikdy takto nevzdoroval, ani nezasáhl mečem její milované maso. Projel jí třas. Zvedla se, aby se vytrhla té bolesti, zkroutila údy pod sebe a křečovitě odskočila nazad.

Sam padl na kolena Frodovi u hlavy. V ohavném puchu mu přecházely smysly; oběma rukama svíral jílec meče. Mlhou před očima si matně uvědomoval Frodovu tvář a zarytě bojoval o sebevládu, snažil se vybřednout z mdloby, která ho přepadla. Pomalu zvedl hlavu a spatřil jí jen pár kroků od sebe, jak po něm mžouré, ze zobáku jí kanou jedovaté sliny a pod poraněným okem jí vytéká zelený sliz. Krčila se tam , třesoucí břicho rozpláclé na zemi, veliké oblouky noh se chvěly, a sbírala se k dalšímu skoku - tentokrát rozdrtit a ubodat k smrti: žádné lehké uštknutí, aby se potrava nezmítala, tentokrát zabíjet a trhat.

Sam se také přikrčil, hleděl na ni a v jejích očích viděl svou smrt a tu k němu přišla myšlenka, jako bypromluvil nějaký vzdálený hlas. Pak zalovil levou rukou na prsou a našel, co hledal: bylo to chladné a tvrdé a pevné na dotek v přízračném světle hrůzy - lahvička Galadriel.

"Galadriel!" řekl slabě a pak uslyšel daleké, avšak jasné hlasy: elfí volání, když kráčeli pod hvězdami v milovaných stínech Kraje, a elfí zpěv, jenž k němu doléhal spánkem v Komnatě ohně v Elrondově domě.

Gilthoniel a Elbereth!

A tu se mu jazyk rozvázal a jeho hlas zvolal jazykem, který neznal:

A Elbereth Gilthoniel
o menel palan-diriel,
le nallon sí di nguruthos!
A tiro nin, Fanuilos!

S tím se potácivě vztyčil a zase to byl hobit Samvěd, Peckoslavův syn.

"Tak pojď, ty mrcho!" vykřikl. "Poranila jsi mi pána, ty potvoro a za to zaplatíš. Půjdeme dál, ale nejdřív si to srovnáme s tebou. Tak pojď a ochutnej to znova!"

Jako by ji rozdmychal jeho neporazitelný duch, sklenička mu v ruce rázem vzplála jako bílá pochoden. Planula jako hvězda, jež skočí z oblohy a propálí temný vzduch nesnesitelným světlem. Nikdy nezahořela Odule do tváře taková hrůza z nebe. Její paprsky jí vnikly do poraněné hlavy a probodly ji nesnesitelnou bolestí, a hrozná nákaza světla se šířila z oka do oka. Couvla, bijíc do vzduchu předními nohama, zrak sežehnutý vnitřními blesky, mysl ztrýzněnou. Pak odvrátila zmrzačenou hlavu, odvalila se stranou a začala lézt, pařát za pařátem, k otvoru v temné skále za sebou.

Sam postupoval. Potácel se jako opilý, ale šel dál. A teď se konečně Odula krčila, scvrkávala se porážkou, trhala sebou a třásla se ve snaze být co nejrychleji pryč od něho. Dosáhla otvoru, přitlačila se k zemi, nechávajíc za sebou stopu žlutozeleného slizu, a vklouzla dovnitř, právě když Sam naposledy tal po jejích vlekoucích se nohách. Pak padl na zem.

Odula byla pryč; a jestli dlouho ležela ve svém doupěti, hýčkala svou zlobu a v pomalých rocích tmy se zevnitř vyhojila a znovu vybudovala své chuchvalce očí, až hladové jako smrt začala znovu tkát své hrůzostrašné léčky v dolinách hor Stínu, to již tento příběh nevypráví.

Sam zůstal o samotě. Když večer Bezejmenné země padal na bojiště, znaveně se doplazil k svému pánu.

"Pane, můj milý pane," řekl Sam a dlouho čekal v tichu, marně naslouchal. Potom co nejrychleji přeřezal pouta provazců a položil hlavu Frodovi na prsa a k ústům, nenacházel však žádný pohyb života, ani nejslabší záchvěv srdce. Třel pánovi ruce a nohy, dotýkal se jeho čela, ale vše bylo studené.

"Pane, můj milý pane," řekl, Frodo však nepromluvil. Když dychtivě běžel dopředu v radosti ze svobody, Odula ho obludnou rychlostí dohonila a jediným rychlým výpadem ho uštkla do šíje. Teď ležel bledý, neslyšel žádný hlas a nehýbal se.

"Frodo, pane Frodo!" volal. "Nenechávejte mě tu samotného! Váš Sam vás volá. Nechodte, kam nemohu za vámi! Vzbuďte se, pane Frodo! Vzbuďte se, Frodo, můj milý, můj milý. Vzbuďte se!"

Potom se v něm vznítil hněv a zuřivě se rozběhl okolo těla svého pána, bodal do vzduchu, tloukl do kamení a vykřikoval hrozby. Brzy se vrátil, sklonil se a pohleděl Frodovi do tváře, jež byla dole v prachu bledá. A náhle viděl, že je v obraze, který se mu zjevil v zrcadle Galadriel v Lorien: Frodo s bledou tváří leží a tvrdě spí pod velikým temným útesem. Vlastně tenkrát si myslil, že tvrdě spí. "Je mrtev!" řekl. "Nespí, je mrtev!" Když to vyřkl, jako by jeho slova opět probudila jed k činnosti a zdálo se, že tvář nebyla sinavě zeleného odstínu.

A tehdy na něho padlo černé zoufalství a Sam se sklonil k zemi a přetáhl si šedou kápi přes hlavu a do srdce mu vešla noc a víc už nevěděl.

Když konečně černá chvíle přešla, Sam vzhlédl a kolem byly stíny; kolik minut či hodin se však svět vlekl dál, to nevěděl. Byl pořád na tomtéž místě a jeho pán pořád ležel vedle něho mrtvý. Hory se nezhroutily a zem se nepropadla do zkázy.

"Co budu dělat, co budu dělat?" řekl. "To jsem s ním šel celou cestu pro nic zanic?" A tu si vybavil svůj vlastní hlas, jak říká slova, kterým tenkrát na začátku jejich pouti nerozumněl: "Mám něco udělat, než přijde konec. Musím to provést celé, pane, jestli mi rozumíte."

"Co ale můžu dělat? Přece nenechám pana Froda mrtvého, nepohřbeného na horách a nepůjdu domů? Nebo mám jít dál? Jít dál?" opakoval, chviličku jim zmítaly pochybnosti a strach. "Jít dál? To je to, co mám udělat? A opustit ho?"

Pak se konečně rozplakal; šel k Frodovi, urovnal jeho tělo, složil mu ruce na prsou a zavinul ho do pláště; po jedné straně položil svůj vlastní meč a po druhé hůl, kterou mu darovel Faramir. "Jestli mám jít dál," řekl, "tak si musím vzít váš meč, když dovolíte, pane Frodo, ale položím vedle vás tenhle, jako ležel u toho starého krále v mohyle, a máte svůj krásný mithrilový kabátek od starého pana Bilba. A vaše hvězdné sklíčko, pane Frodo, to jste mi půjčil a já ho budu potřebovat, protože teď budu pořád ve tmě. Je pro mne příliš dobré a Paní ho dala vám, ale snad by to pochopila. Chápete to VY, pane Frodo? Já musím dál."

Ale jít nemohl, ještě ne. Klečel a držel Froda za ruku a nemohl ji pustit. A čas plynul a on pořád klečel, držel pánovu ruku a v srdci vedl při.

Snažil se nyní nalézt sílu odtrhnout se a jít na osamělou pouť; no, stít se. Jestliže sejednou vypraví, hněv ho povede všemi cestami světa po stopách, dokud ho nedostane: Gluma. Potom Glum umře zahnán do kouta. Kvůli tomu se však na cestu nevydával. Kvůli tomu by nemělo cenu opouštět pánovo tělo. To ho zpět nepřivede. Nic ho nepřivede zpět. At jsou raději mrtví spolu. A to by také byla osamělé pouť. Rozhlédl se. Jasný hrot meče. Pomyslil na místa za sebou, kde je černý okraj a pak pustý pád do nicoty. Odtud není úniku. To by znamenalo neudělat nic, ani netruchlit. Kvůli tomu se na cestu nevydával. "Tak co mám dělat?" vykřikl zase a teď jasně a zřejmě znal tvrdou odpověď: "provést to celé". Jiné osamělé pouť. Ta nejhorší.

"Cože? Já sám, jít k Puklinám Osudu a tak?" Ještě uhýbal, ale rozhodnutí rostlo. "Cože? Já mám vzít Prsten od něho? Rada ho dala JEMU."

Odpověď však přišla ihned: "A Rada mu dala společníky, aby poslání neselhalo. A ty jsi poslední z celé Družiny. Poslání nesmí selhat."

"Kdybych tak nebyl poslední," zasténal. "Kdyby tu tak byl starý Gandalf nebo někdo. Proč jsem úplně sám a musím se rozhodovat? Určitě to pokazím. A nehodí se pro mne, abych bral Prsten a strkal se do předu."

"Ale vždyť ses dopředu nestrkal, strčilo tě to. A když říkáš, že na to nejsi ten pravý, tak pan Frodo taky nebyl, dalo by se říct, ani pan Bilbo. Oni se sami nevybrali."

"Ach jo, musím se rozhodnout. A rozhodnu se. A určitě to pokazím, to bude celý Sam Křepelka."

Tak počkat: jestli nás tady najdou nebo najdou pana Froda a bude mít tu věc u sebe, tak jí Nepřítel dostane, A to je konec nás všech, Lorien a Roklinky a Kraje a všeho. A není času nazbyt, nebo bude konec tak jako tak. Válka začala a dá se až moc dobře čekat, že se všechno vyvíjí ve prospěch Nepřítele. Není naděje vracet se s tím

zpátky, pro radu nebo pro dovolení. Ne buď tu budu sedět dokud nepřijdou a nezabijou mě nad pánovým tělem a nedostanou to, nebo to vezmu a půjdu." Zhluboka se nadechl. "Takže to vezmu!"

Sklonil se. Velice jemně rozepjal sponu u krku a vklouzl rukou Frodovi pod košili; pak druhou rukou zdvihl hlavu, políbil studené čelo a zlehka přes ní přetáhl řetízek. Pakuložil hlavu zpátky k pokojnému odpočinku. Zklidnělou tváří nepřešla žádná změna a to, více než všechny ostatní znaky, konečně přesvědčilo Sama, že Frodo zemřel a složil své poslání.

"Sbohem, můj drahý pane," zamumlal. "Odpusťte svému Samovi. Vrátí se sem na tohle místo, až tu věc dodělá - jestli to zvládne. A pak už vás neopustí, Odpočívejte klidně, dokud nepřijdu; a ať se k vám nepřiblíží žádné ohavné potvora. A kdyby mě Paní mohla slyšet a splnit mi jedno přání, tak bych si přál, abych se vrátil a zase vás našel. Sbohem!"

Pak ohnul vlastní šiji a vložil na ni řetízek a rázem se mu hlava sklonila k zemi vahou Prstenu, jako by měl k sobě připoután veliký kámen. Ale pomalu, jako kdyby se váha zmenšovala, nebo jako by v něm rostla nové síla, hlavu zvedl a pak se s velkou námahou postavil na nohy a zjistil, že může jíst a nést své břímě. Na okamžik zvedl lahvičku a shlédl na svého pána. Světlo plálo měkkou září večernice v létě a v onom světle byla Frodova tvář opět světlá, bledá, ale krásná elfí krásou toho, kdo dávno prošel stíny. A s hořkou útěchou toho posledního pohledu se Sam odvrátil, skryl světlo a odklopýtal do houstnoucí tmy.

Daleko jít nemusel. Tunel byl kus vzadu, rozsedlina pár set metrů vpředu, snad ani to ne. Stezku bylo v šeru vidět jako hlubokou kolej vyježděnou staletími. Stoupala teď mírně v dlouhém korytě s útesy po obou stranách. Koryto se prudce úžilo. Brzy přišel Sam k dlouhé řadě širokých mělkýchstupňů. Teď byla skřetí věž přímo nad ním, černě se mračila a v ní žhnulo rudé oko. Byl nyní schován v hlubokém stínu pod ní. Docházel na vrchol schodiště a konečně byl v rozsedlině.

"Rozhodl jsem se," říkal si pořád, ale nebyla to pravda. Přestože si to rozmyslil, jak nejlíp uměl, to, co udělal, mu bylo úplně proti srsti. "Je to špatně?" mumlal. "Co jsem měl udělat?"

Když se okolo něho zavírely svislé stěny rozsedliny, než byl docela na vrcholu, nežli se konečně podívá na stezku sestupující do Bezejmenné země, obrátil se. Chviličku, strhulý v nesnesitelných pochybách, hleděl zpátky. Dosud viděl ústí tunelu jako šmouhu v houstnoucí tmě a myslil, že vidí, nebo tuší, kde leží Frodo. Měl dojem, že tam na zemi cosi prosvítá, anebo ho to jenom ošálily slzy, když zíral na to vysoké kamenité místo, kde se mu rozpadl celý život.

"Kdyby se mi tak mohlo splnit mé přání, mé jediné přání," vzdychl, "abych se vrátil a našel ho." Pak se konečně obrátil na cestu vpřed a ušel několik kroků: nejtěžších a nejneochotnějších, jaké kdy udělal.

Jen pár kroků a teď jen o pár víc a půjde dolů a víkrát to vyvýšené místo neuvidí. A vtom najednou uslyšel výkřiky a hlasy. Zkamenělý. Skřetí hlasy. Byly za ním i před ním. Hluk dupajících nohou a hrubé pokřikování. Skřeti přicházeli vzhůru rozsedlinou z druhé strany, snad z nějakého vchodu do věže. Lupot a pokřik vzadu. Zprudka se obrátil. Spatřil červená světélka, jak mrkají dole, když se z tunelu vynořují pochodně. Tak štvanice končí. Rudé oko nebylo slepé. Je dopadem.

Blikání blížících se pochodní a řinčení oceli vpředu už bylo velmi blízko. V minutě budou nahoře a dostihnou ho. Příliš dlouho se rozhodoval a teď to není k ničemu. Jak může uniknout, jak zachrání sebe, jak zachrání Prsten? Prsten. Nebyl si vědom žádného přemýšlení ani rozhodování. Prostě zjistil, že vytahuje řetízek a bere Prsten do ruky. Čelo skřetí družiny se objevilo v rozsedlině přímo před ním. Pak si jej nasadil.

Svět se proměnil a jediný okamžik času byl jako hodina přemýšlení. Okamžitě si uvědomil, že sluch se mu zostřil, kdežto zrak zeslábl, ale jinak, než v doupěti Oduly. Všechno kolem teď nebylo temné, ale neurčité, kdežto on byl v šedém mlhavém světě, osamělý jako maličká černá a hutná skála, a Prsten, který mu tížil levou ruku, byl jako kruh žhavého zlata. Vůbec se necítil neviditelný, ale děsivě a jedinečně viditelný; a věděl, že kdesi po něm pátrá Oko.

Slyšel praštění kamene a zurčení vody v dalekém údolí Morgul; a dole pod skalou bublavý nářek Oduly, jež tápala ztracená v nějaké slepé uličce; a hlasy v žaléřích věže; a výkřiky skřetů, když se nořili z tunelu; a do uší mu ohlušivě rachotilo dunění kroků a drásavý povyk skřetů před ním. Schoulil se k útesu. Kráčeli však vzhůru jako družina přízraků, šedé pokřivené postavy v mlze, pouhé sny o strachu s bledými plameny v rukou. A minuli ho. Krčil se, snažil se zasoukat do nějaké štěrbiny a skrýt se.

Naslouchal. Skřeti z tunelu a ti druzí, pochodující dolů, se navzájem uviděli a obě skupiny se teď s křikem rozběhly. Obojí slyšel jasně a rozuměl tomu, co říkají. Možná, že Prsten dával porozumění jazykům anebo prostě porozumění vůbec, zejména pro služebníky svého tvůrce Saurona, takže když dával pozor, rozuměl a mohl si překládat myšlenky. Prsten zajisté nabyl velké moci, když se přiblížil k místu svého vzniku; jen jednu věc nedával, a to byla odvaha. Sam zatím pořád myslil jen na schovávání, kam zalézt, než bude zase klid; a naslouchal pln úzkosti. Nedokázal určit, jak blízko jsou hlasy, slova jako by mu totiž zněla přímo u uší.

"Hola, Gorbagu! Co tu nahoře děláš? Už máš války dost?"

"Rozkaz, ty poleno. A co děláš ty, Šagrate? Už tě omrzelo číhat tady? Napadlo tě, že si půjdeš dolů zabojovat?"

"Rozkaz, abys věděl. Já velím tomuhle průsmyku. Tak mluv zdvořile. Co hlásíš?"

"Nic."

"Hej! Hej! Joj!" zalehl do rozhovoru vůdců jek. Skřeti dole právě cosi uviděli. Rozběhli se. Ostatní taky.

"Hej hola! Tady něco je! Leží to rovnou na cestě. Špeh! Špeh!" Zavrčely rohy a zahřměla vřava hlasů.

Strašlivým nárazem procitl Sam ze své ustrašenosti. Zpozorovali jeho pána. Co udělají? Slyšel o skřetech pověsti, z nichž tuhla krev. To nestrpí. Vyskočil. Zahodil poslání a všechna svá rozhodnutí a s nimi strach i pochybnosti. Teď věděl, kde je odjakživa jeho místo: po boku pána, i když nebylo jasné, co tam může dokázat. Utíkal zpátky ze schodů, dolů po stezce k Frodovi.

"Kolik jich tam je?" myslil si. "Přinejmenším třicet nebo čtyřicet z věže a hádám, že zdola jich je o hodně víc. Kolik jich můžu zabít, než mě dostanou? Sotva vytasím meč, uvidí, jak plane, a dříve nebo později mě dostanou. Rád bych věděl, jestli o tom někdy bude zmínka v nějaké písničce: jak Samvěd padl ve Vysokém průsmyku a postavil hradbu těl kolem svého pána. Ne, kdepak písnička. Samozřejmě že ne, protože najdou Prsten a bude po písničkách. Samozřejmě. Nedá se nic dělat. Moje místo je vedle pana Froda. To musejí pochopit. Elrond a Rada a velcí Pánové a Paní s celou jejich moudrostí. Jejich plány nevyšly. Já prostě Prsten nést nemůžu. Bez pana Froda ne."

Skřeti mu ale v šeru zmizeli v dohledu. Dosud neměl čas uvažovat sám o sobě, ale teď si uvědomil, že je unavený, unavený až k vyčerpání: nohy ho nechtěly nést tak, jak by potřeboval. Byl příliš pomalý. Stezka se zdála míle dlouhá. Kam se všichni poděli v té mlze?

Tady jsou! Pořád ještě kus napřed. Shluk postav kolem něčeho na zemi; zdálo se, že pár jich shrbeně pobíhá sem a tam jako psi na stopě. Pokusil se běžet.

"Honem, Same!" řekl. "Nebo se zase zpozdíš." Povytáhl meč z pochvy. V minutce jej vytasí a pak -

Divoký halas, houkání a smích a něco zvedali ze země. "Ja hoj! Ja harri hoj! Zvedej! Zvedej!"

Pak zakřičel hlas: "A teď pryč! Rychlou cestou. Zpátky k Dolní bráně! Jak to vypadá, Ona nás dneska otravovat nebude." Celá tlupa skřetích postav se dala do pohybu. Čtyři prostřední nesli vysoko na ramenou tělo. "Ja hoj!"

Vzali Frodo tělo. Byli pryč. Nemohl je dohonit. Pořád se ale plahočil dál. Skřeti dospěli k tunelu a zecházeli dovnitř. Nejdřív šli ti s břemenem a za nimi bylo veliké strkání a štouchání. Sam postupoval. Tasil meč; modře zakmitl v jeho roztřesené ruce, ale oni jej neviděli. Právě když udýchaně dorazil, poslední z nich zmizel v černé díře.

Chviličku stál, popadal dech a držel se za prsa. Pak si přejel rukávem přes obličej, setřel špínu, pot a slzy. "Zatracení špinavci!" řekl a skočil za nimi o tmy.

V tunelu se mu už nezdálo nijak temno, spíš jako by z řídké mlhy vstoupil do hustší. Jeho únava rostla, alevůle se tím víc uvrzovala. Zdálo se mu, že kousek vpředu vidí světlo pochodní, ale ať se snažil jak chtěl, nemohl je dohonit. Skřeti chodí tunely rychle a tento tunel dobře znali; bez ohledu na Odulu jej totiž museli používat jako nejrychlejší cestu z Mrtvého města přes hory. Nevěděli, v jakém dalekém čase byl proražen hlavní tunel a veliká okrouhlá jáma, kde se před věky usídlila Odula. Sami však po obou stranách vyhloubili mnoho postraních cest, aby se vyhnuli doupěti, když vyřizovali pochůzky pro své pány. Té noci nehodlali jít hluboko dolů, ale spěchali, aby našli boční průchod, který vedl zpět k jejich strážní věži na útesu. Většinou byli rozjařeni, radovali se z toho, co uviděli a co našli, a v běhu kvákali a ječeli, jak mají ve zvyku. Sam slyšel v mrtvém vzduchu plochý a tvrdý zvuk jejich hrubých hlasů. Mezi ostatními rozlišoval dva hlasy: zněly hlasitěji a blíže. Zdálo se, že kapitáni obou skupin uzavírají průvod a cestou rozmlouvají.

"Nemůžeš říct tý svý sebrance, aby tak neřvala, Šagrate?" chrochtal jeden. "Nechceme se potkat s Odulou."

"Ale běž, Gorbagu! Ti tvoji dělají randálu víc," řekl druhý. "Ať si kluci pohrajou! Řek bych, že nějakou chvíli si s Odulou nemusíme dělat hlavu. Vypadé to, že sedla na hřebíček, a proto plakat nebudeme.Copak jsi neviděl tu šerednou patlaninu, co za sebou nechávala až k tý svý zatracený škvíře? Přece jsme to tam ucpávali stokrát. Tak ať se smějou. A konečně máme nějaký štěstí: dostali jsme něco, co chce Lugbúrz."

"Lugbúrz to chce, jo? Co myslíš, že to je? Připadalo mi to jako elf, ale je to prtavý. Čím může bejt něco takovýho nebezpečný?"

"Nevím, dokud se nepodívám."

"Aha! Tak oni ti neřekli, co můžeš čekat? Oni ném neříkaj všecko, co vědí, že ne? Kdepak, ani zpola. Ale můžou se splíst, i ty nahoře."

"Pst, Gorbagu!" Šagrat ztišil hlas, takže i se svým podivně zostřeným sluchem Sam stěží zaslechl co říká. "Můžou, ale mají oči a

uši všade, mezi mou čeládkou nejspíš taky. A není pochyb, něco jim dělá starosti. Podle tebe nazgulům dole je a v Lugbúrz taky. Něco málem uklouzlo."

"Málem, říkáš!" řekl Gorbag.

"Tak, tak," řekl Šagrat. "Ale o tom si promluvíme pak. Počkej, až budeme na Dolní cestě. Je tam místo, kde si můžeme povykládat, zatímco kluci půjdou dál."

Zanedlouho se Samovi pochodně ztratily. Ozval se rachot, a právě když dobíhal, bouchnutí. Nakolik mohl odhadnout, skřeti zabočili a vešli právě do toho otvoru, který zkoušeli s Frodem a zjistili, že je přehrazen. A pořád byl přehrazen.

Jako by byl v cestě veliký kámen, skřeti se ovšem přes něj dostali, protože slyšel jejich hlasy na druhé straně. Pořád utíkali, hlouběji a hlouběji do hory, zpátky k věži. Sam byl zoufalý. Odnášející tělo jeho pána za nějakým ohavným záměrem a on za nimi nemůže. Strkal a tlačil do balvanu a vrhal se proti němu, ale ten nepovolval. Pak uvnitř, zdálo se že nedaleko, zaslechl opět hlasy obou kapitánů. Chvilku stál a naslouchal a doufal, že se snad dozví něco užitečného. Třeba Gorbag, který patří do Minas Morgul, vyjde, a on pak bude moci vklouznout.

"Ne, nevím," říkal Gorbagův hlas. "Zprávy obyčejně docházejí rychlejc, než může něco přiletět. Ale já se nevyptávám. Je to bezpečnější. Grrr! Z těch nazgulů jde na mne mráz. Jak se na tebe kouknе, málem tě svlíkne z těla a zůstaneš celej zmrzlej ve tmě na druhý straně. Ale On je má rád, jsou to dneska jeho mazlíčkové, tak nemá cenu bručet. Povídám ti, sloužit dole ve městě není žádná slast."

"Měl bys pobejt tady nahoře s Odulou," řekl Šagrat.

"Rád bych pobyl, kde není ani ten, ani ten. Ale teď je válka a až bude po ní, třeba bude větší pohov."

"Říkají, že se postupuje."

"Co jinýho by říkali," zachrochtal Gorbag. "Uvidíme. Ale jestli se opravdu postupuje, tak by brzo mělo bejt mnohem víc místa. Co říkáš - jestli budeme mít možnost, že bysme zmizli spolu a někde se usadili s pár spolehlivejma klukama, někde, kde se dá pěkně pohodlně loupit a nejsou tam velký páni."

"Jo!" řekl Šagrat. "Jak za starejch časů."

"Tak," řekl Gorbag. "Ale nespoléhej na to. Nějak se mi to nechce líbit. Jak jsem říkal, velký páni, jo," ztišil hlas téměř v šepot, "jo, i ten největší pán může udělat sem tam chybu. Říkáš, že něco málem uklouzlo. Já říkám, že něco uklouzlo doopravdy. A my abysme se starali, když něco uklouzne. Vždycky to musejí napravovat chudáci skuruti, a kdo jim poděkuje? Ale nezapomínej: nepřátelé nás nemají o nic raději než Jeho, a jestli se mu dostanou na kobylku, tak jsme vyřízený. Ale podívej: kdy tě poslali ven?"

"Asi před hodinou, těsně před tím, než jsi nás viděl. Přišla zpráva: "Nazgulové neklidní. Na Schodišti se lze obávat špehů. Zdvojnásobit bdělost. Hlídky na vrcholu schodiště." Hned jsem vyrazil."

"To je zlý," řekl Gorbag. "Koukni - naši Mlčenliví Bdící byli neklidný už víc než před dvěma dnama, to vím. Ale mně hlídkovat neposlali ještě celej druhej den, ani do Lugbrúz neposlali zprávu: protože přišlo Velký znamení a Vrchní nazgul šel do války a tak. A pak prej Lugbúrz dlouho nechtěl nic slyšet."

"Oko bylo zaměstnaný jinde," řekl Šagrat. "Prej se na západě dějou velký věci."

"To bych řek," zavrčel Gorbag. "Ale mezitím se nepřátelé dostali po schodišti nahoru. A cos dělal ty? Máš přece držet hlídky, ne, bez

zvláštních příkazů. Na co seš?"

"Nech toho! Nepoučuj mě o tom, jak mám dělat vlastní práci. My jsme nespali. My jsme věděli, že je nějaké legrace."

"Náramná legrace!"

"Jo, náramná legrace: světlo, křik a tak. Ale Odula byla venku. Moji kluci ji viděli i s jejím Slídilem."

"S jejím slídilem? Co je zas tohle?"

"Musel jsi ho vidět: mrnavej, hubenej a černej; sám vypadá jako pavouk, nebo možná spíš jako vychrtlá žába. Už tady byl. Prvně přišel z Lugbúrz, tenkrát před lety, a shora jsme dostali pokyn, abysme ho nechali projít. Od tý doby byl na schodišti ještě jednou nebo dvakrát, ale nechávali jsme ho na pokoji: zřejmě se s Jejím Veličenstvem rozumí. Asi není k žrádlu: ta by si s pokynama shora nedělala hlavu. Ale to držíš v údolí pěknou stráž: byl tady nahoře den před celým tím popraskem. Viděli jsme ho včera v podvečer. Každopádně mí kluci hlásili, že Její Veličenstvo se baví, a to mi celkem vyhovovalo, dokud nepřišla ta zpráva. Myslil jsem, že jí Slídil přivedl hračku, nebo že jste jí poslali dárek, válečného zajatce nebo něco. Nepletu se jí do hry. Když je Odula na lovu, nic jí neujde."

"Říkáš nic! To ses tam nahoře nedíval? Říkám ti, že jsem nesvůj. Ať po schodišti přišlo co chtělo, u š l o jí to. Rozsekalo to její pavučinu a dostalo se to krásně ven z díry. To stojí za zamyšlení!"

"No jo, ale nakonec ho přece dostala, ne?"

"Dostala ho? Koho dostala? Toho mrnouse? Ale kdyby byl jen jeden, už by ho dávno odtáhla do špajzu a byl by tam. A jestli ho Lugbúrz chce mít, musel by sis tam pro něj dojít. To by ti prospělo. Ale je jich víc než jeden."

V tu chvíli začal Sam poslouchat pozorněji a přitiskl ucho ke kameni.

"Kdo přeřezal ty provazy, kterejma ho omotala, Šagrate? Ten, kdo přesekal její pavučinu. To jsi neviděl? A kdo vrazil do Jejího Veličenstva špendlíček? Ten samej, počítám. A kde je? Kde je, Šagrate?"

Šagrat neodpovídal.

"Zapni mozek, jestli nějakej máš. To není legrace. Nikdo, n i k d o ještě nikdy do Oduly nezapíchnul špendlík, to bys měl dost dobře vědět. To není žádná škoda, ale pomysli - pobíhá tady někdo, kdo je nebezpečnější než kterejkoliv zatracenej rebel, co chodil po světě od Velkýho obležení. Něco vážně uklouzlo."

"A co to teda je?" zavrčel Šagrat.

/Podle všeho bych řek, kapitáne Šagrate, že tu pobíhá velkej bojovník, nejspíš elf, aspoň určitě má elfí měč a možná i sekyru; a běhá ti po rajonu a tys ho vůbec nezaznamenal. Náramná legrace, vid?"Gorbag si odplivl. Sam se posupně usmál, když ho takhle popsali.

"Ale ty, ty jsi byl vždycky škarohlíd," řekl Šagrat. "Můžeš si ty znamení vysvětlovat jak chceš, aledají se číst i jinak. Ale co, mám na každým bodě strážný a budu řešit jedno po druhým. Až sekouknam na toho, kterýho jsme chytili, pak si budu dělat starosti s dalším."

"Hádal bych, že na tom mrňousovi mov nenajdeš," řekl Gorbag."Nemusel mít s tou opravdovou neplechou nic společnýho. Ten velkej chlap s mečem si ho asi moc nepovažoval - prostě ho nechala ležet. To je pravý elfský chování."

"Uvidíme. Pojď už! Už jsme navyklédali dost. Pojďme se kouknout na zajatce!"

"Co s ním uděláš? Nezapomínej, že já ho zahlíd první. Jestli bu-

de nějaký hraní, tak já a moji kluci budeme hrát taky."

"Hele, hele," zavrčel Šagrat, "já mám svůj rozkaz. A porušit ho, za to mi nestojí ani moje břicho, ani tvoje. K a ž d ý h o , koho stráž najde, jak sem pronik, držet ve věži. Zajatce svlíknout. Úplnej popis každýho kousku oděvu, zbraní, dopisů, prstenů, parádiček se má okamžitě poslat do Lugbúrz a jedině do Lugbúrz. A zajatce držet v bezpečí a nedotýkat se ho, pod trestem smrti celý stráže dokud si On nepošle nebo nepřijde sám. To je dost jasný a to taky udělám."

"Svlíknout, jo?" řekl Gorbag. "Co, zuby, nehty, vlasy, všechno?"

"Ne, to vůbec ne. Říkám ti, že je pro Lugbúrz. Chtěj ho živýho a zdravýho."

"To bude dost těžký," zasmál se Gorbag. "Vždyť je to mrtvola. Co bude s něčím takovým Lugbúrz dělat, to nemám tuchy. Moh by se zrovna tak dobře hodit na pekáč."

"Ty hnupe," zavrčel Šagrat. "Mluvíš náramně chytře, ale nevíš spoustu věcí, který zná kdekdo. Samotnýho tě čeká pekáč nebo Odula jestli si nedáš pozor. Mrtvola! Víc toho o Jejím Veličenstvu nevíš? Když svazuje, tak jde za masem. Mrtvý maso nežere, ani nepije studenou krev. Ten člověk není mrtvej!"

Sam se zapotácel a chytil se kamene. Cítil, jako když se celý temný svět otáčí vzhůru nohama. Tak velký to byl otřes, že málem omdlel, ale když se usilovně snažil zůstat při smyslech, hluboko v nitru si uvědomoval: "Ty hlupáku, on není mrtví, a ty jsi to v srdce věděl. Nevěř své hlavě, Samvěde, ta není nejlepší. Tvoje potíž je v tom, že jsi nikdy vlastně neměl naději. Co teď?" Pro tu chvíli nic, jen opřít se o nehybný kámen a naslouchat ohavným skřetím hlasům.

"Pchá!" říkal Šagrat. "Ta má víc než jeden jed. Když loví jenom je štípne do krku asplihnou jako vykostěná ryba a pak si s nima může dělat co chce. Vzpomínáš na starýho Ufthaka? Kolik dní jsme o něm nevěděli. Pak jsme ho našli v jednom koutu; visel, ale byl probuzenej a mračil se. To jsme se nasmáli! Možná, že na něho zapomněla, ale my jsme na něho nesahali - nemá cenu plíst se jí do věcí. Ne - ten prťavec se za pár hodin vzbudí, bude trošku nanicovatej, ale v pořádku. Nebo byl by, kdyby ho Lugbúrz nechalo na pokoji. Akorát se bude samozřejmě divit, kde to je a co se to s ním stalo."

"A co se s ním stane?" zasmál se Gorbag. "Můžeme mu aspoň vypravovat pár historek, když nemůžeme dělat nic víc. V nádherným Lugbúrz asi nikdy nebyl, tak se třeba rád dozví co může čekat. Bude to ještě větší legrace, než jsem myslel. Pojď!"

"Žádná legrace nebude, povídám ti!" řekl Šagrat. "A musí zůstat v pořádku, nebo je po nás."

"No jo! Ale bejt tebou, tak chytím toho velkýho, co tu běhá, než pošleš hlášení do Lugbúrz. Nebude to znít moc hezky, že jsi chytil kotě a kočku jsi pustil."

Hlasy se počaly vzdalovat. Sam slyšel odcházející kroky. Vzpamatovával se z otřesu a teď se ho zmocnovala bezhlavá zuřivost. "Všecko jsem to zkazil!" křičel. "Já to věděl! Teď ho mají ti hnusové! Ti špinavci! A já to v srdci věděl."Kdyby mu jenom odpustili! Teď musím zpátky k němu. Nějak to musí jít!"

Znovu vytasil meč a zabušil do kamene jílcem, ale znělo to plně. Meč však vzplanul tak jasně, že v jeho světle trochu viděl. S překvapením spatřil, že veliký kámen je přitesán do podoby težkých dveří a že není ani dvakrát tak vysoký jako on sám. Nad ním byl mezi horní hranou a nízkým klenutím otvoru temný prázdný prostor. Dveře byly zřejmě myšleny jako překážka pro Odulu a zevnitř se zavíra-

ly na závoru nebo zámek, na který její vychytralost nestačila. Sam z posledních sil vyskočil, chytil se vršku, vydrápal se nahoru a . . skočil dolů. Potom se rozběhl jako šílený s planoucím mečem v ruce a dal se točitým tunelem vzhůru.

Novina, že jeho pán je živ, ho vyburcovala k poslednímu úsilí, jaké si ve své únavě ani nedovedl představit. Neviděl před sebou nic, protože tato nová chodba se ustavičně kroutila a zatáčela, ale měl dojem, že dohání oba skřety nad sebou: jejich hlasy se opět blížily. Zdály se teď docela blízko.

"To udělám," říkal Šagrat hrozebně. "Dám ho do nejvyšší komory."

"Na co?" vrčel Gorbag. "To nemáš dole žádný kobky?"

"Říkám ti, že bude pěkně uklizenej," odpověděl Šagrat. "Chápeš? Je drahocenej. Já všem svejm klukům nevěřím a z tvejch žádnýmu; a ani tobě, když jseš žhavej do legrace. Půjde tam, kam budu chtít já, a kam ty nepřijdeš, jestli nebudeš zdvořilej. Až nahoru, povídám. Tam bude v bezpečí."

"Věžně?" řekl Sam. "Zapomínáte na velkýho elfskýho bojovníka, co tu pobíhá!" A s tím tryskem oběhl poslední zatáčku a zjistil jen, že ho oklamal tunel nebo vlastní sluch ovlivněný Prstenem, takže špatně odhadl vzdálenost.

Dvě skřetí postavy byly ještě pořádný kus cesty před ním. Už je viděl, černé a srežené proti rudé záři. Chodba konečně běžela přímo do svahu a na konci byly otevřené dvojité dveře vedoucí zřejmě do kobek hluboko pod vysokým rohem věže. Skřeti s břemenem už zašli dovnitř. Gorbag a Šagrat se blížili k bráně.

Sam slyšel, jak vytryskl chraplavý zpěv, zabučely rohy a třeskl gong; ohavný zvuk. Gorbag a Šagrat už byli na prahu.

Sam zaječel a zamával Žihadlem, ale jeho hlásek utonul v křiku a lomozu. Nikdo si ho nevšímal.

Velké dveře zabouchly. Bum. Železné závory uvnitř zapadly. Řink. Brána se zavřela. Sam se vrhl proti zamčeným mosazným plátům a bez vědomí padl k zemi. Byl venku a ve tmě. Frodo žil, ale byl zajat Nepřítelem.

Tuto i předchozí ukázku a obsahy Hobita a Pána prstenů připravil Bořek S I T A

ANOTACE

2010 - ODYSEA DVĚ

/5.pokračování/

17. VÝSADKOVÁ SKUPINA

Dokonce i za ideálních podmínek není snadné přistát na palubě opuštěné a nespolupracující kosmické lodi. Ve skutečnosti to může být opravdu nebezpečné.

Walter Curnow znal tento abstraktní princip, ale plně ho pocítil teprve když uviděl DISCOVERY převracející se v celé své stometrové délce, zatímco se LEONOV držel v bezepčné vzdálenosti. Před lety zbrzdilo tření kolotoč DISCOVERY a přeneslo tak jeho točivý moment na celý trup. Teď se opuštěná loď, podobně jako roztočená hůlka na parádních přehlídkách, pomalu valila po oběžné dráze.

Prvním problémem bylo zastavení této rotace, která činila DISCOVERY nejen nekontrolovatelnou, ale téměř znemožnovala přiblížení. Když se v přechodové komoře oblékal společně s Maxem Brailovským, měl Curnow vzácný pocit neschopnosti, dokonce podřazenosti. Nepatřilo to k jeho práci. Už předtím zasmušile vysvětlil: "Jsem kosmický inženýr, a ne kosmické opice." Ale práci bylo nutné udělat. On jediný měl schopnosti, které mohly zachránit DISCOVERY ze sevření měsícem Io. Maxovi a jeho kolegům, protože by pracovali s neznámými obvodovými schematy a vybavením, to mohlo trvat příliš dlouho. V době, kdy by obnovili dodávku energie v lodi a ovládli její řízení, mohly by se už ponořit do ohnivého sírového pekla dole.

"Nebojíš se,že?" zeptal se Max, když si chystali nasadit helmy.

"Ne tak, abych si zasvinil skafandr. Jinak ano."

Max se zachechtal. "Řekl bych, že pro tuhle práci je to zrovna to pravé. Ale neměj obavy - dostanu tě tam celého se svým - jak tomu říkáte?"

"Koště. Protože se předpokládá, že na nich létají čarodějnice."

"Aha. Už jsi nějaké používal?"

"Jednou jsem to zkoušel, ale ztratil jsem ho. Všem ostatním se to zdálo hrozně legrační."

Existují profese, které si vyvinuly charakteristické a unikátní nástroje - jako hák přístavního dělníka, hrnčířův kruh, zednická lžíce, geologické kladívko. Muži, kteří museli strávit většinu svého času nastavebních projektech ve stavu beztíže, vyvinuli koště.

Bylo velmi jednoduché - trubka metr dlouhá, se stupátkem na jednom konci a se smyčkou k udržení na druhém konci. Nadotyk knoflíku se mohlo teleskopicky prodloužit na pěti nebo šestinásobek své normální délky a vnitřní systém tlumičů nárazů umožnoval zkušenému operátorovi vykonávat s ním překvapivé operace. Místo stupátka mohl být v případě potřeby na konci umístěn drapák nebo hák; existovalo ještě mnoho dalších vylepšení, ale tohle byl základní model. Vypadalo, že je snadné ho ovládat, ale snadné to nebylo.

Vakuové pumpy přechodové komory přestaly pracovat, rozsvítil se nápis VÝCHOD; vnější dveře se otevřely a muži pomalu vypluli do prostoru.

DISCOVERY se otáčela jako větrný mlýn ve vzdálenosti asi dvou set metrů, jak je následovala na oběžné dráze kolem Ia, který naplnoval půl oblohy. Jupiter byl neviditelný, na opačné straně satelitu. To bylo záměrné; používali Io jako štítu, aby je chránil před energiemi, které zuřily mezi oběma kosmickými tělesy jako ve výbojce. I tak byla úroveň radiace nebezpečně vysoká, museli se nejpozději do patnácti minut dostat do krytu.

Téměř okamžitě začal mít Curnow problémy se svým skafandrem. "Když jsme opouštěli Zemi, tak mi seděl dobře," stěžoval si, "ale teď v něm lítám jako hrách v lusku."

"To je normální, Waltře," řekla hlavní lékařka Ruděnková, když se zapojila do radiového spojení. "Ztratil jsi v hibernaci deset kilo, a můžeš je snadno postrádat. A stejně jsi už nabral tři kila zpátky."

Než se Curnow zmohl na přiléhavou odpověď, zjistil, že je jemně, ale pevně odstrkován pryč od LEONOVA.

"Jenom se uvolni, Waltře," řekl Brailovský, "nepoužívej své trysky ani kdybys začal rotovat. Nech mě udělat celou práci."

Curnow mohl vidět lehké obláčky za zády mladšího muže, jak je jemné trysky poháněly směrem k DISCOVERY. S každým novým obláčkem s ním jeho vlečné lano lehce trhlo a začal se pohybovat směrem k Brailovskému, ale nikdy se k němu nedostal dříve, než se objevil další obláček. Připadal si jako jo-jo - které právě na Zemi prožívalo jeden ze svých návratů - jak létá na šňůrce nahoru a dolu.

Existovala jen jedna cesta, jak se k opuštěné lodi přiblížit, a to bylo v ose její pomalé rotace. Centrum rotace DISCOVERY leželo prakticky uprostřed lodi, blízko hlavního komplexu antén, a Brailovský směřoval přesně k tomuto místu se svým nervozním partnerem ve vleku. Jak nás oba včas zastaví? ptal se Curnow sám sebe.

DISCOVERY teď byla velkou, štíhlou činkou, která se pomalu otáčela přes celou oblohu před nimi. I když jedna otáčka trvala několik minut, vzdálené konce se pohybovaly úctyhodnou rychlostí. Curnow se snažil je ignorovat a soustředit se pouze na blížící se - a nehybný - střed.

"Jdu na to," řekl Brailovský. "Nepokoušej se pomáhat a nebuď překvapen, ať se bude dít cokoliv."

Tak co myslel tímhle? uvažoval Curnow a chystal se být překvapen co nejméně.

Všechno to trvalo asi pět sekund. Brailovský odpálil své koště, takže se natáhlo na plnou délku čtyř metrů a dotklo se trupu lodi. Začalo se zkracovat a jeho vnitřní pružina absorbovala značný moment hybnosti Brailovského. Ale nedostal se, jak Curnow očekával, vedle základny antény. Koště se okamžitě znovu natáhlo a změnilo Rusovu rychlost na opačnou stranu, takže byl nakonec odvržen od DISCOVERY opačným směrem, než se k ní přibližoval. Mihl se kolem Curnowa ve vzdálenosti několika směřoval zpět do vesmíru. Překvapený Američan stačil jen zahlédnout jeho úšklebek, než prolétl kolem něj.

Sekundu později pocítil trhnutí spojovacího lana a náhlý pocit brzdění, jak se spolu dělili o momenty hybnosti. Jejich opačné rychlosti byly přesně vyrovnané, ocitli se prakticky v klidu vůči DISCOVERY.

"Zkoušel jsi někdy ruskou ruletu?" zeptal se, když zase chytil dech.

"Ne. Co to je?"

"Někdy tě to musím naučit. Je to stejně dobré k zahánění nudy jako tohle."

"Doufám, že nechceš tvrdit, Waltře, že by Max mohl dělat něco

skutečně nebezpečného?"

Hlas dr. Ruděnkové zněl, jako by byla zcela šokována a Curnow se rozhodl, že nebude raději odpovídat; Rusové občas nerozuměli jeho zvláštnímu smyslu pro humor. "Měli byste si zkusit utahovat ze mě," mumlal si pro sebe ne tak nahlas, aby ho mohla slyšet.

Teď, když byli pevně přichyceni ke středu lodi, nevnímal už její rotaci - zvlášť když upřel svůj pohled na kovové desky bezprostředně před ním. Žebřík, táhnoucí se podél štíhlého válce, který byl hlavní částí DISCOVERY, byl jeho dalším cílem. Sférický velitelský modul na vzdáleném konci vypadal být vzdálen několik světelných let, ikdyž velmi dobře věděl, že vzdálenost je jenom padesát metrů.

"Jdu první," řekl Brailovský, zatímco svinoval volnou smyčku lana mezi nimi. "Pamatuj - je to celou cestu z kopce. Ale je to bez problémů - můžeš se klidně držet jednou rukou. Dokonce i úplně dole je gravitace kolem desetiny g - a to je maličkost."

"Pokud ti to nevadí, polezu nohama napřed. Nikdy jsem nelezl rád po žebříkách obráceně - i při zlomkové gravitaci."

Curnow si byl velmi dobře vědom toho, jak je důležité udržet lehce žertovný tón, jinak by ho mohla úplně přemoci neobvyklost a nebezpečnost situace. Nacházel se téměř miliardu kilometrů od domova a chystal se vstoupit na nejznámější trosku v celé historii kosmického výzkumu; jeden z reportérů kdysi nazval DISCOVERY Marií Celestou kosmu, a to nebyla špatná analogie. Ale to bylo také to, co činili situaci tak unikátní, i kdyby se pokusil ignorovat měsíční krajinu jako z divokého snu, která napůl zaplnovala oblohu, po ruce byla stálá připomínka její přítomnosti. Pokaždé, když se jeho rukavice dotkla příčky žebříku, setřela tenkou vrstvu prášková síry.

Brailovský měl samozřejmě úplnou pravdu; gravitace způsobená odstředivou silou rotující lodi se dala lehce překonat. Jak si na ni Curnow přivykl, dokonce uvítal pocit směru, který mu poskytovala.

A pak, docela náhle, dorazili k velké kouli život zabezpečujícího a kontrolního modulu DISCOVERY, který dávno ztratil barvu. Jen pár metrů od nich byl havarijní průlez - ten, jak si Curnow uvědomil, kterým Bowman vstoupil ke své konečné konfrontaci s Halem.

"Doufám, že se dostaneme dovnitř," zamumlal Brailovský. "Byla by smůla absolvovat celou tu cestu a pak najít dveře zamčené." Oškrábal síru, která zakrývala displej ukazující stav uzávěru.

"Mrtvý, ovšem. Mám zkusit ovládání?"

"Škodit to nemůže - ale nic se nestane."

"Máš pravdu. Dobře, tak takhle to jde ručně..."

Bylo fascinující pozorovat vlasovou škvíru, která se objevila na vypouklé zdi a pozorovat malé obláčky plynu, které se rozptylovaly do kosmického prostoru, unášející s sebou proužek papíru. Bylo to nějaké důležité poselství? To se nemohli nikdy dozvědět, odkroužilo pryč, stále se otáčelo a neztrácelo svou rotaci, dokud se nerozplynulo na pozadí hvězd.

Doba, po kterou musel Brailovský otáčet ručním ovládáním uzávěru, se zdála nekonečně dlouhá, dokud se temná, nepřívětivé jeskyně přechodové komory úplně neotevřela. Curnow doufal, že by stále mohla fungovat nouzová světla, ale takové štěstí neměli.

"Teď jsi šéf, Waltře. Vítej na území Spojených států."

Jistě to nevypadalo moc přívětivě, když se nasoukal dovnitř a paprsek světla z jeho přilby kroužil po vnitřku přechodové komory. Tak dalece jak Curnow mohl soudit, bylo všechno v dobrém stavu. Co jiného můžu očekávat? zeptal se sám sebe nahněvaně.

Manuální zavírání dveří trvalo ještě déle než jejich otevírání, ale dokud nebude loď oživena, neexistovala jiná možnost. Těsně předtím, než se poklop zcela uzavřel, risknul Curnow pohled na šílené panorama venku.

Mrkající modré jezero se rozevřelo poblíž rovníku; byl si jist, že tam před pár hodinami nebylo. Jasné, žluté záblesky, charakteristické pro zářící sodík, tančily po jeho okrajích a celá temná strana byla opředena mlhavými plazmovými výboji jedné z mnoha polárních září, na Iu téměř nepřetržitých.

Byla to látka pro budoucí noční můry - a jako by to nestačilo, byl tu další zjev hodný šíleného surrealistického malíře. Vztyčující se vzhůru do temné oblohy, zjevně se vynořující z pekelných ohňů hořícího měsíce, byl ohromný, zakřivený roh, takový, jaký by poražený torero na býčích zápasech mohl zahlédnout v posledním okamžiku pravdy.

Srpek Jupitera se zvedal, aby uvítal DISCOVERY a LEONOVA, jak se k němu blížily po své společné dráze.

18. ZÁCHRANNÉ PRÁCE

V okamžiku, kdy se za nimi uzavřel vnější přiklop, došlo k nenápadné výměně rolí. Curnow byl nyní doma, zatímco Brailovský byl mimo svůj živel, cítil se nesvůj v labyrintu chodeb a tunelů černých jako uhel, které tvořily vnitřek DISCOVERY. Teoreticky se Max na lodi vyznal, ale znalost byla založena jen na studiu jejích výkresů. Naproti tomu Curnow strávil měsíce při práci na ještě nedokončeném identickém dvojčeti DISCOVERY; mohl najít cestu doslova poslepu.

Jejich postup byl pomalý, protože tato část lodi byla projektována pro nulovou gravitaci; teď nekontrolovaná rotace vytvořila umělou gravitaci, která přestože byla malá, vždy se zdálo, že má zrovna nevyhovující orientaci.

"První co musíme," mumlal Curnow poté, co sklouzl pár metrů chodbou, než se mohl zachytit držáku, "je zastavit tu zatracenou rotaci. A to nemůžeme udělat, dokud neměme energii. Jenom doufám, že Dave Bowman zabezpečil všechny sistémy dříve, než opustil loď."

"Jsi si jistý, že opustil loď? Třeba se chtěl vrátit zpátky."

"Můžeš mít pravdu; nemyslím, že se to někdy dozvíme. Jestli to vůbec věděl sám."

Teď se dostali do přístaviště kapslí - do "kosmické garáže" DISCOVERY, které normálně obsahovala tři raketové manipulátory pro jednu osobu, které byly používány pro činnost mimo loď. Zůstala tu pouze kapsle č.3; číslo Jedna se ztratila při záhadné nehodě, které zabila Franka Poola - a číslo Dva byla s Davidem Bowmanem, ať už byl kdekoliv.

Byly zde také dva kosmické obleky, které vyhlížely nepříjemně jako bezhlavé mrtvoly, jak visely bez přileb ve svých stojanech. Bylo třeba jen malého úsilí představivosti - a Brailovský teď byl dost přepracovaný - aby je fantazie zaplnila celým zvěřincem zlověstných obyvatel.

Bylo neštastné, i když ne vůbec překvapující, že Curnowův, občas nezodpovědný, smysl pro humor ukázal svůj vrchol právě v tomto okamžiku.

"Maxi," řekl smrtelně vážným tónem, "ať se stane cokoliv, ne aby ses honil za lodním kocourem."

Na pár okamžiků byl Brailovský zaskočen; málem odpověděl: "Byl bych raději, kdybys to neříkal, Waltře", ale včas se vzpamatoval.

To by bylo zatraceně silné přiznání slabosti; místo toho odpověděl:

"Rád bych potkal toho idiota, který dal ten film do lodní knihovny."

"Asi to udělala Kateřina, aby zkoumala duševní rovnováhu. Každopádně ses mohl uřehtat, když jsme to minulý týden promítali."

Brailovský zmlkl, Curnowova poznámka byla zcela pravdivá. Ale to bylo na známém teplém a osvětleném LEONOVOVI, mezi přáteli - ne v uhlově temném, mrznoucím vraku, doupěti duchů. Bez ohledu na to, nakolik byl člověk racionální, bylo příliš snadné si představit nějakého neúprosného větřelce, bloudícího chodbami a hledajícího koho by mohl pohltit.

Je to tvoje chyba, babičko /ať je ti Sibiřská tundra lehká/ - přál bych si, abys mou mysl nenaplnila tolika příšernými legendami. Když zavřu oči, můžu ještě vidět chatrč Baby Jagy, stojící na mítině na svých vyzáblých kuřecích nožkách...

Dost těch nesmyslů. Jsem schopný mladý inženýr, který se setkals největší technickou výzvou svého života a nesmím připustit, aby se můj americký přítel dozvěděl, že jsem občas vyděšený malý chlapec...

Zvuky nepomáhaly. Bylo jich příliš mnoho, i když byly slabé, že jen zkušený astronaut je mohl vnímat na pozadí zvuků ve vlastním skafandru. Ale na Maxe Brailovského, který byl zvyklý na práci v prostředí úplného ticha, působily značně znervoznujícím dojmem, i když věděl, že náhodné zapraskání a zaskřípání jsou téměř jistě způsobena tím, jak se loď otáčela jako pečeně na rožni. I když tady venku bylo Slunce dost slabé, stále existovaly značné tepelné rozdíly mezi světlem a stínem.

Teď se necítil dobře ani ve svém důvěrně známém skafandru, protože tu kromě vnitřního tlaku existoval také tlak vnější. Všechny síly působící na jeho klouby se lehce změnily a už nedokázal přesně odhadnout své pohyby. Jsem začátečník, začínající svůj výcvik úplně znovu, řekl si rozzlobeně. Je čas překonat tuhle náladu nějakým rozhodným činem...

"Waltře - chtěl bych vyzkoušet atmosféru."

"Tlak je v pořádku, teplota - fíí - sto stupňů pod nulou."

"Pořádné ruské zima. Každopádně vzduch v mém obleku zadrží nejhorší chlad."

"Dobře, tak to zkus. Ale budu ti svítit do obličeje, abych viděl, jestli začínáš modrat. A pořád mluv."

Brailovský odjistil obličejový štítek a zdvihl ho nahoru, Trhnul sebou, jak ho ledové prsty pohladily po tváři, pak se opatrně nadechl a poté se nadechl hlouběji.

"Mrazivý - ale plíce mi nemrznou. Je tu ale divný smrad. Zatuchlý, zkažený - jako když něco - ale ne!"

Brailovský náhle zbledl a rychle si spustil štítek.

"Co je Maxi?" zeptal se Curnow s náhlou a zcela nepředstíranou obavou. Brailovský neodpovídal; vypadal , jako by sesnažil ovládnout. Skutečně se zdálo, že mu hrozí nebezpečí, které je vždy hrozné a často i smrtelné - zvracení ve skafandru.

Bylo dlouhé ticho, pak Curnow řekl uklidnujícím hlasem: "Už jsem to pochopil. Ale určitě se mýlíš. Víme, že Poole se ztratil ve vesmíru. Bowman hlásil, že... vypustil ostatní poté, co zemřeli v hibernaci - a můžeme si být jistí, že to udělal. Tady nemůže být nikdo. Kromě toho je tu zima." Skoro dodal "jako v márnici", ale včas se vzpamatoval.

"Ale předpokládejme," zašeptal Brailovský," jen předpokládejme,

že se Bowmanovi podařilo dostat zpět do lodi - a že tu zahynul."

Nastalo dlouhé ticho, pak Curnow s rozmyslem a pomalu odkryl vlastní obličejový štítek. Zachvěl se, jak mu mrazivý vzduch vnikl do plic, pak s odporem nakrčil nos.

"Chápu, co myslíš. Ale nechávám se příliš unášet obrazotvorností. Vsadím se deset ku jedné, že ten smrad přichází z lodí kuchyně. Nejspíš se skazilo nějaké maso, dříve než loď promrzla. A Bowman musel být příliš zaneprázdněn na to, aby byl dobrým hospodářem. Znám byty svobodných mládenců, kde to smrdí zrovna tak."

"Možná máš pravdu. Doufám, že máš."

"Samozřejmě že mám pravdu. A i kdybych ji neměl - zatraceně jaký je v tom rozdíl? Mámepráci, kterou musíme udělat, Maxi. I kdyby tu Bowman byl, nebude v našem oddělení - že, Kateřino?"

Od hlavní lékařky nedorazila odpověď; dostali se příliš daleko do nitra lodi, abysem pronikly radiové signály. Museli se skutečně spolehnout sami na sebe, ale Maxův duch se rychle obnovoval. Bylo privilegiem, usoudil, pracovat s Waltrem. Americký inženýr se občas zdál být měkký a lehkomyslný. Ale byl absolutně kompetentní - a když to bylo nutné, tvrdý jako žula.

Společně mohli přivést DISCOVERY k životu a pravděpodobně i zpět k Zemi.

19. O P E R A C E V Ě T R N Ý M L Ý N

Když se DISCOVERY náhle rozsvítila jako vánoční stromeček, navigační a vnitřní světla svítila po celé délce, byl radostný výkřik z LEONOVA málem slyšet skrz vakuum mezi oběma loděmi. Obrátil se v ironické povzdechy, když světla zase rychle zhasla.

Nic jiného se nedělo dalších půl hodiny; pak se pozorovací okna na letové palubě DISCOVERY rozsvítila jemným karmínem nouzových světel. O pár minut později bylo vidět postavy Curnowa a Brailovského pohybující se uvnitř, rozmazané vrstvou sirného prachu.

"Halo, Maxi - Waltře - slyšíte nás?" zavolala Táňa Orlová. Obě postavy okamžitě zamávaly, ale jinak neodpověděly. Viditelně byli příliš zaneprázdněni než aby udržovali bezvýznamnou konverzaci; pozorovatelé na LEONOVU musili trpělivě čekat, zatímco se různá světla rozsvěcovala a hasla, jedny ze tří dveří na přístavišti kapslí se pomalu otevřely a rychle zavřely ahlavní anténa se pootočila stěží o deset stupňů.

"Halo, LEONOVE!" řekl Curnow nakonec. "Promiňte, že jsme vás nechali čekat, ale měli jsme dost práce."

"Tady máte stručný přehled toho, co jsme zatím stačili zaregistrovat. Loď je v daleko lepším stavu, než jsem se obával. Trup jeneporušený, únik plynů je zanedbatelný - tlak vzduchu osmdesát pět procent normálu. Je docela dýchatelný, ale budeme mít dost práce s jeho výměnou, protože smrdí až k nebesům.

"Nejlepší zpráva je, že enrgetické systémy jsou v pořádku. Hlavní reaktor je stabilní, baterie jsou v dobrém stavu. Téměř všechny obvodové jističe jsou vyhozené - vyskočily nebo je vyházel Bowman, než opustil loď - takže všechno důležité vybavení bylo zabezpečeno. Ale bude to pořádná práce všechno zkontrolovat, abychom mohli zabezpečit plný příkon."

"Jak dlouho to zabere - přinejmenším dva základní systémy - zabezpečení životních funkcí a pohon?"

"Těžko říct, kapitáne. Kolik máme čase, než se srazíme?"

"Minimální současná předpověď je deset dnů. Ale víte, že se to mění směrem nahoru - i dolu."

"Tak když nenarazíme na nějaké vážnější překážky, můžeme dostat

DISCOVERY na stabilní dráhu z téhle pekelné díry - no, řekněme za týden."

"Potřebujete něco?"

"Ne, Max i já jsem v pořádku. Jdeme teď do kolotoče, abychom zkontrolovali ložisko. Chceme, aby se rozběhl co nejdříve."

"Promin, Weltře - ale je to tak důležité? Gravitace je pohodlná, ale zatím jsme se bez ní docela obešli."

"Nejde mi o gravitaci, i když bude užitečné mít ji na palubě. Ale jestli se nám podaří znovu roztočit kolotoč, zlikviduje to rotaci lodi - přestane se točit. Pak budeme moci propojit lodi přes přechodové komory a při přechodu nebudeme muset jít ve skafandrech. To nám práci stonásobně usnadní."

"Hezká myšlenka, Weltře - ale snad nechceš připojovat mou loď k tomu ... větrnému mlýnu. Co když ložiska povolí a kolotoč se pořouchá? Může nás to roztrhat na kousky."

"Souhlasím. To vyřešíme, až na to dojde. Ohlásím se tak brzo, jak jen to bude možné."

Nikdo moc neodpočíval po další dva dny. Na konci tohoto období Curnow a Brailovský prakticky padali ospalostí ve svých skafandrech, ale ukončili prohlídku DISCOVERY a nenalezli žádné nepříjemná překvapení. I Agentura pro vesmír i Státní Departement byly uklidněny předběžnými zprávami; umožnilo jim to prohlásit, s určitým ospravedlněním, že DISCOVERY není vrak, ale "dočasně opuštěná loď Spojených států". Tedzačal problém znovuuvedení do chodu.

Po obnovení dodávky energie se dalším problémem stal vzduch; i ty nejpečlivější úklidové operace nedokázaly odstranit zápach. Curnow měl pravdu, když jako zdroj zápachu označil jídlo, které se zkazilo poté, co vypadlo chlazení; také vyhlásil s hranou vážností, že to bylo docela romantické. "Stačilo jen zavřít oči," prohlásil, "a cítil jsem se být zpátky na velrybářské lodi ze starých časů. Dokážete si představit, jak asi musel smrdět Pequod?"

Bylo možné nesporně souhlasit s tím, že po návštěvě DISCOVERY bylo třeba jen málo představivosti. Problém byl nakonec vyřešen - nebo alespoň zmenšen na přijatelnou mez - vypuštěním lodní atmosfy. Naštěstí bylo v rezervních tancích stále dost vzduchu, aby ji bylo možno nahradit.

Jedna z vítaných novinek byla zpráva, že devadesát procent paliva potřebného ke zpáteční cestě bylo stále k dispozici; výběr čpavku místo vodíku jako pracovní látky pro plasmové motory se bohatě vyplatil. Účinnější vodík by se už před lety vypařil dookolního prostoru bez ohledu na izolaci tanků a mráz venku. Ale většina čpavku zůstala bezpečně zkapalněná a bylo ho dost k tomu, aby bylo možné loď dostat na bezpečnou dráhu kolem Země. Nebo přinejmenším kolem Měsíce.

Zvládnutí vrtulovité rotace DISCOVERY bylo pravděpodobně nejkritičtějším krokem při opětném získání kontroly nad lodí. Saša Kovalev přirovnával Curnowa a Brailovského k Donu Qichotovi a Sanchu Panzovi a vyjádřil naději, že jejich boj s větrným mlýnem skončí úspěšněji.

Opatrně, po mnoha přestávkách na kontrolu, byla energie zapojena do motorů kolotoče a velký buben začal nabírat rychlost a pohlcoval znovu rotaci, která se dlouho před tím přenesla na celou loď. DISCOVERY prošla komplexní sérií precesí, až nakonec její podélná rotace téměř ustala. Poslední stopy nechtěné rotace byly neutralizovány orientačními tryskami, dokud obě lodi nepluly bez pohybu jedna vedle druhé. Krátký, zavalitý LEONOV se zdál malý proti dlouhé, štíhlé DISCOVERY.

Přechod z jedné lodi do druhé byl nyní bezpečný a snadný, ale

kapitánka Orlová stále odmítala dovolit fyzické spojení obou lodí. Každý s tím souhlasil, protože Io se stále přibližoval a mohlo se ještě stát, že by museli opustit loď, za jejíž záchranu tak tvrdě bojovali.

Skutečnost, že teď konečně znali příčinu pro záhadné poruchy oběžné dráhy DISCOVERY, jim moc nepomohla. Pokaždé, když loď procházela mezi Jupiterem a Io, proklouzla neviditelnou výbojkovou trubicí spojující obě tělesa - elektrickou řekou tekoucí z jednoho světa na druhý. Vznikající vířivé proudy, indukované v lodi, ji zpomalovaly tím, že ji jednou za každý oběh přibrzdily.

Neexistoval způsob, jak předpovědět okamžik srážky, protože proud ve výbojce divoce kolísal podle Jupiterových vlastních nevyzpytatelných zákonů. Občas docházelo k dramatickým zvýšením aktivity spojenými s divadelními efekty - elektrickými bouřemi a polární září kolem Io. Tehdy mohli lodi ztrácet několik kilometrů výšky a současně se stávaly nepohodlně horkými, dokud se s tím jejich systémy tepelné regulace nevypořádaly.

Tento neočekávaný efekt polekal a překvapil každého, dokud nedošli k jasnému vysvětlení. Každá forma brzdění produkuje teplo, kdekoliv; silné proudy indukované v trupech LEONOVA a DISCOVERY je proměnily v elektrické pece s malým výkonem. Nebylo nijak překvapivé, že zásoby jídla na DISCOVERY se zkazily během let, při kterých byla loď střídavě zahřívána a chlazena.

Mrtvá krajina Io, které více než všechno připomínala ilustraci z lékařské učebnice, byla vzdálena pouze pětset kilometrů, když Curnow riskoval aktivaci hlavních motorů, zatímco LEONOV se vzdálil do úctivé vzdálenosti. Nedošlo k žádným viditelným efektům - žádné plameny nebo kouř starých chemických raket - ale lodi se pomalu vzdálily, jak DISCOVERY nabírala rychlost. Po pár hodinách velmi jemného manévrování obě lodi zvýšily svou vzdálenost od Io o tisíc kilometrů; teď nastal čas úplně se uvolnit a naplánovat další fázi letu.

"Odvedli jste senzační práci, Waltře," řekla hlavní lékařka Ruděnkové, zatímco položila svou mohutnou paži kolem vyčerpaných Curnowových ramenou. "Jsme na vás hrdí."

Opatrně mu pod nosem rozlomila malou kapsli. Trvalo dvacetčtyři hodin, než se vzbudil uražený a hladový.

20. GILOTINA

"Co je to?" otázal se Curnow s lehkou nechutí, zatímco potěžkával v ruce malý mechanismus. "Pastička na myši?"

"To není špatné přirovnání - ale je to na něco většího." Floyd ukázal na blikající šíp na displeji, který nyní znázorňoval složité elektrické schema.

"Vidíš tenhle vodič?"

"Ano, hlavní přívod energie, že?"

"To je místo, kde se napojuje na Halovu hlavní procesorovou jednotku. Byl bych rád, kdybys tenhle přístroj instaloval zrovna tam. Uprostřed kabelového kanálu, kde ho nebude možné najít bez úmyslného hledání."

"Chápu. Dálkové ovládání, abys mohl vypnout Hala, kdykoli budeš chtít. Šikovné - a spínač s nevodivou čepelí, takže při zapojení nedojde k žádným nepříjemným zkratům. Kdo dělá takové hračky? CIA?"

"To je jedno. Ovládání je v mé kabině - ten malý červený kalkulátor, který mám poříd na stole. Vložíš devět devítek, odmocníš a stiskneš INT. To je všechno. Nejsem si jistý, jaký to má dosah - to musíme vyzkoušet- ale dokud jsou LEONOV a DISCOVERY pár mil od

sebe, není žádné nebezpečí, že by Hala zase chytnul amok."

"Komu chceš říci o téhle ... věci?"

"No, jedinou osobou, před kterou to opravdu skrývám, je Chandra."

"To jsem si myslel."

"Ale čím míň lidí to ví, tím je méně pravděpodobné, že to někdo prozradí. Řekl jsem Táně, že to existuje, a že v případě nebezpečí jí ukážu, jak se s tím zachází."

"Při jakém nebezpečí?"

"To není moc chytrá otázka, Waltře. Kdybych to věděl, tak bych tu zatracenou věc nepotřeboval."

"Řekněme, že máš pravdu. Kdy chceš, abych instaloval tvůj patentovaný odrovnávač Hala?"

"Co nejdříve. Nejlépe dnes v noci. Když Chandra bude spát."

"Žertuješ? Nemyslím, že vůbec někdy spí. Je jako máma pečující o nemocné dítě."

"Ale občas musí chodit jíst na LEONOVA."

"Mám pro tebe novinku. Posledně, když přecházel, upevnil si k obleku sáček rýže. To ho udrží t ý d n y."

"Tak budeme muset použít jedny z Kateřininých proslavených uspávacích kapek. Natobě odvedly dobrou práci, že?"

Curnow žertoval o Chandrovi - nebo přinejmenším Floyd předpokládal - že žertuje, ale nemohl si být docela jistý: byl známý tím, že činil fantastická prohlášení s naprosto nehybnou tváří. Trvalo nějakou dobu, než to Rusové plně pochopili. Brzy v sebeobraně inklinovali k preventivním úsměvům, i když byl Curnow zcela vážný.

Curnowův vlastní smích se naštěstí značně zmírnil od doby, kdy ho Floyd slyšel poprvé v raketoplánu; při té příležitosti byl zřejmě podpořen alkoholem. Očekával, že bude mít příležitost být jím opět znechucen na konci práce výsadkové skupiny, když LEONOV konečně uskutečnil setkání s DISCOVERY. Ale i při té příležitosti, i když se Curnow pořádně napil, kontroloval sestejně dobře jako samotná kapitánka Orlová,

Jedinou věcí, kterou bral vážně, byla jeho práce. Na cestě ze Země byl pasažérem. Nyní byl členem posádky.

21. V Z K Ř Í Š E N Í

"Jsme," řekl si Floyd, "jakobychom probouzeli spícího obra."Jak bude Hal reagovat na naši přítomnost po všech těch letech? Co si bude pamatovat z minulosti . a bude přátelský nebo nepřátelský?

Když se vznášel za dr.Chandrou v nulové gravitaci na letové palubě DISCOVERY, byla jeho mysl málokdy vzdálena od "vypínače", instalovaného a přezkoušeného jen před pár hodinama. Radiové řízení bylo pouhý centimetr od jeho ruky a cítil cosi bláznivého, co přišlo s ním. Na tomto stupni byl Hal stále odpojený od všech ostatních palubních obvodů. Dokonce i kdyby byl reaktivován, byl by mozkem bez údů, i když ne bez senzitivních orgánů. Byl by schopen komunikace, nikoli však činu. Tak jak řekl Curnow: "Nejhorší, co může udělat, je nadávat nám."

"Jsem připraven na první test, kapitáne," řekl Chandra. "Všechny chybějící moduly byly nahrazeny a tak jsem spustil diagnostický program všemi obvody. Všechno se zdá normální, alespoň na této úrovni."

Kapitánka Orlová mrkla na Floyda, který přikývnul. Na Chandrovo naléhání jen oni tři byli přítomni tomuto prvnímu kritickému běhu, a bylo zcela jasné, že dokonce i tato malá audience nebyla vítána.

"Velice dobře, dr. Chandro." A kapitánka, uvědomujíc si protokol, dodala rychle: "Dr. Floyd dal souhlas a já nemám žádné námitky."

"Měl bych vysvětlit," řekl Chandra tonem, který jasně znamenal nesouhlas,"že jeho centra na rozpoznávání hlasu a syntézu řeči byly poškozeny. Budeme ho muset znovu naučit mluvit. Naštěstí se učí milionkrát rychleji než člověk."

Vědcovi prsty tancovaly po klávesnici, jak psal tucet slov zdánlivě naslepo, opatrně vyslovující každé poté, co se objevilo na displeji. Jako zdeformovaná ozvě na přicházela slova zpět z reproduktoru - neživá, opravdu mechanická, s žádným pocitem jakékoli inteligence za nimi. To není ten starý Hal, pomyslel si Floyd. Není to o nic lepší než primitivní mluvící hračky, které byly takovou novinkou, když jsem byl dítě.

Chandra zmáčkl klávesnici REPEAT a série slov zazněla ještě jednou. Již zde bylo postřehnutelné vylepšení, ačkoliv nikdo nemohl považovat mluvčího za lidskou bytost.

"Slova, která jsem mu dal, obsahující základní anglické fonémy; ještě tak deset opakování a budou akceptovány. Ale nemám vybavení proto, abych mohl odvést opravdu pořádný kus terapeutické práce."

"Terapie?" zeptal se Floyd. "Myslíš, že on je - no, má poškozený mozek?"

"Ne," odsekl Chandra. "Logické obvody jsou v perfektním stavu. Jenom hlasový výstup může být nedokonalý, ale postupně se zlepší. Proto kontroluj všechno vizuálně na displeji, aby ses vyhnul chybné interpretaci a když budeš mluvit, vyslovuj zřetelně."

Floyd vrhl na Orlovou sarkastickým úsměvem a položil jasnou otázku:

"A co uděláme s ruským přízvukem?"

"Jsem si jistý, že s kapitánkou Orlovou a dr.Kovalevem nebude. No a s ostatními - nu, musím udělat individuální testy. Každý kdo neprojde, bude muset používat klávesnici."

"To je ale dlouhodobý výhled. Pro začátek jsi jediná osoba, která by se měla pokusit o komunikaci. Souhlasíš, kapitánko?"

"Absolutně."

Jenom pokyvování hlavou prozrazovalo, že je dr.Chandra poslouchal. Jeho pokračovaly v letu přes klávesnici, a sloupce slov a symbolů se zobrazovaly na displeji takovým tempem, že žádná lidská bytost by je nemohla vstřebat. Podle všeho měl Chandra eidetickou paměť, protože dokázal rozpoznat celé stránky informací letmým pohledem.

Floyd a Orlová právě opouštěly vědce při jeho tajemné pobožnosti, když tu náhle znovu vzal na vědomí jejich přítomnost, zvedl ruce ve varování nebo děkování. S poněkud nerozhodným pohybem, ve zjevném kontrastu s jeho předchozími prudkými akcemi posunul cosi zpět a zmáčkl jedinou, izolovanou klávesnici.

Okamžitě, bez postřehnutelné pouzy, vyšel z konzole hlas, ale už ne mechanická parodie lidské řeči. Byla tam inteligence - vědomí - sebeuvědomění, ačkoli stále ještě na primitivním stupni.

"Dobré ráno, dr.Chandro. Tady je Hal. Jsem připraven na svou první hodinu."

Moment šokujícího ticha; potom oba pozorovatelé, na popud stejného impulsu, opustili palubu.

Heywood Floyd by tomu nebyl nikdy věřil, dr. Chandra plakal.

/pokračování/

V zájmu zlepšení kvality a obsahu fanzinu prosím o vyplnění a zaslání na mojí adresu:

A N K E T A

1/ Jméno

2/ Adresa

3/ Věk

4/ Klub

5/ Zatrhněte povídku, která se vám nejvíce líbila:

A/ Chladné rovnice
Pozorovatel
Nečekané vítězství
Exploze času

B/ Setkání
Tlatocetl
Není možná
Kergorloo, 18:00

6/ Váš názor na román na pokračování:

7/ Po skončení románu A.C.Clarka by mohl vycházet na pokračování román J.GULJAKOVSKÉHO Planeta stvořená pro kontakt. Jste pro?

8/ Pokud ne, co jiného byste navrhovali?

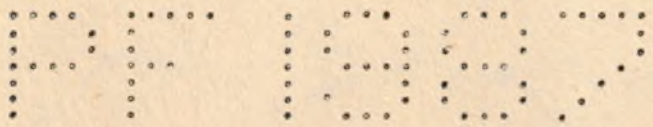
9/ Co by mělo být v LASERU?

10/ Kolikrát do roka má LASER vycházet: 6 -8 - 10 - 12

11/ Co se vám na fanzinu líbí?

12/ A co nelíbí?

13/ Kolik lidí čte výtisk, který dostáváte?

přeje

S V Ý M Č T E N Á Ř Ů M

